

بهارستان

مجلس، چالش‌ها و مسائل اولویت‌دار کشور

شناسنامه

بهارستان

مجلس، چالش با مسائل اولویت دار کشور

دبیر تحریریه: سید علیرضا فاطمی

هیئت تحریریه: سید علیرضا فاطمی، امیرنخفت زاده، رضارضایی، محمد حسین مرادی

بلال فطدگری، امیرمحمد فتحی مقدم، علی سلانی، محسن مهدی خانی

گرافیت و صفحه آرا: مهدی نیک بخت

تهیه شده در معاونت پژوهش و فناوری سازمان بسیج دانشجویی

دی ماه ۱۳۹۸

فهرست مطالب

۱..... مقدمه.....

۶..... کمیسیون آموزش و تحقیقات.....

۸..... مسائل اولویت دار حوزه آموزش و پرورش.....

۸..... نارسا بودن نظام مشاوره و هدایت تحصیلی دانش آموزان.....

۹..... فقدان نظام انگیزشی در نیرو انسانی.....

۹..... عدم جایگزینی سیاست واحد.....

۱۰..... کم توجهی به آموزش های فنی و حرفه ای.....

۱۰..... فقدان نظام نخب مشور دانش آموزان و مدارس.....

۱۱..... مسائل اولویت دار حوزه آموزش عالی.....

۱۱..... تعدد مراجع سیاست گذاری و مجری در حوزه علم و فن آوری.....

۱۱..... بودجه نامرتب و مستقل از عملکرد دانشگاه و فارغ التحصیلان.....

۱۲..... تضاد منافع در تصمیم گیری برای آموزش عالی.....

۱۴..... کمیسیون اجتماعی.....

۱۵..... در سنجش صندوق های بازنشستگی، یک بحران اجتماعی در ابعاد بزرگ.....

۱۶..... جلوگیری از بهم پاشی نهادهای مختلف در ارائه خدمات به طبقات محروم.....

فهرست مطالب

۱۷.....	سیاست‌گذاری در خصوص کاهش آسیب‌های اجتماعی.....
۲۰.....	کنترل و نظارت بر اقتصاد قمار بازیگران در حوزه اجتماعی.....
۲۰.....	چیزی جمعیت.....
۲۲.....	کمیسیون اقتصادی.....
۲۴.....	مسائل اولویت‌دار حوزه بانک.....
۲۴.....	کنترل خلق پول بانک.....
۲۵.....	کنترل بانک در افزایش سود سپرده.....
۲۶.....	هدایت اعتبار.....
۲۶.....	کنترل دارایی عمومی بانک.....
۲۷.....	سلامتی تراکنش‌های بانکی.....
۲۸.....	مسائل اولویت‌دار حوزه ارز.....
۲۸.....	برقراری میان دو جانبه.....
۲۹.....	آزادسازی نرخ ارز با توجه به قدرت خرید.....
۳۲.....	کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی.....
۳۴.....	رفع پارادوکس کلتانی در حوزه دیپلماسی عمومی.....
۳۴.....	توسعه دیپلماسی اقتصادی.....

فهرست مطالب

- تقویت منتفخ کرابی..... ۳۶
- تعیین تحفیت در نوع مواجهه با سازمان ها و نهاد های بین المللی..... ۳۶
- استراتژی کشور در مواجهه با تحریم..... ۳۸

کمیسیون انرژی..... ۴۲

- تشکیل وزارت انرژی برای یکپارچه سازی تصمیم گیری..... ۴۴
- ساخت پالایشگاه و استفاده از پتانسیل صادرات فرآورده..... ۴۵
- صادرات گاز..... ۴۶
- بهره برداری از مخازن مشترک در زمان تحریم..... ۴۷
- قیمت گذاری انرژی..... ۴۸

کمیسیون برنامه ، بودجه و محاسبات..... ۵۲

- جلوگیری از فرار مالیاتی ، جبران کسری بودجه..... ۵۴
- جلوگیری از معافیت های مالیاتی غیر ضروری..... ۵۴
- اجرای قوانین مالیاتی..... ۵۵
- افزایش پایه های مالیاتی..... ۵۶
- ورسکتی صندوق های بازگشتی عامل کسری بودجه..... ۵۷
- تعمیل پایگاه اطلاعاتی سازمان امور مالیاتی..... ۵۸

فهرست مطالب

۶۰..... کمیون بهداشت و درمان.....

- ۶۱..... رفع مسدودت‌های منافع در حوزه بهداشت و درمان.....
۶۲..... رسیدن به شفافیت با پرونده الکترونیک.....
۶۳..... پیگیری نظام ارجاع و پزشک خانواده.....
۶۴..... رفع مسدودت‌های پزشک و انحصار.....

۶۶..... کمیون صنایع و معادن.....

- ۶۷..... مسائل اولویت‌دار حوزه صنعت.....
۶۸..... حمایت از تولید و ماندگاری از فعالیت‌های نامولد رقیب تولید.....
۶۹..... اجرای قانون بهبود محیط کسب و کار.....
۷۱..... تدوین راهبرد مشخص برای توسعه صنعتی.....
۷۲..... جلوگیری از رانت‌های فزاینده و پدیدار برخی صنایع.....
۷۲..... آملش سرزمینی در روند توسعه صنایع.....
۷۳..... مسائل اولویت‌دار حوزه معدن.....
۷۳..... اصلاح قانون و توجیه ویژه به عملیات اکتشافی.....
۷۴..... ایجاد پیشران واحد حاکمیتی در حوزه معدنکاری.....
۷۴..... تضمین حقوق دولتی و انتقال.....

فهرست مطالب

- ۷۵.....مشکل تامین مالی در حوزه معدنکاری
- ۷۶.....تامین امنیت جانی کارگران
- ۷۹..... کمیسیون عمران**
- ۸۰.....مسائل اولویت دار حوزه مسکن
- ۸۱.....افزایش تولید و عرضه متناسب با نیاز
- ۸۱.....کنترل و کاهش تقاضای سرمایه ای و سودگراانه در بازار
- ۸۲.....اجرای بافت فرسوده و بازآفرینی شهری
- ۸۴.....مسائل اولویت دار حوزه حمل و نقل
- ۸۵.....تکمیل بسترری
- ۸۵.....دوخط سازی خطوط یک طرفه
- ۸۶.....برقی سازی خطوط
- ۸۶.....تدارکات حومه ای - حمل و نقل شهری
- ۸۷.....تکمیل بستر آزادابی - حمل و نقل جاده ای
- ۹۰..... کمیسیون فرهنگی**
- ۹۱.....ناماسازی؛ عامل رشد فرهنگ

فهرست مطالب

- ۹۲..... ایجاد پتخره واحد حاکمیتی در حوزه سیاستگذاری رسانه.
- ۹۳..... بسترسازی برای شفافیت ملی در حوزه فرهنگ.
- ۹۴..... جلوگیری از عملکرد جزیره ای و ارزیابی مبتنی بر عملکرد.
- ۹۴..... سیاست گذاری در حوزه زنان و خانواده.
- ۹۵..... برطرف کردن خلایق قانونی در مورد نهادی فرهنگی.

۹۸..... کمیسیون قضائی و حقوقی

- ۹۹..... نظم و شفافیت در ساختار قوانین و قانون گذاری- تسخیر قوانین.
- ۱۰۰..... شاخص نگران کننده پرونده داد و ستاده قضائی.
- ۱۰۱..... رفع مضامین مربوط به پرونده های حوزه سند عادی.
- ۱۰۱..... تسهیل صدور حکم برای تصادفات جرمی.
- ۱۰۲..... مبارزه قانونی با فساد در حاکمیت.

۱۰۶..... کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی

- ۱۰۷..... مسائل اولویت دار حوزه کشاورزی.
- ۱۰۸..... الزام اجرای طرح کاداستر و انجام دقیق آمارش.
- ۱۰۸..... وجود حلقه های متعدد واسطه و دلالان.
- ۱۰۹..... استفاده از پتانسیل زمین با و مراتع ملی.

فهرست مطالب

- ۱۰۹..... ساختار مدیریت آب.....
- ۱۱۰..... امنیت غذایی از طریق خودکفایی پدیدار.....
- ۱۱۱..... مسائل اولویت دار حوزه آب.....
- ۱۱۱..... مدیریت تامین محور آب.....
- ۱۱۲..... برنامه ریزی جهت توسعه صنایع با چابایی صحیح.....
- ۱۱۲..... فعال کردن دیپلماسی فعال آب در منطقه.....
- ۱۱۳..... کنترل و کاهش عوامل آلاینده و تهدید کننده محیط زیست.....
- ۱۱۳..... ساختار وزارت نیرو برای مدیریت آب.....
- ۱۱۳..... مدیریت بهر بهره‌مندی و یکپارچه چرخه آب.....
- ۱۱۶..... منابع و مراجع.....

من هیچ تردیدی ندارم و در این معنا هم که مجلس در رأس همه ارگان‌ها واقع است و مجلس، ملت است که متبلور شده است و تحقق پیدا کرده است در یک جای محدود، این هم بی‌اشکال است. (صحیفه امام، ج ۱۷، ص: ۲۴۶)

اولین دوره مجلس در ۷ خردادماه سال ۱۳۵۹ شروع به کار کرد. ۳۱ تیرماه ۱۳۵۹ نمایندگان مجلس شورای ملی نام مجلس را به مجلس شورای اسلامی تغییر داده و اکنون ۴۰ سال از عمر این مجلس می‌گذرد. در ۱۰ دوره گذشته اتفاقات مختلفی در بهارستان رخ داده است. از عزل بنی‌صدر در مجلس اول تا تحصن نمایندگان در مجلس ششم، درگیری رئیس‌جمهور و رئیس مجلس در صحن علنی مجلس نهم، تصویب برجام در مجلس نهم و طرح سؤال از احمدی‌نژاد و روحانی اتفاقاتی است که در حافظه تاریخی این ملت باقی خواهد ماند.

بسیاری از کارشناسان سیاسی و فعالین اجتماعی معتقدند مجلس شورای اسلامی که با شعار محوری «مجلس در رأس امور است» ایجاد شد با گذشت زمان، در صحنه سیاسی و اقتصادی کشور جایگاه اصلی خود را از دست داده و به حاشیه رفته است. اتفاقات زیادی ممکن است منجر به ایجاد این تحلیل شده باشند؛ اما انتخاب افراد کم‌تجربه و ناآشنا با ساختار مجلس در دوره‌های گذشته، عدم توازن سیاسی در مجلس و حذف اقلیت‌های فکری مربوط به جریان شکست‌خورده به واسطه انتخابات حداکثری (انتخاب بر مبنای حداکثر آرا)، ساختارهای موازی، کاهش پاسخگویی گروه‌های سیاسی، ورود افراد سودجو و منفعت‌طلب به مجلس شورای اسلامی، روابط غیررسمی و لابی‌های موجود در کمیسیون‌ها و صحن، تقویت دوقطبی‌های سیاسی و اجتماعی و نبود روحیه همکاری و عدم ایجاد روحیه جمعی در نخبگان سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برای مطالبه صحیح از نمایندگان ملت در مقاطع مختلف از جمله اتفاقاتی است که موجب انزوای رکنی شده است که امام خمینی در مورد آن می‌فرمایند: مجلس باید قوه داشته باشد، تنها مرکزی است که تمام قوا باید تبع آن باشند. (صحیفه امام، ج ۱۲، ص: ۱۹۹)

مقام معظم رهبری در دیدار خود با نمایندگان مجلس در سال ۱۳۹۷ می‌فرمایند: مجلس بایستی عصاره‌ی فضایل ملت باشد. فضایل این ملت هم خیلی زیاد است. مجلس نباید نماد تردید باشد، نماد خودکم‌بینی باشد؛ نباید نماد یأس و نومیدی یا نماد عدم اعتنا و عدم مبالا به مسائل کشور باشد. نباید مجلس نشان بدهد که نگاهش به ظرفیت‌ها و توانایی‌های

ملّی، نگاه مایوسانه است؛ این فضایل ملّت که باید اینجا عصاره‌ی آن‌ها جمع بشود، این چیزها است.

ایشان در ادامه به نکات جالبی در مورد مأموریت اساسی مجلس یعنی قانون‌گذاری می‌پردازند و جایگاه آن را بالاتر از نظارت می‌دانند. مقام معظم رهبری ملاحظات را نیز برای قانون‌گذاری بیان می‌کنند. اولویت داشتن، عملی بودن، عدم تعارض با مصلحت کشور (بالأخص در قبول کنوانسیون‌های بین‌المللی)، حل مشکلات مردم و بالأخص قشر ضعیف جامعه، رعایت جنبه‌های کارشناسی، استفاده از نخبگان بیرون از محیط مجلس، عدم تأثیرپذیری از فرهنگ غربی از جمله ملاحظات ایشان برای ریل‌گذاری در مسیر کشور است.

مجلس نهادی است که اصلاح آن از طریق خود نمایندگان منتخب و به واسطه مطالبه‌گری مردم شکل می‌گیرد. اصلاح ساختاری مجلس یکی از عواملی است که قطعاً به بهبود کارآمدی آن کمک خواهد کرد. اصلاح شیوه برگزاری انتخابات باید موجب افزایش عدالت و تأثیر اراده مردم در تشکیل نظام سیاسی و افزایش پاسخگویی گروه‌های سیاسی شود. عدم توازن سیاسی در مجلس عموماً به ترجیح مصالح سیاسی بر مصالح ملی منجر شده و کارآمدی را کاهش می‌دهد. اصلاح آیین‌نامه داخلی مجلس جهت نظارت بر رفتارهای مالی و سیاسی نمایندگان و رفتارها و سخنان آنان در مجامع عمومی در طول دوره نمایندگی برای حفظ و حراست از شانیت مجلس و جلوگیری از نفوذ افراد سودجو به خانه ملت و برخورد با آنان (حتی در طول دوره نمایندگی) ضروری است.

شفافیت آرای نمایندگان یکی دیگر از عواملی است که می‌تواند علاوه بر تحقق حق ذاتی مردم در آگاهی و نظارت بر کارگزاران حکومتی، سبب افزایش اعتماد مردم به این نهاد و در نتیجه افزایش مشارکت مردم در انجام وظایف پارلمانی و کمک به پارلمان می‌شود. رأی نماینده به طرح‌ها و لوایح و تأیید یا رد صلاحیت‌ها، نتیجه نهایی و خروجی تمامی تلاش‌های نمایندگی او است که می‌تواند مورد قضاوت قرار گیرد. از طرفی صندلی مجلس باید جذابیت‌های زیاد خود را از دست بدهد. حقوق و مزایای بالا و قابلیت دسترسی آسان به اموال نامشروع به واسطه ارتباطات زیاد با مسئولان رده اول کشور از عواملی است که موجب

جذابیت این کرسی شده است. شفافیت دارایی‌های نمایندگان و اقوام درجه‌یک آن‌ها در تمامی حساب‌های بانکی موجب می‌شود انگیزه فساد پایین آمده و از طرفی وضع قوانین سخت‌گیرانه و محدودکننده برای نمایندگان و اطرافیان درجه‌یک آن‌ها منجر به داغ شدن صندلی مجلس خواهد شد.

هدف از پژوهش

هدف این پژوهش استخراج اولویت‌های مطالبه‌گری در حوزه‌های کاری مجلس شورای اسلامی با تمرکز بر دسته‌بندی مأموریتی مجلس مبتنی بر کمیسیون‌های آن است.

یکی از مسائلی که عموم مردم و حتی قشر نخبگانی جامعه در انتخابات مجلس و بعد از آن با آن مواجه است، عدم آشنایی آن‌ها با نمایندگان مجلس و عدم آگاهی نسبت به نوع مطالباتی است که باید از نمایندگان خود داشته باشند. این عدم آگاهی‌ها که اکثراً از نبود منابع کامل و جامع ناشی می‌شود؛ موجب اشتباه در انتخاب می‌شود. عدم کارآمدی نمایندگان مجلس و عدم تعریف انتظارات و معیارهای صحیح از طرف مردم و نخبگان موجب ادامه این چرخه ناصحیح در انتخابات آتی خواهد شد. جریان دانشجویی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین اجزای جریان سازی و پیگیری مطالبات در پازل سیاسی کشور نیز یکی از جریان‌هایی است که به‌صورت معمول در برابر انتخابات مجلس رویکرد منفعلانه داشته و فقط به بلندگویی برای ایراد سخنان نمایندگان تبدیل می‌شود. جریان دانشجویی برای داشتن یک رویکرد فعال و پرسیدن سؤال‌هایی که در جامعه نیز تسری پیدا کرده و به‌عنوان معیار و مبنایی برای انتخاب قرار داده شود؛ نیاز به داده‌های مناسب و طبقه‌بندی‌شده و اولویت‌بندی شده دارد. در این نوشتار سعی شده است که به اولویت‌دارترین مسائل هر حوزه پرداخته شده و از گزاره‌گویی اجتناب شود. از طرفی پرداختن و مطالبه تمامی مسائل موجود در این نوشتار در زمان واحد میسر نخواهد بود از این رو نوشتار حاضر سعی دارد با تکیه بر نظر نخبگان سرنخ‌هایی جهت تفکر پیرامون مسائل کشور در اختیار جریان دانشجویی قرار دهد تا این جریان ضمن مواجهه نقادانه با این مسائل، متناسب با ادراک خویش از آن‌ها به‌گفتمان

سازی و جریان سازی بپردازد. امید است که نوشتار موجود در انتخاب اولویت‌ها و ایجاد جریان اجتماعی مطالبه‌گر برای اصلاح مجلس و پیگیری مسائل اساسی کشور مفید واقع شود.

روش تحقیق و گردآوری

مجلس شورای اسلامی دارای ساختاری کمیسیون محور بوده و وظیفه تصمیم‌گیری و بحث و گفتگو در مورد هر کدام از مسائل متعددی که در کشور وجود دارد به کمیسیون مربوطه محول می‌شود. فلذا مسائل اولویت‌دار در نوشتار حاضر مبتنی بر دسته‌بندی و کمیسیون‌های موجود در مجلس شورای اسلامی دسته‌بندی و ارائه شده است. لازم به ذکر است از آنجایی که اصالت در محتوای نوشتار حاضر با بیان موضوعات و مسائل اولویت‌دار کشور در لایه تخصصی و نخبگانی برای حل در مجلس آتی بوده است؛ بیان مسائل مربوط به کمیسیون‌هایی مانند کمیسیون اصل ۹۰ یا کمیسیون شوراها و امور داخلی که در لایه موضوعات ذکر شده در دیگر بخش‌ها نبودند، در این مجال نگنجید.

در این پژوهش ابتدا فهرستی از مسائل کشور با مراجعه به سخنان رهبری، کارشناسان و متخصصان اندیشکده‌های برتر کشور در هر حوزه، اسناد معتبر و بالادستی، کتب مرجع، مقالات و پژوهش‌های اندیشکده‌های برتر کشور و خبرگزاری‌ها و سایت‌های تحلیلی با شاخص‌های اولویت‌دار بودن، عملی بودن، کارشناسی بودن و ناظر به حل مسائل عمومی مردم احصا شد. لیست تهیه شده شامل مسائل متعددی بود که عموماً اهمیت و اولویت بعضی مسائل توسط منابع مختلف تأیید می‌شد. در مرحله بعد فهرستی از اولویت‌های اساسی از تقاطع‌گیری مسائل ذکر شده در لیست اولیه و برحسب تکرار مسائل در منابع مختلف انتخاب شد. در مرحله پایانی نیز لیست نهایی مجدداً به کارشناسان و متخصصان اندیشکده‌های برتر کشور ارائه شده و مسائل توسط آن‌ها تأیید، نمره‌دهی و اولویت‌بندی شد و در پایان این فرآیند لیست نهایی مسائل حاصل گردید. در عین جامعیت موجود، ذکر تعداد محدودی از مسائل در این نوشتار نافی وجود مسائل پراهمیت دیگری در کشور نبوده و همان‌طور که گفته شد مسائل موجود از میان انبوهی از مسائل با یک روش علمی و با توجه به اقتضات زمانی و دانشی، انتخاب شده است. مسائل ذکر شده در هر بخش الزاماً بر اساس

حوزه‌های فعالیت کمیسیون‌ها انتخاب نشده و نظرات کارشناسان و منابع معتبر ملاک و معیار بوده است و گاهی تعدادی از مسائل اولویت‌دار کشور فقط در یکی از حوزه‌های کاری کمیسیون خلاصه شده و به دیگر حوزه‌های فعالیت کمیسیون پرداخته نشده است.

مسائل ذکر شده در هر بخش ممکن است در لایه کلان به بخش‌های دیگر نیز ارتباط پیدا کند، به عنوان مثال در حوزه آسیب‌های اجتماعی هر سه کمیسیون اجتماعی، بهداشت و درمان و فرهنگی می‌توانند ورود کنند. لیکن در نهایت مسائل مختلف از یک پنجره واحد قابل حل هستند و این نکته لزوم هماهنگی و تعامل کمیسیون‌های مختلف در پیش‌برد بعضی اهداف را نشان می‌دهد.

در مورد هر کدام از مسائل توضیح مختصری نیز بیان شده است تا فهم اولیه از مسئله و اهمیت آن شکل بگیرد. در پایان هر فصل نیز منابع تکمیلی برای مطالعه بیشتر خوانندگان و اشراف بهتر به مسائل ذکر شده در هر حوزه قرار داده شده است.

برای تدوین نوشتار حاضر بیش از ۱۰۰ منبع مورد استفاده قرار گرفته و لیست منابع کتابخانه‌ای-اینترنتی، مصاحبه‌ها و بیش از ۲۰ اندیشکده‌ای که در این نوشتار از آثار، مقالات و نظرات کارشناسی آن‌ها استفاده شده بود نیز در پایان ذکر شده است.

کمیون

آموزش و تحقیقات

حوزه‌های فعالیت کمیون

آموزش و پرورش عمومی

آموزش فنی و حرفه‌ای

آموزش عالی، تحقیقات و فناوری

کمیسیون آموزش و تحقیقات یکی از کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی است. مطابق ماده سی‌وچهار این کمیسیون برای انجام وظایف محوله در محدوده آموزش و پرورش عمومی، آموزش فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی، تحقیقات و فن‌آوری تشکیل شده است.

مقام معظم رهبری مهم‌ترین موضوع تمدنی کشور را تعلیم و تربیت دانسته و معلمان را هویت‌ساز می‌داند. در بخشی از صحبت‌های ایشان آمده است که: «باید به فکر آن روز [آینده] بود و آن روز دست شماست؛ دست آموزش و پرورش، دست معلمین و مربیان است. شما هستید که باید امروز، آن روز را ترسیم کنید. با چی؟ با تربیت جوان. شما این عامل و این گلوله را پرتاب می‌کنید؛ خودش به هدف می‌خورد. شما باید ماشه را بچکانید و این، همین کار تربیتی است که شما باید امروز انجام بدهید.» متأسفانه امروزه مسئله تعلیم و تربیت در مقایسه با مسائل سیاسی و اقتصادی اولویت پایین‌تری پیدا کرده و به انزوای رفته است. در رأس نهادهای سیاست‌گذار این حوزه نیز عموماً افرادی با دغدغه‌هایی غیر از تعلیم و تربیت قرار می‌گیرند و سیاست‌های پیگیری‌شده توسط آنان نیز با یک پشتوانه مبنایی اتخاذ نمی‌شود. مسئله تعلیم و تربیت و مشکلات موجود در این حوزه مسئله‌ای است که پرداختن به آن از اقتضای این نوشتار خارج بوده و به دو حوزه آموزش و پرورش و آموزش عالی پرداخته خواهد شد.

در سال ۹۸ حدود ۱۴ میلیون دانش‌آموز در مدارس مشغول به تحصیل بوده‌اند. تعداد معلمان نیز در سال ۹۸ از عدد دو میلیون شاغل و بازنشسته عبور کرده است (متأسفانه در سال‌های اخیر تعداد بازنشستگان از تعداد معلمین جدید به مراتب بیشتر است). این ارقام و اعداد فارغ از نیروهای ستادی وزارت آموزش و پرورش نشان‌دهنده گستردگی این دستگاه است. دستگاهی که با بیش از ۷۰۰ اداره کل مدیریت می‌شود.

کیفیت آموزش در کشور ما از مشکلات بسیار زیادی رنج می‌برد. نتایج آزمون بین‌المللی TIMSS and PIRLS حاکی از آن است که یک‌سوم دانش‌آموزان کشور در مقطع سال چهارم قادر به خواندن، نوشتن، جمع و تفریق نمی‌باشند.^۱ نکته جالب توجه این است که این آزمون

^۱ آزمون TIMSS and PIRLS

بار دیگر در مقطع هشتم برگزار شده و بازهم نتایج نشان می‌دهد که یک‌سوم دانش‌آموزان کشور در این مقطع نیز قادر به خواندن، نوشتن، جمع و تفریق نمی‌باشند.^۱ دانش‌آموزان در کنکور سراسر به‌طور میانگین به ۱۰ درصد سؤالات پاسخ می‌دهند و میانگین اکثر دروس در کشور منفی هست.^۲

از طرفی دانشگاهیان و فارغ‌التحصیلان با علمی که در دانشگاه آموخته‌اند نمی‌توانند وارد بازار کار شوند؛ و اعتبارسنجی و علم‌سنجی‌های انجام‌شده حاکی از عدم کیفیت آموزش عالی هست.

مسائل اولویت‌دار حوزه آموزش و پرورش

نارسا بودن نظام مشاوره و نظام هدایت تحصیلی دانش‌آموزان

نسبت تعداد مشاوران به دانش‌آموزان در کشور عددی کمتر از ۱ به ۵۰۰ هست. حداقل استاندارد این نسبت در سندهای بالادستی ۱ به ۲۰۰ بوده که همین نسبت نیز از استانداردهای جهانی بسیار فاصله دارد. این بدان معنی است که دانش‌آموزان ما از خدمات مشاوره‌ای مناسب بهره‌مند نمی‌شوند.

یکی دیگر از مشکلات نظام مشاوره، عدم انجام هدایت تحصیلی مناسب در کشور است. عواملی مانند وجود بازار کار، در نظر گرفتن علایق، توانایی‌ها، نیاز کشور و نیاز منطقه‌ای و ... در هدایت تحصیلی دانش‌آموزان نقش بسزایی دارند. اینکه دانش‌آموز به کدام رشته دانشگاهی برود یا اینکه در کدام حرفه مشغول به تحصیل شود، در حیطه هدایت تحصیلی است که به علل مختلف در کشور نارسا هست.

عدم توجه به رشته‌های کاربردی و مهم مانند رشته‌های علوم انسانی، عدم توجه به نیاز کشور و بازار کار در رشته‌های تجربی و ریاضی، به ایجاد تقاضای کاذب و به‌دوراز مسیر صحیح و آینده‌نگر منجر شده است.

^۱ آزمون TIMSS and Pirls

^۲ سازمان سنجش

فقدان نظام انگیزشی در نیرو انسانی

زمانی که معلمان کشور نسبت به خروجی و تلاشی که برای تدریس به دانش آموز انجام می دهند، سنجیده نشوند؛ و تلاش یا کوتاهی آن‌ها برای موفقیت دانش آموز، اثری بر زیاد شدن یا کم شدن حقوق و دریافتی آن‌ها نداشته باشد، نظام انگیزشی به درستی مدیریت نشده و تغییری در شیوه رفتار و عملکرد خود ارائه نخواهند کرد.

این موضوع در مورد نظام استخدام نیز برقرار است. زمانی که معلمان به صورت قطعی با گذراندن دوره‌های تدریس در دانشگاه‌های تربیت دبیری در مدارس با حقوق ثابت و مصوب استخدام شوند، هیچ تلاشی برای رقابت و افزایش کیفیت و خروجی بیشتر نمی‌کنند؛ زیرا عملکرد آن‌ها به درستی و به صورت ساختاریافته سنجیده نشده و خروجی عملکردشان بر دریافتی آن‌ها تأثیری ندارد.

یکی از دغدغه‌های رهبری که در بیانات ایشان نیز منعکس شده، عدم توجه به معیشت معلمان است. به نظر می‌رسد که عدم وجود یک نظام رتبه‌بندی و پرداخت حقوق مبتنی بر عملکرد پیش‌نیاز هرگونه تغییر در نظام پرداختی معلمان است.

عدم حاکمیت سیاست واحد

در آموزش و پرورش نهادهای بالادستی بسیاری از جمله وزارت آموزش و پرورش، شورای عالی انقلاب فرهنگی و مجلس شورای اسلامی بر سیاست‌گذاری مدارس و آموزش و پرورش نقش دارند. بسیاری از این عدم هماهنگی‌ها در مصوبات و سیاست‌گذاری سیستم تأثیرگذار بوده و رسیدن به هدف بلندمدت را غیرممکن می‌سازد. به‌عنوان مثال شورای عالی انقلاب فرهنگی، مصوبات خود را در حد قانون می‌داند که این موضوع در بسیاری از موارد با قوانین وزن شده در مجلس شورای اسلامی تداخل دارد. در شرایط موجود تعیین دقیق وظایف و اختیارات دستگاه‌های مربوط به حوزه تعلیم و تربیت ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی مشغولیت آموزش و پرورش به مسائل جاری ساختار گسترده خود و وجود تعارض منافع و فشارهای سیاسی بیرونی در عزل و نصب‌ها و عدم داده‌کاوی مناسب از تمامی مدارس موجب شده است

که حاکمیت موجود نیز در حوزه آینده‌پژوهی و تدوین برنامه مدونی ناظر به فرصت‌ها و چالش‌های آینده و تغییر نگرش در حوزه‌های تربیتی عاجز باشد.

❁ کم‌توجهی به آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ❁

در وضعیتی که کشور ما از دانش‌آموخته‌های دانشگاهی اشباع‌شده است و دیپلم گرفتن نه مهارتی به فرد می‌آموزد، نه جایگاهی به او می‌دهد تا بتواند کسب درآمد کند، آموزش‌های فنی حرفه‌ای مبتنی بر مهارت در جهت‌دهی صحیح به مسیر افراد نقش بسزایی دارند با این تفاوت که افراد بعد از گذراندن دوره فنی حرفه‌ای می‌توانند دارای شغل باشند. توجه به این آموزش‌ها می‌تواند بسیار راهگشا باشد.

❁ فقدان نظام سنجش مقبردانش‌آموزان و مدارس ❁

در کشور ما هیچ نظام سنجش معتبری برای دانش‌آموزان و مدارس وجود ندارد. این معضل بسیار ریشه‌ای است به طوری که نمی‌توان اثر تغییرات و اعمال سیاست‌های جدید در آموزش و پرورش را بر خروجی و دانش‌آموزان به طور صحیح ارزیابی کرد. در نتیجه اعمال هرگونه سیاستی قبل از ایجاد یک نظام سنجش برای مدارس و دانش‌آموزان بی‌فایده به نظر می‌رسد.

سنجه‌های موجود از قبیل امتحان نهایی نیز که به صورت سرتاسری برگزار می‌شود از اشکالات فنی بسیار زیادی از جمله تأثیر سلیقه مصححان در روند تصحیح برگه‌ها، تقلب فراگیر در بعضی حوزه‌های امتحانی و نمره‌ی کامل بسیاری از دانش‌آموزان به علت سطح پایین امتحانات رنج می‌برد و نتیجه آن قابل قبول نبوده و نمی‌تواند عملکرد دانش‌آموزان را به درستی بسنجد.

امتحان‌هایی که در مدارس اخذ می‌شوند نیز به دلایلی نظیر متفاوت بودن سطح مدارس، اعمال سلیقه‌ی شخصی معلمان در نمره دهی، متفاوت بودن سؤالات و درجه‌ی سختی آن‌ها نتایج غیرقابل مقایسه‌ای دارند. به همین علت یکی از مهم‌ترین مشکلات در نظام آموزش، عدم وجود سیستم سنجش آن هست.

مسائل اولویت‌دار حوزه آموزش عالی

تعدد مراجع سیاست‌گذاری و مجری در حوزه علم و فن آوری

در آموزش عالی، همان‌طور که در آموزش و پرورش ذکر شد، نهادهای متعددی مانند وزارت علوم تحقیقات و فن آوری، شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری، معاونت علمی رئیس‌جمهور و مجلس شورای اسلامی برای سیاست‌گذاری وجود دارند که هر کدام برحسب کارشناسی، فهم یا سلیقه، سکان آموزش عالی را به طرف می‌کشند. ایجاد نهادهای موازی در عرصه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در دانشگاه‌ها موازی‌کاری‌ها را بعضاً به تخاصم و خنثی‌سازی اقدامات سوق می‌دهد.

بودجه نامرتب و مستقل از عملکرد دانشگاه و فارغ‌التحصیلان

خروجی در نظام آموزش عالی را می‌توان به ۳ دسته‌ی علم، فن آوری (حل مشکلات صنعت) و تربیت نیرو برای کار طبقه‌بندی کرد. در حال حاضر اساتید، دانشجویان و دانشگاه‌ها رتبه‌بندی می‌شوند، اما این رتبه‌بندی متأثر از عملکرد خروجی آن‌ها نیست. نظام آموزش عالی باید پاسخ دهد که به چه میزان دانشگاه‌ها مشکل صنعت را حل می‌کنند و به طرف حل مشکلات آن می‌روند؟ چه میزان از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی ما توانایی انجام کار درزمینه‌ی تخصصی خود را دارند؟ چند درصد از دانشگاه‌های ما در سراسر کشور به تولید علم کمک می‌کنند؟ این‌ها سؤالاتی است که می‌بایست پاسخ به آن‌ها مبنای سنجش دانشگاه‌ها قرار گیرد.

باوجود صرف بودجه هنگفت در نظام آموزش عالی کشور نظام انگیزشی اساتید دانشگاه‌ها به‌نوعی است که بیکاری دانشجویها بعد از فارغ‌التحصیلی و مشکلات ورود به صنعت و تقاضامحور نبودن پژوهش آن‌ها بر انگیزه اساتید تأثیری نداشته و عملاً هیچ اجباری برای افزایش کارایی وجود ندارد. از طرفی نظام ارتقای اساتید مقاله محور بوده و مقالات منتشرشده نیز عموماً کمکی به حل مسائل کشور نمی‌کند. این امر در سطح کلان موجب شده حوزه آموزش عالی کشور به جای ماموریت‌گرایی و نتیجه‌گرایی، با رویکرد علم‌گرایی محض حرکت

کند. ذکر این نکته نیز لازم است که فقدان نهادهای اعتباربخشی غیر حاکمیتی نیز به عدم ارزیابی صحیح از دانشگاه‌ها کمک می‌کند.

تعارض منافع در نظام تصمیم‌گیری برای آموزش عالی

در نظام آموزش عالی کشور اعضای هیئت‌علمی «مجری» اصلی سیاست‌های حاکمیت در جهت تحقق مأموریت‌های حوزه آموزش عالی به شمار می‌روند. نکته جالب اینجاست که سیاست‌گذاری و قاعده‌گذاری حوزه آموزش عالی را عمدتاً اعضای همان صنفی بر عهده دارند که مجری این سیاست‌ها و قواعد هستند. در چنین شرایطی طبق ادبیات تعارض منافع، پدیده «اتحاد قاعده‌گذار و مجری» و «اتحاد ناظر و منظور» شکل می‌گیرد. عدم اعمال قواعد سخت‌گیرانه برای اعضای هیئت‌علمی، عدم اعمال نظارت کافی بر دانشگاه‌ها، تصویب امتیازات ناعادلانه به سود آن‌ها یا اعضای خانواده آن‌ها (از جمله سهمیه نقل و انتقال فرزندان هیئت‌علمی) و عدم رسیدگی کافی به امور دانشجویان علی‌رغم استفاده از خروجی‌های علمی آنان از نتایج تعارض منافع در نظام آموزش عالی کشور است. شفافیت فرآیندها و افشای منافع شخصی افراد از تصمیم‌گیری‌ها، ایجاد رقابت بین عناصر تصمیم‌گیر و ممانعت از تصدی مناسب مدیریتی توسط افراد مجری، می‌تواند آثار تعارض منافع را بهبود بخشد.

مطالعه بیشتر

- سیاست های کلی ایجاد تحول نظام آموزش
- گزارش مرکز پژوهش های مجلس با عنوان «بررسی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش»
- بیانات رهبر معظم انقلاب در حوزه آموزش و پرورش
- مقاله روح الله فرازی با عنوان "حضور استادان در نظام تصمیم گیری" در روزنامه دنیای اقتصاد

جهت مشاهده لیست کامل و لینک دسترسی منطبق اسکن نمایید

کمیون

اجتماعی

حوزه‌های فعالیت کمیون

امور اداری و استخدامی

کار

استغال

روابط کار و تعاون

آسیب‌های اجتماعی یکی از چالش‌های جدی نظام و مسئولان کشور و مرتبط با کارآمدی نظام است که به‌شدت با مسائل امنیتی نیز گره خورده است. آمار بالای زندانیان، بیکاری، طلاق، اعتیاد در سنین مختلف، کودکان کار و پدیده حاشیه‌نشینی بخشی از مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی موجود هستند. شکاف طبقاتی و وضعیت و روند رو به رشد آسیب‌های اجتماعی فرصتی را فراهم می‌کند تا دشمنان نظام اسلامی و مخالفان و محافل و رسانه‌های غربی، هجمه‌های خود علیه نظام را متنوع‌تر و گسترده‌تر نمایند و دشمن مبتنی بر همین آسیب‌ها، سناریوها و راهبردهایی خود را علیه نظام اسلامی سازمان‌دهی و متمرکز کرده است.

رهبر معظم انقلاب در بیانات خود مردم را به‌مثابه عائله و خانواده خود دانسته و درمان آسیب‌های اجتماعی را از ریشه‌ای‌ترین کارها می‌داند. ایشان می‌فرمایند: درست است که ما در کشور در درجه اول مسئله اقتصاد را داریم و خود مشکلات اقتصادی هم [به‌عنوان] یکی از آن عوامل ریشه‌ای این مفاسد، موردتوجه ما است، لکن مسئله مفاسد اجتماعی، یکی از بیماری‌هایی است که هر روزی که بر آن بگذرد و علاج نشود، عمق بیشتری پیدا می‌کند و علاجش دشوارتر خواهد شد. لذا مسئله فوق‌العاده مهم است. آسیب‌های حوزه اجتماعی آسیب‌هایی هست که مردم آن‌ها را مدام در طول لمس می‌کنند و نسبت به آن واکنش می‌دهند. عدم توجه به آسیب‌های اجتماعی گاهی سبب خسارت‌های جبران‌ناپذیری در جامعه می‌شود و اثرات فزاینده آن موجب درگیر شدن تمام جامعه با یک مسئله مانند اعتیاد، فقر یا حتی مشکلات جامعه کارگری و بازنشستگی می‌شود.

❁ ورزشکستی صندوق‌های بازنشستگی، یک بحران اجتماعی در ابعاد بزرگ ❁

در حال حاضر مستمری‌بگیران اصلی و تبعی سازمان تأمین اجتماعی از مرز ۵ میلیون نفر (آمار منتشرشده این سازمان در مردادماه ۱۳۹۴) گذشته است به این معنا که در صورت ورزشکستی این سازمان نظیر سایر صندوق‌ها، مشکلات جدی اجتماعی ایجاد خواهد شد و بروز اعتراضات وسیع اجتماعی در همه صنوف و رده‌ها دور از انتظار نخواهد بود. بدهی‌های دولت به سازمان تأمین اجتماعی از مرز ۱۰۰ هزار میلیارد تومان گذشته است و این سبب

می‌شود که دیگر این سازمان نتواند خدمات خود را به‌خوبی ارائه کند. تعداد بالای بازنشستگان و تعداد کم ورودی افراد به بازار کار، بدهی دولت، بنگاه‌های ورشکسته متعلق به صندوق‌ها و بازنشستگی‌های پیش از موعد بخشی از اساسی‌ترین مشکلات این صندوق‌ها هستند. در حال حاضر دولت سالانه حدود ۸۰ هزار میلیارد تومان (معادل یارانه نقدی پرداخت‌شده به کل کشور) از محل بودجه عمومی به صندوق بازنشستگی کشوری می‌پردازد و این مبلغ در سال‌های آتی نیز افزایش خواهد یافت و در آینده نه‌چندان دور به بحران اجتماعی بزرگی تبدیل خواهد شد. علاوه بر پیدا کردن راه‌حلی برای پرداخت دیون دولت به صندوق‌ها به‌گونه‌ای صحیح، می‌بایست اقداماتی در حوزه سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری نیز انجام شود. نظارت بر عملکرد سازمان تأمین اجتماعی، به‌نحوی که شیوه اخذ حق بیمه موجب ایجاد مزاحمت بر فضای کسب‌وکار نشود؛ یا به‌طور کلی نظارت بر نحوه سرمایه‌گذاری فعلی صندوق‌های بیمه‌ای به‌خصوص صندوق تأمین اجتماعی و همچنین تصویب قوانین در راستای تعمیم و گسترش پوشش بیمه اجتماعی اجباری و افزایش درآمدهای سازمان به‌تبع آن؛ پرهیز از تصویب قوانین جدید بدون توجه به بار مالی و محاسبات بیمه‌ای مرتبط؛ اصلاح قوانین موجود برای محدود کردن و کاهش دادن موارد مشمول بازنشستگی پیش از موعد؛ اصلاح قانون تأمین اجتماعی به‌نحوی که ضمن حفظ درآمدهای سازمان، به شکوفایی فضای کسب‌وکار کمک نماید؛ تصویب قانون در راستای ایجاد صندوق‌های تأمین اجتماعی خصوصی در سطح تکمیلی و کاهش معافیت‌های بیمه‌ای، در راستای افزایش درآمدها و گسترش عدالت اجتماعی از راهکارهایی است که در جامعه کارشناسی مطرح می‌شود.

❁ جلوگیری از همپوشانی نهادهای مختلف در ارائه خدمات به طبقه محروم ❁

به‌طور کلی مسئولیت سیاست‌گذاری و حمایت از محرومان (حوزه حمایت‌های اجتماعی) در دولت بر عهده وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی است. از طرفی نهادهای دیگری نظیر سازمان بهزیستی و کمیته امداد و سمن‌های مختلف در این حوزه فعال هستند. تعدد این نهادها و جزیره‌ای عمل کردن آن‌ها موجب بروز ناهماهنگی‌هایی شده است که در صورت تداوم روند فعلی یعنی عدم مشخص کردن حوزه فعالیت هر نهاد مشکلاتی نظیر امکان بهره‌مندی برخی

افراد از منابع سازمان‌های مختلف (وجود همپوشانی در دریافت خدمات)؛ عدم امکان بهره‌مندی برخی افراد به منابع این سازمان‌ها؛ عدم بهره‌گیری کامل از امکانات مؤسسات غیرانتفاعی و مراکز خیریه؛ احاله برخی از وظایف به یکدیگر (توسط سازمان‌ها و نهادهای مذکور) و عدم امکان نظارت کامل دولت به منابع تخصیص‌یافته ایجاد خواهد شد. در این راستا اقدامات ذیل با هماهنگی دولت و مجلس ضروری به نظر می‌رسد.

الف) تفکیک دقیق وظایف و کنترل و نظارت دقیق مجلس بر عملکرد دستگاه‌ها و نحوه هزینه کرد منابع و اعتبارات تخصیص‌یافته در این حوزه از اقدامات ضروری است.

ب) ایجاد پنجره واحد به منظور ارجاع افراد جامعه هدف ضروری است. این بدین معنا است که ضرورتی به ادغام نهادها و سازمان‌های حمایتی وجود ندارد، اما ایجاد این پنجره به صورت متمرکز می‌تواند جامعه هدف را متناسب با وظایف و تکالیف و خدماتی که توسط هر سازمان و نهاد حمایتی ارائه می‌گردد توزیع نمود تا همه افراد بتوانند تحت پوشش حمایتی قرار گیرند.

سیاست‌گذاری در خصوص کاهش آسیب‌های اجتماعی

آسیب‌های اجتماعی گوناگونی در حال حاضر در جامعه وجود دارد و می‌بایست قوای مختلف برای جلوگیری از افزایش و کنترل آن برنامه مشخصی داشته باشند.

• طلاق

در سال‌های اولیه بعد از انقلاب اسلامی نسبت طلاق به ازدواج کاهش می‌یابد (بدین معنا که رشد تعداد ازدواج‌ها بیش از تعداد طلاق‌ها بوده است) و تا سال ۱۳۸۰ زیر ۱۰ درصد باقی می‌ماند. ولی پس از آن به سرعت افزایش یافته و به ۳۲ درصد در سال ۱۳۹۷ رسیده است. این روند به گونه‌ای ادامه یافت که در سال ۹۶ طلاق به یکی از ۵ چالش اصلی اجتماعی کشور تبدیل شد. از جمله مهم‌ترین عوامل طلاق: فقر، بیکاری، اعتیاد، نارضایتی از روابط زناشویی بوده‌اند.

در جامعه، طلاق پیامدهای منفی مختلفی در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی و اقتصادی را به وجود می‌آورد که از جمله مهم‌ترین موضوعات می‌توان به: ترس از آینده و احساس گناه، ارتکاب جرم و بزهکاری و مشکلات تربیتی فرزندان، اعتیاد و فحشا و خودکشی و همچنین افزایش زنان سرپرست خانوار و به تبع آن افزایش عرضه نیروی کار زنان اشاره نمود.

ایجاد اشتغال برای جوانان با توسعه بسترهای کارآفرینی و کاهش فقر و بیکاری، رعایت اصول همسرگزینی و توجه به همسان همسری، حل مسئله اعتیاد در جامعه و همچنین حمایت مالی از زوج‌های جوان می‌بایست در دستور کار مجلس قرار بگیرد.

• اعتیاد

آمارهای رسمی حاکی از آن است که مصرف سالیانه مواد مخدر در کشور حدود ۵۰۰ تن است؛ هر دقیقه دو کیلو مواد مخدر کشف و هر ساعت ۳۰ فروشنده مواد مخدر و معتاد دستگیر می‌شوند؛ سن مصرف دخیانیات به ۱۲ سال و میانگین سن معتادان به حدود ۲۰ سال رسیده است. همچنین، آمارها نشان می‌دهند که بیش از ۶۰ درصد جرائم، مرتبط با مواد مخدر بوده و بیش از ۶ میلیون نفر نیز تحت تأثیر این مواد هستند و روزانه ۸ نفر در اثر مصرف مواد مخدر جان خود را از دست داده و ۷۰ نفر نیز معتاد می‌شوند.

از منظر آسیب‌شناسی، مواد مخدر یک تهدید راهبردی و چندوجهی است که با مقتضیات زمان، یکی از چهره‌های آن برجسته‌تر از سایر چهره‌ها می‌شود. این تهدید نه تنها امنیت فردی، بلکه امنیت هستی‌شناختی یا وجودی یک جامعه را نیز مورد تهدید قرار می‌دهد. ایجاد زمینه اشتغال مهم‌ترین عامل پیشگیری از ازدیاد مصرف مواد مخدر بوده و از طرفی ارتقای فرهنگی افراد جامعه از طریق ارتقای سطح آموزش و کنترل شدید مرزهای کشور. نیز بسیار حائز اهمیت است. توجه به امکانات موردنیاز مردم ساکن محیط‌های دورافتاده و پایین‌شهر و ایجاد امکانات رفاهی، تفریحی (سینما، استخر، شهربازی و...) که متناسب با نیاز و وضعیت مردم آن مناطق باشد و نظارت هر چه بیشتر مأموران انتظامی در مناطق

حاشیه‌ای و ایجاد امکانات رفاهی و مشاغل موردنیاز روستاییان در روستاها برای جلوگیری از مهاجرت آن‌ها به شهرها نیز بخشی از مواردی است که پیگیری آن می‌تواند به کاهش این آسیب اجتماعی بینجامد.

• نابرابری و توزیع ناعادلانه ثروت

از اوایل انقلاب سیاست‌های دولت در زمینه فقرزدایی یعنی توجه به تأمین کالاهای اساسی به قیمت یارانه‌ای، زیر پوشش قرار دادن افراد نیازمند در قالب سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام و نظایر آن، ایجاد تعاونی‌های مسکن، گسترش بیمه اجتماعی، گسترش خدمات آموزشی رایگان و مانند آن تا حدودی در کاهش فقر مؤثر بوده است. مسلماً امحاء کامل فقر نیازمند پیش‌شرط‌های فراوانی است که با شرایط خاص و درگرو رشد و توسعه اقتصادی محقق می‌شود. با استناد به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی متأسفانه در سال‌های اخیر با توجه به کاهش ارزش پول و تورم بالا، ۲۳ تا ۴۰ درصد از مردم کشور زیر خط فقر قرار گرفته‌اند. این اتفاق تبعات اجتماعی زیادی را ایجاد کرده و منجر به ناهنجاری‌های متفاوتی در جامعه می‌شود.

از دید کارشناسان مواردی چون: اجرای محلی و منطقه‌ای سیاست‌های کلان و برنامه‌ریزی‌های فراگیر فقرزدایی که منجر به انعطاف‌پذیری برنامه‌ها جهت هماهنگی با امکانات، استعدادها و نیازهای منطقه‌ای و محله‌ها خواهد شد و همچنین پرهیز از تمرکزگرایی موجود و ایجاد زمینه برای مشارکت گروه‌های هدف و همین‌طور جایگزینی منابع درآمدزا در حوزه اشتغال به جای در اختیار قراردادن کمک‌های نقدی و غیر نقدی نقش به‌سزایی در کاهش نابرابری درآمدی و فقر خواهد داشت.

از طرفی دیگر ایجاد سیاست‌های اجتماعی در توانمندسازی و توجه به قابلیت‌های افراد کم‌برخوردار در جهتی که آنان قادر به کنترل شرایط و احیای زندگی خود باشند و ایجاد سیاست اجتماعی در جهت عدم انفعال طبقه فقیر و درگیر کردن آنان به یک زندگی پویا که به‌تدریج زمینه تحرک و فعالیت آنان را نیز فراهم کند؛ نیز در این امر می‌تواند بسیار مؤثر باشد.

کنترل و نظارت بر اقتصاد رقاری بازیکران در حوزه اجتماعی

برای از بین بردن یک معضل اجتماعی راهکارهایی اندیشیده و در نهایت اجرا می‌شوند. در هنگام اجرا باید افراد، سازمان‌ها یا نهادهایی که از این راهکار منتفع می‌گردند بررسی و ارزیابی شوند تا در صورتی که منافی را دنبال می‌کنند که خود باعث به وجود آوردن معضلات اجتماعی می‌گردند، با آن‌ها مقابله انجام شود. سیاست کلی باید به نحوی شکل بگیرد که برای حل یک مسئله اجتماعی، درآمد با کم شدن آن معضل افزایش یابد یعنی در صورتی سازمان‌ها منتفع گردند که تعداد افراد درگیر در این معضل کاهش یابد؛ در غیر این صورت سازمان‌هایی که برای کنترل و بهبود آن معضل به وجود آمده‌اند خود نقش ازدیاد کننده آن معضل را خواهند داشت.

برای مثال می‌توان به برخی از کمپ‌های ترک اعتیاد که خود آن‌ها تأثیر بیشتری در افزایش تعداد معتادان به دلیل توزیع داروهای ترک اعتیاد در بین توزیع‌کنندگان مواد یا استفاده از داروهایی که به ترک اعتیاد فرد مصرف‌کننده کمکی نمی‌کند، اشاره نمود.

پیری جمعیت

جمعیت یک کشور زمینه‌ساز پیشرفت و بروز استعدادها آن کشور محسوب می‌شود. جمعیت به‌عنوان عامل نیروی کار و توسعه اقتصادی اجتماعی، معیاری از اقتدار یک جامعه و ابزاری بازدارنده در برابر تهدیدات خارجی برشمرده می‌شود. افزایش جمعیت در بازه‌های زمانی چند ده سال طبق برنامه‌ای مشخص اتفاق می‌افتد. باین‌حال آنچه در سال‌های پس از انقلاب اسلامی و برنامه‌ریزی همه‌جانبه اقتصادی، سیاسی و فرهنگی در کشور ما دنبال شد، سیاست کاهش جمعیت بود!

روند فعلی جمعیت در ایران، در آینده کشور را با بحران «پیری جمعیت» روبه‌رو خواهد ساخت و در آن شرایط علاوه بر هزینه‌های ناشی از نگهداری و مراقبت از سالمندان،

هزینه‌های ناشی از کمبود نیروی کار داخلی و ضعف در تولید نیز گریبان کشور را خواهد گرفت. غیر از هزینه‌های سنگین اقتصادی، تبعات منفی اجتماعی زیادی نیز بر کشور تحمیل خواهد شد.

مطالعه بیشتر

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «عمده‌ترین مسائل کشور: (اولویت‌ها و راهبردهای مجلس شورای اسلامی در دوره دهم)»

مقاله با عنوان: "نقش رسانه‌ها در پیشگیری از سوءمصرف مواد مخدر"

مقاله با عنوان: "بررسی تحلیلی روند تحولات طلاق در کشور؛ عوامل و پیامدها"

درسنامه اعتیاد و راههای پیشگیری از آن

مقاله با عنوان: پدیده فقر و نابرابری اجتماعی

مقاله با عنوان: مسائل و مشکلات فقر در ایران

جهت مشاهده لیست کامل ولینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیسیون

اقتصادی

حوزه‌های فعالیت کمیسیون

اقتصاد و دارایی

بازرگانی داخلی

بازرگانی خارجی

بر همه ما لازم است درباره اینکه اقتصاد چیست و چگونه زندگی روزمره مردم ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد چیزهایی بدانیم چراکه اقتصاد ارتباط تنگاتنگی با زندگی ما دارد. اقتصاد را می‌توان به‌عنوان تنها سنگری که انقلاب اسلامی هنوز نتوانسته است آن را فتح کند، شناخت. به همین خاطر مقام معظم رهبری در سالیان گذشته عناوین اقتصادی مختلف برای سال‌ها انتخاب نموده‌اند و با سعی در ایجاد گفتمانی همچون اقتصاد مقاومتی بر اهمیت این مسئله تأکید نموده‌اند.

اگر بخواهیم از اوضاع اقتصادی کشور سخن گوییم، متأسفانه اخبار خوبی وجود ندارد. در ۴ دهه گذشته به دلیل سیاست‌های نادرست مسئولین و ساختار اقتصادی ضعیف، شاهد تورم ۲ رقمی مزمز در اقتصاد هستیم. این تورم مسلماً بر ارزش‌داری مردم تأثیر گذاشته و سبب کاهش ارزش دست‌رنج مردم می‌شود. با توجه به نظرات اقتصاددانان دلیل اصلی این تورم، رشد افسارگسیخته نقدینگی در کشور است که مسبب اصلی این رشد نیز بانک‌ها و شبکه‌ی بانکی است.

یکی دیگر از مشکلاتی که اقتصاد کشور با آن مواجه است، بی‌ثباتی و عدم اطمینان در اقتصاد است. زمانی که این دو مؤلفه در اقتصاد وجود داشته باشد، سرمایه‌گذاری در آن اتفاق نخواهد افتاد و بنابراین نباید انتظار رشد و توسعه را از چنین اقتصادی داشت. یکی از دلایل اصلی بی‌ثباتی و عدم اطمینان در اقتصاد، ناپایداری در درآمدهای دولت است. نفت مهم‌ترین منبع درآمدی دولت‌ها در طی دهه‌های گذشته بوده است. این وابستگی منجر به این می‌شود که درآمد دولت بشدت به قیمت نفت و ارزش دلار وابسته باشد. همچنین درآمد مفت نفت برای دولت، سبب می‌شود هیچ دولتی به سمت درآمدهای پایدار نرود.

باین‌حال اگر بخواهیم مهم‌ترین مسائل اقتصادی را با توجه به وضعیت کشور شناسایی و موردبحث قرار دهیم؛ به عقیده بسیاری از کارشناسان مسائل حوزه بانک، بودجه و ارز مهم‌ترین مسائل اقتصادی کشور هستند. در این بخش مسائل مهم حوزه بانک و ارز موردبررسی قرار می‌گیرد و مسائل حوزه بودجه در کمیسیون برنامه بودجه موردبررسی قرار خواهد گرفت.

مسائل اولویت‌دار حوزه بانک

کنترل خلق پول بانک؛

دیدگاه رایج در مورد بانک که در کتاب‌های اقتصادی نیز مطرح شده است این است که بانک، یک واسطه مالی است؛ به‌گونه‌ای که پول افرادی را که نزد او به‌صورت سپرده قرار داده‌اند را به افرادی که متقاضی وام هستند، وام می‌دهد. مطابق این دیدگاه بانک مرکزی توانایی کنترل پول خلق‌شده توسط بانک‌ها را دارد. به‌عبارت‌دیگر پول به‌صورت درون‌زا خلق می‌شود.

اما بر خلاف دیدگاه رایج، در واقعیت بانک‌ها واسطه مالی نیستند. بانک‌ها به دلیل قدرت خلق پولی که دارند از هیچ، پول خلق می‌کنند. طبق این دیدگاه بانک جهت اعطای وام، بدون کم کردن مبلغی از یک حساب، اعتبار جدیدی به حساب دیگری تخصیص می‌دهد؛ بنابراین بانک بدون اینکه سپرده‌ی جدیدی جذب کند، با افتتاح حساب و تخصیص وام، خلق پول می‌کند.

با توجه به این قدرت خارق‌العاده، بانک بخش اعظم خلق پول را به فعالیت‌های کم‌ریسک و پربازده اختصاص می‌دهد و معمولاً به بازارهای غیر مولد مانند، خرید و فروش ملک و زمین، بازار سکه و ارز و... ورود می‌کند. در واقع بانک به دلیل منافی که دارد، مسیر حرکت آن در جهت‌ی است که به ضرر اقتصاد کشور هست و سبب بی‌ثباتی و نوسان در اقتصاد می‌شود.

خلق پول در صورتی که به‌صورت کنترل‌شده باشد و در خدمت بخش‌های مولد و محرک اقتصاد قرار گیرد، می‌تواند سهم بسزایی در رشد و توسعه اقتصاد فراهم کند. با این حال به دلیل ضعف حکمرانی بانک مرکزی در حال حاضر بیش از ۹۰ درصد پول خلق‌شده خارج از کنترل بانک مرکزی است.

کنترل بانک در افزایش سود سپرده

با ورود بانک‌های خصوصی در دهه ۸۰ به شبکه بانکی، رقابت بانک‌ها بر سود سپرده‌ها شکل گرفت. بانک‌های خصوصی برای افزایش سهم خود در بازار، بدون توجه به دستورات بانک مرکزی اقدام به اعطای سودهای بیشتر از بانک‌های دولتی کردند، لذا توانستند با این روش مقدار قابل توجهی از سپرده‌های بانکی را به خود جذب کنند. به مرور بانک‌های دولتی به منظور جلوگیری از خروج سپرده، اقدام به افزایش سود سپرده نمودند.

افزایش سود سپرده سبب بروز مشکلات عظیمی در اقتصاد می‌شود:

• رشد نقدینگی و تورم

سود متعلق به سپرده‌ها به مجموع نقدینگی افزوده می‌شوند، بنابراین زمانی که سود بیشتری به سپرده‌ها تعلق می‌گیرد، نقدینگی با نرخ بیشتری افزایش می‌یابد. چنانچه رشد نقدینگی متناسب با نیاز واقعی اقتصاد (رشد اقتصادی) نباشد، تورم در جامعه پدید می‌آید. در سال‌های اخیر نیز دلیل جهش قیمتی در اقتصاد، رشد بیش از حد نقدینگی بود.

• کاهش سرمایه‌گذاری

سرمایه‌گذاری در بانک فاقد ریسک است و سود حاصل از آن نیز معاف از مالیات است، به همین دلیل صاحبان سرمایه به سرمایه‌گذاری در بانک تشویق می‌شوند. از این رو به مرور زمان بخش تولید با مشکل تأمین مالی مواجه می‌شود و نرخ بیکاری در اقتصاد افزایش می‌یابد. به بیان ساده‌تر فعالیت‌هایی که بازدهی کمتر از سپرده‌گذاری در بانک دارند، به مرور از بین می‌روند و میزان سرمایه‌گذاری کاهش می‌یابد.

لازم به ذکر است نرخ بهره بالا در شبکه بانکی سبب ایجاد شکاف میان درآمدها و هزینه‌های بانک‌ها شده است و شبکه بانکی را به ورطه‌ی فلج سیستماتیک خواهد کشاند.

هدایت اعتبار

هدایت اعتبار مفهوم جدیدی است که اخیراً در کشور توسط برخی از اقتصاددانان مطرح شده است و با هدایت نقدینگی متفاوت است. هدایت نقدینگی به سمت چپ ترازنامه بانک‌ها یعنی سپرده مردم و به رفتار دارنده‌ی پول مرتبط است و می‌توان گفت تقریباً امری ناممکن است؛ زیرا برای هدایت نقدینگی باید بر تصمیمات مردم در خصوص محل سرمایه‌گذاری تأثیر نهاد.

اما هدایت اعتبار بر خلاف هدایت نقدینگی به رفتار دارندگان پول یعنی مردم ارتباط ندارد، بلکه به رفتار بانک قبل از خلق اعتبار متمرکز است. در واقع هدایت اعتبار به طراحی یک نظام انگیزشی برای بانک‌ها به منظور جهت‌دهی به رفتار آن‌ها با هدف همگرایی بیشتر خلق پول بانکی با اولویت‌های توسعه می‌پردازد.

مسئولیت اجرای این سیاست به بانک مرکزی ارتباط دارد و ابزار او برای اثرگذاری بر رفتار بانک‌ها، پایه پولی است. با اجرای سیاست هدایت اعتبار، بخش زیادی از ظرفیت وام‌دهی جدید به بخش‌های اولویت‌دار و توسعه‌ای کشور اختصاص می‌یابد و این سبب بزرگ‌تر شدن کیک اقتصاد و خروج کشور از رکود خواهد شد.

کنترل دارایی موهومی بانک

در حال حاضر ترازنامه شبکه بانکی کشور در وضعیت بسیار نامناسبی قرار دارد. از یک سو بدهی‌های بانک‌ها (که عمدتاً شامل سپرده‌های بخش غیردولتی است) با سرعت بالایی (که

تقریباً برابر با نرخ سود پرداختی بانکها است) در حال رشد است. از سوی دیگر به دلیل کاهش نرخ رشد اسمی اقتصاد، قابلیت رشد ارزش دارایی‌های بانکها (که عمدتاً شامل تسهیلات و سرمایه‌گذاری‌های بانکها است) به شدت محدود شده است.

بخش بزرگی از دارایی‌های بانک از نوع دارایی‌های موهومی هستند. منظور از دارایی‌های موهومی، اقلامی است که اساساً ما به ازای خارجی ندارند ولی در ترازنامه بانکها به عنوان دارایی درج شده‌اند.

به عنوان مثال مطالبات سوخت شده بانکها که جاری (یا در بهترین حالت، معوق) فرض شده‌اند و همچنین مستغلات معامله (و ثبت) شده، با ارقامی به مراتب بیش از ارزش واقعی آنها، نمونه‌هایی از «دارایی‌های موهومی» بانکها است که به دلیل عدم تعهد کافی مدیران بانک و حساب‌رسان مستقل و ضعف نظارت بانک مرکزی شکل گرفته‌اند.

وجود دارایی‌های موهومی در بانک موجب کاهش قدرت بانک در اجابت تقاضای جدید برای دریافت وام و اعتبار خواهد شد چراکه بخش مهمی از قدرت اعتباردهی وی از ناحیه بقای دارایی‌های موهومی اشغال شده است. لذا یکی از چالش‌هایی که نظام بانکی کشور با آن روبه‌رو است، حجم قابل توجه دارایی‌های موهومی است که حجم آن روز به روز به دلیل عملکرد بسیار بد بانکها در حال افزایش است و باید حجم آن به‌طور دقیق مشخص شود و راه‌حلی برای تبدیل آن به دارایی‌های جاری پیدا نمود.

ساماندهی تراکنش‌های بانکی

در حال حاضر حدود ۵۰۰ میلیون حساب بانکی در شبکه بانکی کشور وجود دارد، یعنی به ازای هر فرد به‌طور میانگین بیش از ۶ حساب وجود دارد. این در حالی است که هیچ‌گونه نظارتی بر این حسابها صورت نمی‌گیرد. لذا عدم نظارت بر حساب‌های بانکی بستری برای فسادهای مالی در اقتصاد مهیا کرده است.

سلطان سکه، سلطان قیر، عابر بانک فوتبال و... اسامی مستعاری هستند که مردم در رسانه‌ها شنیده‌اند و این موضوع ضعف سیستم بانکی کشور را نمایش می‌دهد. این افراد با اجاره کردن حساب افراد بی‌بضاعت نظیر کارتن‌خواب‌ها و یا سوءاستفاده از حساب کودکان و سالمندان، مفسد خود را از چشم نهادهای ناظر دور نگه‌دارند. به این صورت که با خرد کردن پول‌هایشان در حساب‌های متعدد، به‌جای یک حساب، تراکنش‌های خود در روند فساد را پنهان کنند. در واقع این افراد با استفاده از حساب‌های نیابتی اقدام به پول‌شویی و فساد نموده‌اند، بدون این‌که بار حقوقی برایشان ایجاد شود.

با این حال برای جلوگیری از پول‌شویی و فرارهای مالیاتی باید در مورد ساماندهی تراکنش‌های بانکی چاره‌ای اندیشیده شود.

مسائل اولویت‌دار حوزه ارز

برقراری پیمان دوجانبه

ضرورت عدم وابستگی به یک نوع ارز خاص و مشخصاً دلار، ایجاب می‌کند که ایران نیز همچون بسیاری از کشورها برای انجام مبادلات خود با برقراری پیمان پولی دوجانبه با کشورهای مختلف، استفاده از پول محلی را جایگزین دلار کند. ایجاد پیمان‌های پولی دوجانبه پس از بحران مالی سال ۲۰۰۸ مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفته است.

نکته جالب این است که کشورهایی نظیر چین، کره جنوبی و روسیه که در دسترسی به حساب‌های دلاری یا یورویی با مشکل مواجه نیستند، اصراری بر تکیه بیش‌از حد به این ارزها ندارند؛ بنابراین جمهوری اسلامی ایران که به دلیل وضع تحریم‌ها و وجود مشکلات متعدد اقتصادی و سیاسی با بحران ارزی روبه‌رو است، باید بیشتر از سایر کشورها به فکر متنوع کردن ارزهای مبادلاتی خود باشد. در واقع پیمان پولی دوجانبه یکی از راه‌های متنوع سازی

سبد ارزی کشور است و این تنوع سازی، ایمنی تجارت بین الملل را — علی الخصوص در شرایط تحریم — بیشتر می کند.

آزادسازی نرخ ارز با توجه به قدرت خرید

یکی از معضلات کشور در این چند ده ساله اخیر افزایش ناگهانی قیمت ارز است. برخی از اقتصاددانان معتقدند دولت باید از سرکوب نرخ ارز رسمی (مبادله ای) دست بردارد و با توجه به نرخ برابری قدرت خرید قیمت ارز را هرساله متناسب با تورم افزایش دهد. بر اساس یک تبیین از تئوری برابری قدرت خرید، نرخ واقعی ارز در یک کشور از طریق معادل سازی قیمت یک سبد کالا در خارج با قیمت داخلی آن به دست می آید و این قیمت هرساله باید با توجه به تفاوت تورم دو کشور تغییر کند.

برخی مخالفان این نظریه معتقدند در کشورهای در حال توسعه که امکان شرایط تولید و رقابت به خوبی شکل نگرفته است، افزایش نرخ ارز به تورم دامن می زند و موجب سقوط ارزش پول ملی و رونق گرفتن کسب و کارهای غیرمولد می شود.

در مجموع برابری قدرت یک نوع نگاه برای پاسخ به چرایی رخ دادن جهش های ارزی و ارائه راه حل برای رفع آن است. در مورد مسئله ارز گفته ها زیاد است و در بین کارشناسان نیز صحبت های مختلفی مطرح می شود. دولت و مجلس می بایست در این حوزه با شنیدن سخنان کارشناسان مختلف تصمیمات صحیحی را اتخاذ نمایند و از تصمیماتی که عدم انجام آن مورد توافق اکثریت کارشناسان است (مانند دلار ۴۲۰۰ تومانی) اجتناب نمایند.

مطالعه بیشتر

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «اعسار پنهان در نظام بانکی ایران، چابکی، ابعاد و ریشه‌ها»

مقاله دکتر مجید شاکری با عنوان «سیاست‌گذاری هدایت اعتبار، MMT، و اقتصاد حرکت‌کننده با سرمایه‌گذاری» در پایگاه خبری-تحلیلی اقتصاد آنلاین

مقاله دکتر حسین درودیان با عنوان «چرا تجویزهای ضدخلق پول همراه‌کننده است؟ سخنی با مروجان پیشنهادات ضد خلق پول» در موسسه مطالعات و تحقیقات مبین

مقاله محسن یزدان پناه با عنوان «درس‌های دوران طلایی سرمایه‌داری برای تلاطم‌های اجتماعی امروز ما؛ نظام اعتباری، هم‌ریشه بحران و هم‌ابزار حل آن» در موسسه مطالعات و تحقیقات مبین

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور- نکات مهم و محورهای تصمیم‌گیری (ویرایش اول)»

مقاله با عنوان «آثار متغیرهای حقیقی و پولی - مالی بر نرخ سود سپرده‌ی بانکی ایران»

مقاله با عنوان «تاثیر نااطمینانی نرخ ارز بر تقاضای پول در ایران»

مقاله با عنوان «رقابت‌پذیری مبتنی بر نرخ ارز موثر واقعی در ایران»

جهت مشاهده لیست کامل و لینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیون

امنیت ملی و سیاست خارجی

حوزه‌های فعالیت کمیون

سیاست و روابط خارجی

دفاع

اطلاعات و امنیت

الگوی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر یکسری اصول تعریف شده است. اصولی که قواعد عمومی و جاویدان بوده و با گذشت زمان در هیچ شرایطی از اعتبار نمی‌افتند و اهداف و جهت‌گیری‌های سیاست خارجی را شکل می‌دهند. اصول اساسی خروجی ایدئولوژی دینی است و مبتنی بر قرآن و سیره اهل‌بیت، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و بیانات امام خمینی (ره) می‌توان اصولی را برای سیاست‌گذاری در این حوزه برشمرد که همواره می‌بایست در روح تمامی تصمیمات حاکم باشند و نفی هرگونه سیاستی مخالف این قواعد و اصول از وظایف نمایندگان ملت است. نفی سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، ظلم‌ستیزی و استکبارستیزی، حمایت از مستضعفان و جنبش‌های آزادی‌بخش، حمایت و دفاع از مسلمانان، همزیستی مسالمت‌آمیز و صلح‌طلبی، عدم‌مداخله در امور داخلی کشورها و احترام متقابل و تعهد به قراردادها و قوانین بین‌المللی از جمله اصولی است که برای سیاست خارجی در منابع اصیل اسلامی ذکر می‌شود. جهت‌گیری کلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران که می‌بایست در رفتارها، تصمیمات و اقدامات دستگاه دیپلماسی کشور تجلی نماید نیز در ابتدای انقلاب مشخص شده است. راهبردی که به‌صورت یک شعار اساسی در آمده و حتی در سردر تمامی دفاتر رسمی وزارت خارجه نیز نمود پیدا کرده است؛ راهبرد نه شرقی و نه غربی. اصل ۱۵۲ قانون اساسی، راهبرد جمهوری اسلامی را عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر تعریف کرده هرگونه امتیازدهی به قطب‌های قدرت جهانی و اتحاد و ائتلاف (مخصوصاً در بُعد نظامی) با آنان را نفی می‌نماید. اصل ۱۴۶ قانون اساسی نیز تصریح می‌نماید که استقرار هرگونه پایگاه نظامی خارجی در کشور هرچند به‌عنوان استفاده‌های صلح‌آمیز باشد ممنوع است. این اصول و راهبردها میزان و معیار هر تصمیم در حوزه سیاست خارجی هستند و باید در چالش‌های مختلف به آن‌ها رجوع کرد.

امنیت ملی و حفظ و حراست از تمامیت ارضی و استقلال نظام و صیانت از ملت نیز مطابق اصل سوم قانون اساسی یکی از اصلی‌ترین وظایف دولت است که با نظارت مجلس و تقویت بسترهای سازنده آن (نیروهای امنیتی، نظامی و اطلاعاتی) و نصب قوانینی برای جلوگیری از خدشه به آن محقق می‌شود.

رفع پارادوکس گفتمانی در حوزه دیپلماسی عمومی

یکی از اصلی‌ترین شاخصه‌های انقلاب اسلامی، چالش گفتمانی با غرب و کشورهای همسو با غرب در منطقه است. گفتمانی که علی‌رغم قدرت نفوذ بالقوه‌ای که دارد نتوانسته است حد خوبی از بازدارندگی را برای کشور ایجاد نماید و در منطقه توسعه پیدا کند. انفعال جمهوری اسلامی در بعضی رخدادهای سیاسی منطقه و جهان به خاطر پارادوکس حاکمیت در ارائه گفتمان انقلاب است و نمی‌توان انتظار داشت که در سایه این تعارض، سیاست فعال و اقدام ایجابی مناسب در حوزه سیاست خارجی شکل بگیرد. حتی گاهی مشاهده شده است که این مشکل منجر به تبدیل فرصت به تهدید شده است. اتفاقات اخیر در عراق نشان‌گر این موضوع است. حضور نظامی ایران در عراق کافی نبود و می‌بایست در حوزه دولت‌داری و تعامل با شبکه‌های نخبگانی و اجتماعی بهتر عمل می‌شد که در سایه تعارض گفتمانی موجود در حاکمیت، فرصت‌ها تبدیل به تهدید نشوند. در غنی بودن ظرفیت گفتمان انقلاب اسلامی شکی نبوده و جذب قلوب انسان‌های آزادی‌خواه از آفریقا تا اروپا و دشمنی ادامه‌دار مستکبرین نشانه آن است. لیکن عدم وجود یک استراتژی عملیاتی مشخص مبتنی بر گفتمان اصلی انقلاب منجر به رویکرد انفعالی فعلی شده است. رفع پارادوکس فعلی نیاز به همت تمامی ارکان نظام و نمایندگان مردم دارد.

توسعه دیپلماسی اقتصادی

دیپلماسی اقتصادی به آن بخش از فعالیت‌های اقتصادی در روابط خارجی یک دولت اطلاق می‌شود که در شناسایی و ایجاد فرصت‌های اقتصادی به‌ویژه در حوزه به‌کارگیری فرصت‌ها و مزیت‌های جهانی و نیز کسب سهمیه در بازارهای صادراتی برای تولید داخلی تأکید دارد. یکی از سیاست‌های کارآمد راهبردی برای کسب امتیاز در صحنه رقابت اقتصاد جهانی برای پیشرفت اقتصادی از تلاقی دو حوزه اقتصاد و سیاست خارجی به‌عنوان دیپلماسی اقتصادی حاصل می‌شود. در اسناد بالادستی مانند سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی نیز بر اهمیت

این حوزه تأکید شده است. بند ۱۲ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، افزایش قدرت مقاومت و کاهش آسیب‌پذیری اقتصاد کشور را از ۳ طریق زیر میسر می‌داند.

- توسعه پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه همسایگان
- استفاده از دیپلماسی در راستای حمایت از اهداف اقتصادی
- استفاده از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای

استفاده از دیپلماسی اقتصادی در زمان تحریم اهمیت و ضرورت بیشتری پیدا می‌کند. دیپلماسی اقتصادی به دنبال تبدیل کردن منابع قدرت موجود در حوزه اقتصاد به قدرت واقعی و در نتیجه افزایش اقتدار یک ملت است. نیاز اساسی در این باره مشخص شدن اصول و راهبردهای دیپلماسی اقتصادی است که بر اساس آن بتوان برنامه‌ریزی عملیاتی انجام داد و اهداف پیش‌بینی شده را محقق کرد. با توجه به تأکیدات بسیار بر ضرورت هم‌افزایی میان حوزه اقتصاد و دیپلماسی در سالیان اخیر تاکنون سند یا نقشه‌ای که این هم‌افزایی را تبیین و تدقیق کند تهیه نشده است.

در راه توسعه دیپلماسی اقتصادی سفارت‌خانه‌ها به‌عنوان یک منبع بالقوه در کشور میزبان می‌توانند با شناسایی ظرفیت‌های بالقوه اقتصادی در کشور میزبان زمینه‌های سرمایه‌گذاری‌های خارجی را برای کشور خود فراهم نمایند. از طرفی تعامل گسترده با کشورهای همسایه، منطقه و اسلامی با توجه به مشترکات تاریخی، زبانی و مذهبی و مرزهای زمینی گسترده و مناسبات دیرینه اقتصادی و سیاسی و ایجاد و استفاده از بستر سازمان‌ها و نهادهای منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای نیز از فرصت‌هایی هستند که به‌واسطه اراده مسئولان قابلیت پیگیری دارند و نقش مجلس نیز در شکل‌دهی این اراده بی‌بدیل است.

توسعه در استفاده از مدل‌های تجاری که به سازوکارهای بین‌المللی وابستگی نداشته باشند مانند استفاده از پیمان‌های دوجانبه تجاری و ارزی و استفاده از ظرفیت‌های صادراتی تحریم ناپذیر مانند صادرات گاز (این تحریم ناپذیری به‌واسطه وابستگی‌های امنیتی و اقتصادی و همچنین قراردادهای بلندمدت ایجاد می‌شود) و اقدامات دیگری که با منطق فوق تحقق می‌یابند نیز می‌بایست در اولویت‌های کاری مسئولین در مجلس و دولت قرار گیرد.

تقویت منطقه‌گرایی

رهبر انقلاب اسلامی در بخش از سخنان خود در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه در مهرماه سال ۱۳۹۸ می‌فرماید «این نگاه وسیع جغرافیای مقاومت را از دست ندهید؛ این نگاه فرامرزی را از دست ندهید. قناعت نکنیم به منطقه‌ی خودمان: ما عَزَى قَوْمٌ قَطُّ فِی عَقْرِ دَارِهِمْ إِلَّا ذَلُّوا؛ این حدیث از معصوم (علیه السلام) است که آن کسانی که در خانه نشستند تا به آن‌ها حمله بشود دچار ذلت شدند. این جواری نباشد که یک چهاردیواری را انتخاب کنیم و دیگر کارمان به این نباشد که پشت این دیوار چه کسی است، چه تهدیدی وجود دارد. این نگاه وسیع فرامرزی، این امتداد عمق راهبردی گاهی اوقات از واجب‌ترین واجبات کشور هم لازم‌تر است که مورد توجه قرار بگیرد که خیلی‌ها متوجه به این نیستند، خیلی‌ها توجه به این ندارند.» ویژگی‌های دفاع روبه‌جلوی ایران تابه‌حال در حد و اندازه‌ی تبدیل شدن ایران به یک بازیگر منطقه‌ای فعال بوده است؛ اکنون این نتیجه به‌دست آمده و دشمن به دنبال جلوگیری از تثبیت و نهادینه شدن این وضعیت است. اقتضای دکنترین جدید راهبردی انقلاب اسلامی این است که فراتر از تثبیت این قدرت در منطقه‌ی خود، به دنبال تقویت نقشش در ایجاد همان الگوی موفق باشیم که انقلاب اسلامی را تا به این مرحله از قدرت رسانده است. البته در رویکرد منطقه‌گرایی می‌بایست به تمام ابعاد نظامی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جامعه هدف توجه شود زیرا غفلت از ابعاد مختلف، می‌تواند منجر به نتایج نامطلوب شود.

تعیین تکلیف در نوع مواجبه با سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی

سازمان بین‌المللی عبارت از اجتماع نهادهای گروهی از کشورهاست که به‌منظور تحقق هدف‌های معین و مشترک در زمینه‌های مختلف اقتصادی سیاسی فرهنگی و غیره با یکدیگر همکاری می‌کنند. مبنای تأسیس هر سازمان بین‌المللی «معاهده مؤسس» است که به‌منزله اساسنامه آن سازمان است. این سازمان‌ها معمولاً در ذیل چتر کشورهای بزرگ فعالیت کرده

و بدون حمایت آن‌ها کاری از پیش نمی‌برند. سازمان‌های بین‌المللی یا در محدوده منطقه‌ای یا در محدوده جهانی به فعالیت می‌پردازند. سازمان ملل متحد، اوپک و جنبش عدم تعهد از مهم‌ترین سازمان‌های جهانی و سازمان کنفرانس اسلامی از مهم‌ترین سازمان‌های منطقه‌ای هستند که ایران در آن عضویت دارد. جمهوری اسلامی در سازمان تجارت جهانی و سازمان همکاری‌های شانگهای نیز به‌عنوان عضو ناظر پذیرفته شده است.

مسئله‌ای که در این بخش به آن پرداخته می‌شود بلا تکلیفی گفتمانی جمهوری اسلامی در مواجهه با این سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی است که گهگاهی نیز در حوزه‌های مختلف، پیوستن یا نپیوستن جمهوری اسلامی به این معاهدات مورد بحث و گفتگو قرار می‌گیرد. بر طبق اصل ۷۷ قانون اساسی هرگونه عهدنامه‌ها، مقاله‌نامه‌ها، قراردادها و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد که این موضوع جایگاه ویژه مجلس را در این حوزه مشخص می‌نماید. مسائلی مانند پیوستن به معاهده پاریس، پیوستن به سازمان تجارت جهانی، پذیرش سند ۲۰۳۰ و یا تعامل با گروه ویژه اقدام مالی (FATF) از مسائلی است که با گوش همگان آشناست.

رهبر معظم انقلاب در دیدار خود با نمایندگان مجلس در خردادماه ۹۷ رویکرد خود را در مواجهه با معاهدات بین‌المللی این‌گونه شرح می‌دهند. «من اشاره کنم به این مسائل کنوانسیون‌ها و این معاهدات بین‌المللی. ببینید؛ این معاهدات بین‌المللی که به آن در لغت فرنگی گفته می‌شود کنوانسیون، در اصل در یک نقطه‌ای پخت‌وپز می‌شود که اطراف قضیه، من باب مثال آن ۱۰۰ کشور یا ۱۵۰ کشور که بعداً به آن می‌پیوندند، هیچ تأثیری در آن پخت‌وپز اولیه ندارند. یک جایی بالاخره چند قدرت بزرگ در مجموعه‌های هیئت‌های فکری‌شان - به قول خودشان اتاق فکرشان - می‌نشینند برای یک منافی و مصالحی که برای خودشان تعریف کردند، یک چیزی را پخت‌وپز می‌کنند، بعد این را به‌وسیله‌ی دولت‌هایی که همسوی با آن‌ها هستند یا مرعوب آن‌ها هستند یا دنباله‌رو آن‌ها هستند و خیلی منافی هم در این کار ندارند، تصویب می‌کنند؛ اگر یک دولت مستقلی هم پیدا بشود - حالا مثل جمهوری اسلامی - که مثلاً بگوید «من این را قبول ندارم؛ این کنوانسیون را، این معاهده‌ی بین‌المللی را قبول ندارم»، سرش می‌ریزند که «آقا! ۱۲۰ کشور، ۱۵۰ کشور، ۲۰۰ کشور این را قبول کردند؛ شما چطور قبول نمی‌کنید؟» کنوانسیون‌ها غالباً این [اجور] است.» اصل ۱۵۳

قانون اساسی نیز بر عدم پذیرش هرگونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگ، ارتش و دیگر شئون کشور باشد تأکید دارد.

به صورت کلی معاهدات بین‌المللی برای ایجاد یک نظم واحد در حوزه‌ای خاص ایجاد می‌شوند. از آنجایی که غالباً کشورهای توسعه‌نیافته مبتکر و ایجادکننده این معاهدات نیستند، با پیوستن به این معاهدات عموماً محدودیت‌های معاهده را پذیرفته ولی نمی‌توانند از فرصت‌های آن استفاده کنند. از طرفی نپیوستن به بعضی سازمان‌ها نیز یا با جریمه‌هایی همراه است یا فرصت‌هایی را از کشور صلب می‌کند. در داخل کشور نیز عده‌ای همواره در آرزوی پیوستن به تمامی معاهدات موجود بوده و عده‌ای دیگر نیز هرگونه ارتباط با هر سازمانی را نفی می‌کنند. خلأ جدی یک استراتژی هوشمند در مواجهه با سازمان‌های بین‌المللی و استفاده از فرصت‌ها و نفی تهدیدات به‌خوبی در ساختار کشور حس می‌شود.

استراتژی کشور در مواجهه با تحریم

از ابتدای انقلاب اسلامی، ایران همواره با تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا مواجه بوده است و به‌مرورزمان بر شدت این تحریم‌ها افزوده شده است تا اینکه در سال‌های ۹۰-۹۲ تحریم‌های اعمالی به اوج خود رسید. اکنون نیز جامعیت تحریم‌ها روزبه‌روز بیشتر می‌شود. باید توجه داشت که به دلیل دشمنی آمریکا با اصل انقلاب اسلامی و دائمی بودن مبارزه انقلاب با استکبار، تحریم به‌عنوان یک ابزار فشار اقتصادی، همواره مورد استفاده آمریکا برای تغییر رفتار جمهوری اسلامی قرار خواهد گرفت. از طرفی ایده رفع تحریم از طریق مذاکره و حل مسائل در لایه کلان سیاسی نیز با دستاوردهای اندک برجام و درنهایت خروج آمریکا از این توافق، با شکست مواجه شد؛ بنابراین هم‌اکنون که با خروج آمریکا از برجام، کشور تحت تحریم‌های مجدد قرار گرفته است؛ ضروری است جمهوری اسلامی، در رویکرد کلان خود نسبت به تحریم‌ها بازنگری اساسی نماید.

به صورت کلی دو رویکرد مشخص در سال‌های اخیر در مواجهه با تحریم‌ها پیگیری شده است. یک رویکرد به دنبال دور زدن تحریم‌ها و یک رویکرد نیز به دنبال رفع تحریم‌ها

به واسطه مذاکره با کشورهای غرب بوده است؛ اما راه سوم و سیاستی که علی‌رغم تأکیدات رهبری مغفول مانده است، سیاست تکیه بر توان داخلی و ظرفیت داخلی با رویکرد بی‌اثر کردن تحریم‌ها است. رهبر معظم انقلاب در دیدار خود با تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی می‌فرمایند: «با شناختی که از مسائل جبهه استکبار داریم، تحریم‌ها حالا حالاها وجود دارد، بنابراین برای نجات اقتصاد کشور نباید منتظر پایان تحریم‌ها و بودن یا نبودن فلان شخص یا اقدام فلان کشور بود. البته دور زدن تحریم‌ها به‌عنوان یک تاکتیک خیلی خوب است، اما کار و راهبرد اساسی را باید بر مصون‌سازی کشور از آسیب تحریم‌ها متمرکز کرد.»

باید توجه داشت که گره زدن استراتژی مقابله با تحریم به افراد یا جناح‌های حاکم در آمریکا یا سایر کشورهای غربی یک خطای استراتژیک بوده و موجب معطلی کشور و تضعیف اقتصادی و امنیتی روزافزون کشور خواهد شد. فلذا می‌بایست استراتژی کشور به‌صورت مشخص در مقابله با تحریم، تدوین و پیاده‌سازی شود. برای پیاده‌سازی این مسیر می‌بایست مقوله تحریم به‌عنوان یک کارویژه مستقل تعریف شده و در مقابل اتاق فکر وزارت خزانه‌داری آمریکا، برای مقابله با تحریم به‌صورت یکپارچه بسته جامعی ارائه شده و بر اجرای دقیق آن توسط دستگاه‌های ذی‌ربط نظارت کافی صورت گیرد تا در کوتاه‌مدت با تاکتیک دور زدن تحریم و در بلندمدت با استراتژی بی‌اثر کردن تحریم، با این مقوله برخورد شود.

مطالعه بیشتر

- کتاب «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران» نوشته دکتر سید جلال دهقانی فیروزآبادی
- مقاله با عنوان «دیپلماسی اقتصادی، راهبرد مقابله با تحریم‌های اقتصادی در منظومه اقتصاد مقاومتی»
- کتاب «تحریم نفت، عبور در کوتاه مدت، بی‌اثر کردن در بلندمدت»، اندیشکده سیاستگذاری امیرکبیر
- اصول سیاست خارجی در قانون اساسی
- بیانات رهبری در دیدار با تولیدکنندگان، کارآفرینان و فعالان اقتصادی
- بیانات رهبری در دیدار نمایندگان و کارکنان مجلس شورای اسلامی
- بیانات رهبری در دیدار با مجمع عالی فرماندهان سپاه

جهت مشاهده لیست کامل ولینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیون

انرژی

حوزه‌های فعالیت کمیون

نفت

گاز

برق

سد ها و نیروگاه های آبی و برقی

انرژی اتمی

انرژی نو

در حال حاضر ایران، بزرگ‌ترین دارنده ذخایر هیدروکربوری دنیا (مجموع ذخایر نفت و گاز) به حساب می‌آید. مطابق آمار رسمی و تأییدشده مراجع معتبر بین‌المللی، ایران حدود ۱۵۸ میلیارد بشکه نفت (۹,۳ درصد از کل منابع نفتی دنیا) و حدود ۳۴ هزار میلیارد مترمکعب گاز (۱۸ درصد دنیا) در اختیار دارد. این در حالی است که ایران از نظر شدت مصرف انرژی^۱ نیز در رتبه اول بوده و انرژی به صورت بهینه در کشور مصرف نمی‌شود. امروزه انرژی به یک ابزار استراتژیک اقتصادی، امنیتی و سیاسی تبدیل شده که نقش تعیین‌کننده‌ای در روابط بین کشورها دارد. در حال حاضر نفت و گاز از تعیین‌کننده‌ترین عوامل تأثیرگذار بر اقتصاد ایران هستند. یکی از مطالبه‌های همیشگی رهبر انقلاب نیز در این حوزه ایجاد اقتصاد بدون نفت است. ایشان می‌فرمایند: «این یک بلای بزرگی است برای کشور؛ یک راه درآمد راحتی است که نفت را از چاه بکشیم بیرون و برویم به یک قیمتی بفروشیم؛ یک درآمد مفت و آسان! از اول -از دوران قبل- به این شیوه عادت کرده‌ایم؛ این به ضرر ما تمام شده، واقعاً به ضرر ما تمام شده. کشورهایی هستند که یک قطره نفت هم در آن‌ها تولید نمی‌شود، [ولی] گشتند، راه‌های دیگری را پیدا کردند، راه‌های بهتری را پیدا کردند، به نفعشان تمام شد. نفت اختیارش دست ما نیست، دست تولیدکننده‌ی نفت نیست، می‌بینید دیگر؛ نه فقط [هنگام] مسئله‌ی تحریم -حالا تحریم یک چیز عارضی است- [حتی] آن وقتی هم که تحریم نیست، نفت در اختیار مصرف‌کننده‌های گردن کلفت متعارف دنیا است؛ اختیار نفت دست آمریکا و اروپا و اتباع این‌ها است، قیمت‌گذاری دست آن‌ها است، بنابراین ما باید این را در کشور حل کنیم». لذا با توجه به وجود پتانسیل‌ها و منابع عظیم انرژی در کشور، لزوم پیگیری جدی اولویت‌های این بخش از طریق فعالان این حوزه بسیار ضروری است که در ادامه به مهم‌ترین مسائل حال حاضر این صنعت از دیدگاه کارشناسان مختلف اشاره شده است.

^۱ مقدار مصرف انرژی به تولید ناخالص داخلی

تشکیل وزارت انرژی برای یکپارچه‌سازی تصمیم‌گیری

در حال حاضر مدیریت بخش انرژی کشور بر عهده چندین نهاد اجرایی مانند وزارت نفت، وزارت نیرو، وزارت صنعت معدن تجارت و سازمان انرژی اتمی است که همین عامل باعث ایجاد چالش‌های مختلفی از جمله وجود تلفات غیرقابل قبول در بخش تبدیل، انتقال و توزیع حامل‌های انرژی (به‌خصوص در شبکه برق کشور)، عدم تدوین برنامه بلندمدت انرژی و نداشتن دیپلماسی انرژی در مقابل کشورهای دیگر شده است. وضعیت نامناسب این عدم تمرکز باعث شد تا بعضاً وزارتخانه‌های نفت و نیرو در صادرات نوع انرژی مانند گاز یا برق به کشورهای همسایه به سمت رقابت مخرب پیش بروند. از سمت دیگر در روابط وزارت نفت و شرکت ملی نفت، وزارت نفت باید نقش یک نهاد حکمران و تنظیم‌گر را ایفا کند، اما در سال‌های اخیر به دلایل مختلف از جمله روابط مالی وزارت نفت و شرکت ملی نفت، وزارت نفت نقش خود به‌عنوان یک نهاد حکمران را از دست داده که این موضوع نتایج نامبارکی را برای صنعت نفت کشور در پی داشته است. باینکه از لحاظ ساختاری شرکت ملی نفت ذیل وزارت نفت تعریف شده، اما وزارت نفت هنوز به‌صورت واقعی شکل نگرفته و وزارت موجود چیزی جز یک نام نیست و به‌طور کامل تحت سیطره شرکت ملی نفت ایران قرار دارد. به‌عنوان مثال حقوق مدیران این وزارتخانه نیز توسط شرکت ملی نفت تأمین می‌شود که خود گویای نقص این روابط است. لذا تشکیل یک وزارت خانه با عنوان «وزارت انرژی» به‌عنوان یک نهاد حکمرانی با هدف تعیین نقشه راه، یکپارچه‌سازی تصمیم‌گیری در بخش انرژی و نظارت بر شرکت‌های وابسته در کشور ضروری است.

ساخت پالایشگاه و استفاده از پتانسیل صادرات فرآورده

کشورهای غرب آسیا با داشتن ۴۸ درصد منابع نفتی جهان، تنها ۹ درصد از نفت جهان را مصرف می‌کنند. این در حالی است که کشورهای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۱ با مصرف ۶۲ درصد از نفت جهان و در اختیار داشتن تنها ۷ درصد از ذخایر نفت، نیازمندترین کشورها به انرژی این منطقه هستند. بخش قابل توجهی از این مصرف در کشورهای پیشرفته، ناشی از اقداماتی است که در راستای تبدیل نفت خام به فرآورده انجام می‌شود. یکی از موضوعاتی که سال‌های اخیر بیشتر در مورد آن صحبت شده، توجه به ساخت پالایشگاه و استفاده از پتانسیل بازار داخلی و خارجی فرآورده‌های نفتی به جای خام‌فروشی است. صادرات فرآورده به جای نفت خام در کنار ارزش‌افزوده‌ای که به واسطه آن ایجاد می‌شود، یکی از راه‌های دور زدن تحریم‌های نفتی علیه کشور است. لذا با پالایش و فرآوری نفت خام و گاز طبیعی علاوه بر تأمین نیاز داخل به فرآورده‌های نفتی و محصولات پتروشیمی (خوراک مایع و گاز)، امکان صادرات این مواد به سایر کشورها و بهره بردن از ارزش‌افزوده حاصل از این کار میسر می‌شود.

از طرفی می‌بایست از خام‌فروشی نفت بدون ایجاد ارزش‌افزوده به خصوص در شرایط تحریمی فعلی پرهیز کرد. زیرا صادرات فرآورده‌های نفتی به دلیل کوچک بودن حجم محموله‌ها و برد کوتاه بازار آن و همچنین گسترده بودن بازار فروش، یکی از گذرگاه‌های تحریم است؛ بنابراین استفاده از این پتانسیل در حالت کلی به نفع کشور بوده و در شرایط کنونی نیز بسیار حیاتی است. بررسی‌های کارشناسی نشان می‌دهد که تبدیل نفت خام به فرآورده، علاوه بر فوایدی نظیر اشتغال‌زایی، رونق اقتصادی، خروج از رکود سایر صنایع و کم‌اثر شدن تحریم‌های نفتی، موجب سودآوری حداقل ۲ برابری نسبت به خام‌فروشی نفت و ورود ارز به میزان ۲ برابر به کشور می‌شود. البته یکی از مشکلات پالایشی کشور بهینه نبودن زنجیره محصولات پالایشی است بدین معنا که فرآورده‌های سنگین مانند نفت کوره نسبت به فرآورده‌های سبک مانند بنزین حجم بیشتری را تشکیل می‌دهد. لذا بهبود سبد پالایشی

^۱ Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD

کشور یکی از اولویت‌های اصلی این حوزه محسوب می‌شود. طبق گفته‌های عضو هیئت مدیره بانک مرکزی، نقدینگی کشور امسال از مرز ۲۰۰۰ هزار میلیارد تومان عبور کرده است. بنا بر نظر کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس، تأمین مالی داخلی برای افزایش ۲ میلیون بشکه در روز به ظرفیت پالایش و پتروپالایش نفت کشور، نیازمند حدود ۴۰ میلیارد دلار معادل ۴۰۰ هزار میلیارد تومان سرمایه است که با توجه به نقدینگی موجود در جامعه، طی یک بازه زمانی مشخص قابل هدایت و جمع‌آوری است. لذا با توجه به تصویب طرح حمایت از پالایشگاه‌ها در تابستان ۹۸ توسط مجلس شورای اسلامی، نظارت بر اجرای این قانون جهت دستیابی هرچه سریع‌تر به اهداف ذکرشده و برطرف سازی مشکلات احتمالی موجود در این مسیر از جمله وظایف نمایندگان مجلس شورای اسلامی است.

صادرات گاز

دیپلماسی انرژی به معنای استفاده از انرژی به‌عنوان ابزاری برای رسیدن به قدرت سیاسی است. درواقع با کمک منابع عظیم هیدروکربنی داخل کشور و موقعیت ژئوپلیتیک بسیار حساس ایران در منطقه خاورمیانه، با تنظیم یک برنامه جامع با دیدگاه دیپلماسی انرژی در کشور می‌توان از این ابزار برای دستیابی به اهداف سیاسی منطقه‌ای و جهانی استفاده کرد. متأسفانه غفلت از این جنبه مهم انرژی در کشور موجب شده تا در شرایط بحرانی که کشور در مسائل سیاسی منطقه‌ای و جهانی به یک پشتوانه قوی نیاز دارد، امتیاز کافی در اختیار نداشته باشد و حتی در مسائل مربوط به تحریم نیز دشمن بتواند با بستن راه‌های موجود، کشور را با مشکلات جدی مواجه کند. یکی از نمونه‌های آشکار این حوزه استفاده از صادرات گاز در کنار صادرات نفت است. مطابق پیش‌بینی مراکز معتبر انرژی جهان، گاز طبیعی تا سال ۲۰۳۵ بیشترین رشد مصرف را در بین سوخت‌های فسیلی خواهد داشت و به لحاظ میزان مصرف، در جایگاه دوم پس از نفت قرار خواهد گرفت؛ از همین رو بسیاری از کارشناسان، قرن حاضر را قرن گاز می‌نامند. صادرات گاز طبیعی همواره موجب ایجاد پیوند راهبردی بین کشور صادرکننده و وارد کننده می‌گردد. در این بین ایران با در دست داشتن ۱۸٪ از ذخایر گاز جهان و همچنین موقعیت استراتژیک خود در بازار گاز می‌تواند به عنوان

یکی از بازیگران اصلی این بازار نقش آفرینی کند و به کمک صادرات گاز طبیعی پیوندهای راهبردی بلندمدت با کشورهای طرف تقاضا ایجاد کند. مطابق سند چشم انداز ۱۴۰۴ ایران می‌بایست سهمی ۸ تا ۱۰ درصدی از بازار گاز جهان بدست آورد، در حالی که در حال حاضر سهم ایران از بازار صادرات گاز طبیعی کمتر از ۲٪ است.

منطقه‌ای بودن و بلندمدت بودن قراردادهای صادرات گاز و وابستگی امنیتی ایجاد شده در کشور مقصد و همچنین تجارت‌ناپذیری این محصول بر خلاف نفت از ویژگی‌های خاص این محصول است که موجب تحریم‌ناپذیری آن شده است. در سال‌های گذشته نیز علی‌رغم تمام تحریم‌ها علیه ایران، صادرات گاز به کشورهای همسایه از جمله ترکیه و عراق همچنان ادامه دارد. لذا می‌بایست مسئولان کشور توجه ویژه‌ای به توسعه صادرات گاز از طریق خط لوله به کشورهای همسایه داشته باشند. نمایندگان مجلس شورای اسلامی باید با در نظر گرفتن این جنبه مهم حوزه انرژی، به بررسی قوانینی که موجب افزایش قدرت چانه‌زنی ایران در فضای بین‌الملل می‌شود پرداخته و در تصویب سایر قوانین مانند اساسنامه شرکت‌های تابعه وزارت نفت نیز به این بخش توجه ویژه‌ای داشته باشند.

بهره‌برداری از مخازن مشترک در زمان تحریم

تولید صیانتی به معنای تولید پایدار از مخازن نفت و گاز است که با حداکثر میزان ممکن برداشت از این مخازن همراه باشد. لذا با توجه به اهمیت مخازن نفت و گاز در کشور، لازم است موضوع تولید صیانتی از مخازن به‌طور کامل در نظر گرفته شود؛ اما در مورد مخازن مشترک شاید موضوع کمی متفاوت باشد، چراکه به دلیل رقابت در برداشت از میادین مشترک به‌ویژه در زمانی که به دلیل تحریم‌ها تولید ایران از این میادین کم شده و همسایگان باید این کاهش تولید را جبران کنند، می‌تواند تولید صیانتی از این مخازن را با چالش مواجه کند. لذا بهتر است در زمان تحریم‌ها و کاهش تولید داخل، مخازن مشترک اولویت اصلی وزارت نفت برای تولید نفت موردنیاز خود باشد. از این‌رو ضرورت دارد وزارت نفت پس از بررسی‌های کارشناسی، چارچوب کلی تولید صیانتی از مخازن نفت و گاز کشور را به تفکیک میادین مستقل و میادین مشترک با ذکر جزئیات از جمله اولویت‌بندی تولید در قالب لایحه‌ای

از سوی هیئت‌وزیران برای تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال نماید که لایحه قانونی تدوین‌شده باید اقدامات تنبیهی کافی برای متخلفان احتمالی اجرای این امر، پیش‌بینی نماید. در غیر این صورت مجلس شورای اسلامی می‌تواند این مسئله را از وزارت نفت پیگیری کرده و شرایط لازم برای تدوین لایحه قانونی تولید صیانتی از مخازن نفت و گاز را ایجاد کند.

❁ قیمت‌گذاری انرژی ❁

اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها با مکانیزم بازتوزیع درآمدها صورت گرفت و یکی از ملزومات آن نیز اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بوده است؛ در بحث قیمت‌گذاری انرژی علاوه بر مقایسه قیمت انرژی با قیمت‌های جهانی دو موضوع را باید در نظر گرفت. موضوع اول نسبت قیمت‌ها با سطح درآمد خانوار است که در حال حاضر در ایران به صورت میانگین ۱,۵ درصد هزینه خانوار را هزینه انرژی تشکیل می‌دهد و این عدد برای کشوری مانند انگلیس حدود ۴ درصد است. موضوع دیگر نیز قیمت نسبی انرژی است به این معنی که نسبت قیمت انرژی با دیگر کالاها در تعادل باشد. به‌عنوان مثال وقتی قیمت بنزین در چند سال ثابت می‌ماند و قیمت حمل‌ونقل عمومی افزایش می‌یابد، عدم استفاده از حمل‌ونقل عمومی منطقی به نظر می‌رسد. اکنون با گذشت بیش از یک دهه، نه‌تنها قیمت حامل‌های انرژی از جمله بنزین روند طبیعی افزایش را در راستای ابزاری برای کاهش مصرف طی نکرده، بلکه به سطح قیمت‌های فوب خلیج‌فارس نیز نزدیک نشده و به‌واقع قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی به‌عنوان قانون مکمل هدفمندی یارانه‌ها نادیده گرفته شده است؛ تا علاوه بر اینکه یارانه‌ها عادلانه توزیع نشود، مصرف نیز مهار نشود. طبق آمارهای رسمی در سال ۱۳۹۷ در بخش یارانه سوخت ۱۲۳ هزار میلیارد تومان تنها به‌عنوان یارانه بنزین، ۱۳۰ هزار میلیارد تومان به‌عنوان یارانه گازوئیل و ۲۸۰ هزار میلیارد تومان برای گاز طبیعی یارانه پرداخت‌شده و در مجموع تنها یارانه این سه نوع انرژی ۵۳۳ هزار میلیارد تومان بوده است. (البته مبنای محاسبه این اعداد و نحوه برآورد آن قابل مناقشه است و نظرات مختلفی وجود دارد) از طرفی حفظ قیمت پایین انرژی و پرداخت یارانه‌های کلان بیشتر یک مسکن تلقی می‌شود و نه یک راه‌حل درازمدت و پیشگیرانه. اگرچه اثرات منفی تعیین قیمت‌های پایین برای انرژی‌های بر پایه نفت و گاز

به‌طور وسیعی درک شده است اما از آنجا که حامل‌های انرژی در قلب اجماع اجتماعی قرار دارد، اصلاح قیمت آن‌ها در صورتی می‌تواند اتفاق بیفتد که در آن برای شرایط گذار به حالت جدید برنامه‌ریزی شده و با یک دید جامع‌نگر، امنیت اجتماعی را حفظ کند. باید توجه داشت اصلاح قیمت‌ها یک موضوع اغلب بحث‌انگیز است، زیرا بر معیشت بسیاری در جامعه تأثیرگذار است و منجر به اعتراض می‌شود. در حالی که این اصلاحات در قیمت‌گذاری انرژی ضروری است، ولی آن‌ها به‌طور مؤثری اقدامات ریاضتی هستند که هزینه زندگی برای خانواده‌ها و هزینه کسب‌وکار را برای شرکت‌ها افزایش می‌دهند. لذا علاوه بر هماهنگی داخلی حکومت در اجرا، ارائه اقدامات جبران خسارت یک شرط مهم برای اجرای موفقیت‌آمیز موضوع اصلاح قیمت انرژی است؛ بنابراین نمایندگان مجلس شورای اسلامی باید در کنار توجه به موضوع پراهمیت اصلاح قیمت‌های انرژی، در خصوص نحوه‌ی اجرای آن نیز تصمیمات جدی اتخاذ کنند تا اتفاقاتی مانند اتفاقات آبان ۹۸ دوباره تکرار نشده و بی‌تدبیری‌ها موجب هزینه برای کشور و نظام نشود.

مطالعه بیشتر

- مرکز پژوهش های مجلس (گزارش اولویت های انرژی)
- گزارش مرکز پژوهش های مجلس با عنوان «تزریق گاز به میادین نفتی لازمه تحقق تولید صیانتی»
- گزارش اندیشکده سیاست گذاری امیرکبیر با عنوان «اساسنامه گاز، گزارش بررسی ساختار نفت و گاز کشورهای نروژ و روسیه»
- گزارش های حوزه فرآورده و منطقه در سایت مرجع دیپلماسی انرژی ایران
- گزارش با عنوان «دیپلماسی انرژی و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران»
- گزارش خبرگزاری فارس با عنوان بررسی آیین نامه ایجاد پتروپالایشگاه ها با سرمایه گذاری مردمی در دولت

جهت مشاهده لیست کامل ولینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیسیون

برنامه، بودجه و محاسبات

حوزه‌های فعالیت کمیسیون

برنامه و بودجه

نظارت بر برنامه و بودجه

نظارت دیوان محاسبات و امور مالی مجلس

کمیسیون برنامه، بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی یکی از کمیسیون‌های تخصصی است که برای انجام وظایف محوله در محدوده برنامه، بودجه، نظارت برنامه و بودجه و دیوان محاسبات و امور مالی مجلس و آمار و خدمات عمومی فنی و همچنین نظارت و مراقبت بر اجرای مقررات بودجه و امور مالی مجلس و نحوه هزینه کردن آن‌ها و رسیدگی به عملکرد بودجه سالیانه مجلس و ارائه گزارش آن تشکیل می‌گردد. در ایران چند سالی است که اهمیت نظام اطلاعاتی بودجه و لزوم رفع نارسایی‌های آن مورد توجه و تأکید مدیریت بخش عمومی قرار گرفته است. بودجه دولت در ایران توسط لایحه‌ای که پیشنهاد مستقیم دولت است به صورت سالانه و معمولاً در پائیز هر سال برای عملکرد سال بعد به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود و پس از تصویب، این لایحه حکم قانون را داشته و قانون بودجه سالانه کشور توسط همه دستگاه‌های اجرایی کشور لازم‌الاجراست. بودجه کشور دارای دو دسته عمده منابع و مصارف است. منابع نفتی، درآمدهای مالیاتی، منابع حاصل از خصوصی‌سازی و منابع حاصل از افزایش قیمت حامل‌های انرژی منابع درآمدی دولت هستند. از طرفی هزینه‌های جاری و هزینه‌های عمرانی نیز عمده مصارف پیش‌بینی شده در بودجه دولت هستند. قطع وابستگی بودجه کشور از درآمدهای نفتی یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های رهبر انقلاب بوده و ایشان در ابتدای سال ۹۸ دستور اصلاح ساختار بودجه کشور را صادر کردند. با توجه به بااهمیت‌تر بودن بخش درآمدهای بودجه، در این گزارش به اولویت‌های مربوط به بخش مصارف بودجه و نحوه تخصیص آن پرداخته نشده است. هرچند در شرایط موجود، تخصیص بهینه منابع کشور به دستگاه‌ها با انجام ارزیابی صحیح عملکرد و کاهش بودجه نهادهای ناکارآمد می‌بایست از اولویت‌های کشور باشد

تحول نظام مالیاتی کشور به عنوان یکی از محورهای هفت‌گانه طرح تحولات اقتصادی باهدف ارتقای جایگاه مالیات‌ها در تأمین مالی دولت و کاهش اتکای بودجه دولت به عواید حاصل از صادرات نفت از طریق افزایش مشارکت عمومی و بدون تحمیل بار مالیاتی مضاعف بر پایه‌های موجود، فراهم آوردن بستر مناسب برای دسترسی و تجمیع اطلاعات مبادلات اقتصادی کشور، احصای درآمدها به خصوص درآمدهای پنهان و در نتیجه ایجاد شفافیت اقتصادی و به تبع آن جلوگیری از فرار مالیاتی تدوین شده است.

جلوگیری از فرار مالیاتی، جبران کسری بودجه دولت

کسری بودجه دولت یکی از مهم‌ترین مشکلات در اداره کشور است که در سالیان اخیر دولت به شدت با آن دست‌وپنجه نرم می‌کند. راه‌های بسیار زیادی برای مرتفع کردن این مشکل وجود دارد که یکی از آن‌ها جلوگیری از فرار مالیاتی است. یکی از روش‌های محاسبه میزان فرار مالیاتی، بررسی شاخص «نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی» است. نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی یا تلاش مالیاتی در ایران حدود ۷ درصد در سال‌های اخیر بوده است. در حالی که متوسط تلاش مالیاتی در میانگین جهانی معادل ۱۴ درصد (دو برابر ایران) و اروپا و آسیا معادل ۱۹ درصد (۲/۷ برابر ایران) است. همچنین این شاخص در کشورهای عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی به ۲۵ الی ۳۰ درصد می‌رسد. فرار مالیاتی توسط چند گروه اساسی رخ می‌دهد. شرکت‌ها و اشخاص حقوقی، افراد و مشاغل صنفی و غیر صنفی دو گروه اصلی متهم در فرار مالیاتی هستند. با یک حساب سرانگشتی و در نظر گرفتن سهم ۳۶ درصدی این دو گروه در GDP کشور و همچنین در نظر گرفتن مالیات فعالیت‌های زیرزمینی و قاچاق، رقم فرار مالیاتی از ۱۰۰ هزار میلیارد تومان عبور می‌کند که سهم بالایی از کسری بودجه در کشور است. پزشکان، وکلا و صنوف پردرآمد مانند طلافروشان و هتل داران از مخاطبان اصلی فرار مالیاتی هستند که ۷۰ هزار میلیارد تومان از فرار مالیاتی را به خود اختصاص داده‌اند. اصلاح ساختارهای مالیاتی، وضع قوانین و همچنین نظارت بر اجرای قانون به حل این مشکل کمک خواهد کرد. لازم به ذکر است که گرفتن مالیات زیاده‌تر و بی‌رحمانه‌تر از کسب‌وکارهای نوپا و خرد راه‌حل نیست، بلکه فرار مالیاتی شرکت‌ها و نهادهای که گردش مالی آن‌ها بسیار زیاد است، مدنظر است.

جلوگیری از معافیت‌های مالیاتی غیر ضروری

معافیت مالیاتی و فرار مالیاتی، در واقع ۲ روی یک سکه هستند و پیامد آن دست نیافتن به درآمدهای مالیاتی، تبعیض و وارد آمدن فشار به روی سایر مالیات‌دهندگان است. تفاوت

معافیت مالیاتی و فرار مالیاتی در این است که فرار مالیاتی امری غیرقانونی شناخته می‌شود، اما معافیت مالیاتی تحت حمایت یک مصوبه قانونی صورت می‌گیرد. هدف اصلی اعطای معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی در کشورهای مختلف، ترویج سرمایه‌گذاری و حمایت از روند تولید است؛ بدین ترتیب سیاست‌گذار با استفاده از این ابزار می‌تواند سرمایه‌گذاری‌ها را به سوی اهداف پیش‌بینی‌شده هدایت کند. همواره میزان معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی مطابق با سیاست‌های کلان اقتصادی کشورها و طبق برنامه‌های مدون، تعیین می‌شود که موقت بوده و دارای دوره زمانی محدودی است. سال‌های گذشته در ایران، معافیت‌های مالیاتی گسترده‌ای در بخش سود سپرده‌های بانکی، کشاورزی، درآمدهای فعالان اقتصادی مناطق آزاد تجاری-صنعتی، امور خیریه، شرکت‌های دانش‌بنیان، بخش‌های مختلف اقتصادی، بخش فرهنگ، مدارس غیرانتفاعی و... اعطا شده که نقش مثبتی در بهبود فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی نداشته و در واقع به ابزاری برای فرار مالیاتی و گسترش تبعیض مالیاتی تبدیل شده‌اند. در بسیاری از کشورها، نه‌تنها فعالیت‌های هنری از پرداخت مالیات معاف نیستند بلکه با توجه به جایگاه و مقبولیت اجتماعی هنرمندان، از ظرفیت هنرمندان برای تشویق مردم برای پرداخت مالیات استفاده می‌شود. دستگاه مرجع رقم دقیقی درباره حجم معافیت‌های مالیاتی را اعلام نکرده، اما از برخورداری ۴۰ درصد از اقتصاد کشور از معافیت مالیاتی سخن گفته می‌شود. بر اساس برخی برآوردهای غیررسمی، میزان افزایش درآمدهای دولت در صورت حذف معافیت‌های مالیاتی غیرضروری حدود ۲۰ درصد درآمدهای مالیاتی کنونی خواهد بود.

اجرای قوانین مالیاتی

بسیاری از قوانین مالیاتی در کشور وجود دارند که به حل مشکلات زیادی همچون کاهش اختلاف طبقاتی و کنترل وضعیت دهک‌های بالا و پایین کمک می‌کنند. همچنین این قوانین باعث ایجاد درآمد برای دولت می‌شوند که دولت با اتکا بر آن‌ها می‌تواند بخشی از کسری بودجه را جبران کند.

از جمله مهم‌ترین قوانین، مالیات بر عایدی سرمایه و مالیات بر خانه‌های خالی می‌باشند که در بخش کمیسیون عمران همین کتاب به آن پرداخته شده است. با اجرای قوانین مالیاتی

همچون مالیات بر خانه‌های خالی می‌توان از اشرافی‌گری و فساد جلوگیری کرد و همچنین به دهک‌های کم‌درآمد جامعه کمک نمود تا بتوانند از خانه مناسب و در شان بهره‌مند شوند.

افزایش پایه‌های مالیاتی

یکی از ارکان رشد و توسعه کشور جایگاه و کارآمدی نظام مالیاتی کشور است. در شرایط فعلی از طرفی لزوم کاهش وابستگی به درآمد نفتی و از طرف دیگر افزایش تحریم‌ها و افزایش فشار به درآمدهای دولت، توجه بیش از پیش به مالیات و درآمد مالیاتی را ایجاب می‌کند؛ بنابراین یکی از راه‌های افزایش درآمد مالیاتی افزودن پایه‌های مالیاتی است.

پایه‌های مالیاتی از دو منظر برای اقتصاد دارای اهمیت هستند:

• افزایش درآمد مالیاتی دولت

بررسی کشورهای مختلف نشان می‌دهد نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی^۱ بخش قابل توجهی از درآمدهای دولت از ناحیه اخذ مالیات محقق می‌شود. این نسبت در ترکیه به‌عنوان یکی از همسایگان رقیب ما، بالای ۲۰ درصد است در حالی که در کشور ما ۷ درصد است. در صورتی که نسبت درآمدهای مالیاتی ما به میانگین کشورهای پیشرفته برسد، کل بودجه دولت را می‌توان با مالیات مدیریت کرد و درآمدهای نفت را نیز از بودجه حذف نمود.

• تضعیف بازارهای غیر مولد

نبود پایه‌های مالیاتی علاوه بر کاهش درآمد دولت، زمینه حیات بازارهای غیر مولد را نیز برقرار ساخته است و اقتصاد کشور به راحتی در برابر حوادث مختلف آسیب‌پذیر ساخته است. هم‌اکنون بازارهای غیر مولد به دلیل بازدهی بالا، مانع ورود سرمایه به بازارهای مولد شده‌اند. به‌عنوان مثال به دلیل نبود مالیات عایدی بر سرمایه‌گذاری در ملک، طلا و مسکن

^۱ Gross domestic product- GDP

می‌تواند بسیار پربازده باشد. لذا سرمایه‌گذاری به سمت تولید که دارای بازدهی کمتری نسبت به این بازارها است نخواهد رفت.

ورشکستگی صندوق‌های بازنشستگی عامل کسری بودجه

وضعیت صندوق‌های بازنشستگی و تأمین اجتماعی یکی از اصلی‌ترین چالش‌های اقتصادی کشور است که حل آن، نیازمند اتخاذ تصمیمات کلان و دشوار است. به عبارتی، وضعیت این صندوق‌ها به‌گونه‌ای است که اگر به آن توجه نشود، همچون بمب ساعتی منفجر خواهد شد. در لایحه بودجه ۹۹ بیش از ۸۰ هزار میلیارد تومان به صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح اختصاص یافته است (معادل ۱۷ درصد منابع عمومی دولت). پیش‌بینی می‌شود کمک دولت به این صندوق‌ها در سال ۱۴۰۴ به ۲۵ درصد از منابع عمومی دولت برسد و اگر این روند ادامه پیدا کند در سال ۱۴۲۹ به ۸۳ درصد از بودجه عمومی دولت خواهد رسید. در کشور حدود ۱۸ صندوق بازنشستگی وجود دارد که تعداد زیادی از این صندوق‌ها به دلایل مختلف در وضعیت نابسامان اقتصادی و منابع مالی قرار دارد. ورشکستگی صندوق‌های بازنشستگی در حال حاضر به‌عنوان یکی از سه ابر چالش کشور مطرح می‌شود.

اگر بخواهیم صندوق بازنشستگی پویا و کاملی داشته باشیم باید در کشور به ازای هر ۲۵ نفر شاغل یک نفر بازنشسته وجود داشته باشد اما در دهه‌های گذشته به دلایل مختلف از جمله مسائل سیاسی سن بازنشستگی در کشور کاهش یافته است. در حال حاضر نسبت استاندارد ۲۵ نفر بازنشسته به یک نفر شاغل به حدود ۵,۵ به یک رسیده است و اگر این نسبت به ۳,۵ به یک برسد صندوق‌های بازنشستگی دچار ورشکستگی خواهند شد که در حال حاضر در حال حرکت به سمت آن هستیم.

تکمیل پایگاه اطلاعاتی سازمان امور مالیاتی

سازوکار فعلی اخذ مالیات در کشور به دو دسته ممیز محور و سیستماتیک تقسیم می‌شود. در حال حاضر سازوکار اخذ مالیات در کشور بر اساس قانون مالیات‌های مستقیم اجرا می‌شود. طبق این قانون، تأمین‌کننده درآمدهای مالیاتی به سه بخش ۱- شرکت‌ها، ۲- مشاغل و افراد ۳- حقوق و دستمزدها تقسیم می‌شود. شیوه‌ی اخذ مالیات از گروه شرکت‌ها و گروه مشاغل و افراد به‌صورت ممیز محور و اخذ مالیات از گروه حقوق و دستمزدها به‌صورت سیستماتیک اخذ می‌شود.

در سازوکار سیستماتیک به دلیل اینکه اطلاعات مربوط به میزان درآمد کارکنان دولت به‌صورت شفاف موجود است؛ اخذ مالیات از کارمندان قبل واریز حقوق آنان انجام می‌شود؛ اما در سازوکار ممیز محور به دلیل نبود سامانه‌ای مشخص و عدم شفافیت، امکان زد و بند و فساد زیاد بوده، در نتیجه در این سازوکار مالیات واقعی از گروه شرکت‌ها و مشاغل و افراد به دست نمی‌آید. راهکار اصلی جلوگیری از فرار مالیاتی این است که شیوه اخذ مالیات از روش سنتی و ممیز محور به‌صورت روش سیستماتیک تغییر کند زیرا هر چه عوامل انسانی در تعیین و اخذ مالیات کمتر نقش داشته باشد مقدار مالیات اخذشده بیشتر خواهد شد. در نتیجه راهکار اصلی، ایجاد سامانه هوشمند برای تعیین و دریافت مالیات است که باعث ایجاد شفافیت در درآمدهای مشاغل و شرکت‌ها می‌شود. راه‌اندازی سامانه جامع مالیاتی باید باهدف رصد جریان پول در کشور از طریق ایجاد «شفافیت تراکنش‌های بانکی» انجام شود.

مطالعه بیشتر

■ گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی با عنوان «بررسی زمینه های فرار مالیاتی در ایران»

■ گزارش مرکز پژوهش های مجلس با عنوان «بررسی تجارب کشورها در زمینه معافیت های مالیاتی ۲. درباره معافیت مالیات بر درآمد فعالیت های هنری»

■ گزارش مرکز پژوهش های مجلس با عنوان «برنامه اداره کشور بدون نفت»

■ چارچوب اصلاح ساختاری بودجه با رویکرد قطع وابستگی مستقیم بودجه به نفت، سازمان برنامه و بودجه کشور، خرداد ۱۳۹۸

■ گزارش خبرگزاری تسنیم با «عنوان رقم واقعی فرارهای مالیاتی چقدر است؟»

جهت مشاهده لیست کامل و لینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیون

بهداشت و درمان

حوزه‌های فعالیت کمیون

بهداشت

درمان

امداد

بهره‌رسانی

تأمین اجتماعی و بیمه‌های اجتماعی

هلال احمر

کمیسیون بهداشت و درمان برای انجام وظایف محوله در محدوده بهداشت، درمان، امداد، بهزیستی، تأمین اجتماعی و بیمه‌های اجتماعی و هلال احمر مطابق ضوابط آیین‌نامه داخلی مجلس تشکیل شده است. نیاز همه اقشار جامعه به درمان در تمام زمان‌ها سبب اهمیت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای بهداشت و درمان می‌شود. اهمیت حوزه بهداشت و درمان در بیانات رهبری نیز مشخص بوده و ایشان بهداشت و درمان را یکی از سه مسئله اساسی کشور می‌دانند. پیشگیری (بهداشت) و درمان دو مأموریت اساسی برنامه‌ریزان در این حوزه بوده که باید به هر دو حوزه توجه کافی شود. یکی از مهم‌ترین اهداف انقلاب اسلامی نیز ارتقای سطح سلامت و فراهم آوردن شرایطی برای دسترسی عادلانه آحاد جامعه به خدمات بهداشتی درمانی مناسب، بوده است. در حال حاضر بودجه‌ی درمانی کشور در حدود ۱۵۰ هزار میلیارد تومان است و بیش از ۱۳۰ هزار نفر پزشک، دندان‌پزشک عمومی، متخصص، فوق تخصص و یا در حال تحصیل برای تخصص در کشور وجود دارد که توزیع همین تعداد پزشک نیز محل بحث است.

نکته قابل توجه در مورد کمیسیون بهداشت و درمان مجلس این است که معمولاً اکثریت قریب به اتفاق اعضای این کمیسیون پزشک هستند و بعضی در کلینیک‌های خصوصی فعالیت کرده و برخی نیز از وزارت بهداشت و سازمان علوم پزشکی حقوق دریافت می‌کنند.

رفع مسئله تعارض منافع در حوزه بهداشت و درمان

در تعاریف بین‌المللی، تعارض منافع به‌عنوان تعارضی میان وظایف دولتی و منافع خصوصی مأموران دولتی بیان شده است؛ به طوری که این منافع بتواند به صورت ناصحیحی وظایف آن‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. کمیسیون بهداشت و درمان مجلس نیز یکی از نهادهایی است که دچار پدیده تعارض منافع بوده و می‌بایست برای تصمیم‌گیری‌های صحیح و خردورزانه، تعارض منافع موجود در این کمیسیون به گونه‌ای حل شود.

یکی از مسائل مهم نظام سلامت، حضور پزشکان در نهادهای حاکمیتی و تصمیم‌گیر است. از وزارت بهداشت تا کمیسیون بهداشت مجلس، مجمع تشخیص مصلحت، بیمارستان‌ها و

مراکز درمانی دولتی در سال‌های اخیر تحت نفوذ و تأثیر پزشکان قرار گرفته‌اند. در کشور ما این غفلت وجود دارد که علم درمان و پزشکی متفاوت از علم مدیریت نظام سلامت است و مطالعه مربوط به وزرای بهداشت ۲ نمونه از دولت‌ها در ۲۰ کشور نیز نشان می‌دهد که فقط سه مورد از میان ۴۰ وزیر، پزشک بوده‌اند. این درحالی است که در ایران تاکنون تنها یک وزیر غیرپزشک سکندار این مسئولیت بوده است. همچنین بسیاری از نمایندگان منتخب مردم در مجلس شورای اسلامی پزشک هستند؛ به‌نحوی که در مجلس کنونی (مجلس دهم) ۳۵ نفر از نمایندگان مردم را پزشکان تشکیل می‌دهند. این در حالی است که تعداد پزشکان در کل کشور حدود ۱۳۰ هزار نفر و کل جامعه بهداشت و درمان کشور شامل یک و نیم میلیون نفر است. در نتیجه تمامی اعضای کمیسیون بهداشت و سلامت از جامعه پزشکی بوده و این نقطه‌ای است که تعارض منافع را به وجود می‌آورد، زیرا بعضی از این نمایندگان پزشکی هستند که در این حوزه منتفع می‌شوند و دارای کلینیک‌های خصوصی هستند و از وزارت بهداشت حقوق دریافت می‌کنند و از طرفی نیز برای حوزه‌ی بهداشت و سلامت قانون‌گذاری و سیاست‌گذاری می‌کنند.

حضور پزشکان در جایگاه حاکمیت و تصمیم‌گیر موجب شده نظام سلامت فعلی در جهت منفعت پزشکان (که در مراجعه بیشتر بیماران به پزشک است) حرکت کند. در واقع محور نظام سلامت به جای «بهداشت و پیشگیری»، «درمان» قرار گرفته که یکی از دلایل کثرت تجویزهای غیرضروری و یا ارجاع مکرر بیماران به پزشک نیز همین جهت‌گیری اشتباه است. از طرفی دیگر حضور پزشکان در این جایگاه‌ها موجب عدم پیشرفت در مسائلی چون قانون مالیات بر پزشکان یا افزایش تعداد پزشک در کشور نیز شده است.

رسیدن به شفافیت با پرونده الکترونیک

نظام سلامت نیز مانند سایر بخش‌های کشور نیازمند شفافیت است. در نظام سلامت دو چیز باید شفاف بشود؛ اولاً خدماتی که ارائه می‌شود، ثانیاً جریان مالی. در نظام سلامت کنونی در واقع بیمار، خریدار و دکتر، فروشنده خدمت است؛ با توجه به اینکه خدمتی که ارائه می‌شود دارای اضطرار است، فرد نمی‌تواند آن را به تعویق بیندازد. از طرفی خدمت ارائه‌شده

توسط پزشک قابل لمس کردن نیست و به اصطلاح عدم تقارن اطلاعات وجود دارد. در نتیجه خریدار یا بیمار چاره‌ای به جز اطاعت محض از فروشنده یا دکتر را ندارد. این سبب می‌شود که زمینه برای سو استفاده و عدم تشخیص درست برای دکتر فراهم شود. در بسیاری از کشورها برای حل این معضل دفترچه‌ای تحت عنوان راهنمای بالینی (گاید لاین) تنظیم شده تا امکان ارزیابی سو استفاده و تشخیص اشتباه فراهم شود. این بازرسی عموماً توسط بیمه‌ها صورت می‌گیرد. در کشور ما متأسفانه بیمه‌ی سلامت متعلق به وزارت بهداشت و درمان است و این امر باعث می‌شود که بازرسی به نحو مطلوب انجام نگیرد. بقیه بیمه‌های بزرگ کشور نیز دولتی بوده و این امر مانع از نظارت بیمه‌ها می‌شود. وجود پرونده الکترونیک امکان بررسی دقیق نحوه‌ی تشخیص پزشک را برای بیمه فراهم کرده و از لابی‌ها و سوءاستفاده‌ها جلوگیری می‌کند. حجم بالای بودجه عمومی صرف شده در حوزه بهداشت و درمان و هزینه بالایی که مردم برای استفاده از خدمات این بخش می‌پردازند؛ اهمیت افزایش شفافیت در این حوزه را روز به روز افزایش می‌دهد.

❁ پیکیری نظام ارجاع و پزشک خانواده ❁

پزشک خانواده، پزشکی است که مسئولیت دارد خدمات سلامت را بدون تبعیض سنی، جنسی، ویژگی‌های اقتصادی اجتماعی و ریسک بیماری در اختیار افراد تحت پوشش خود قرار دهد. پزشک خانواده، سرپرست یک تیم سلامت نیز هست و جمعیتی مشخص را تحت پوشش خود دارد. در این سیستم بیماری و نیاز فرد به درمان توسط پزشک خانواده تشخیص داده می‌شود و به متخصصین مرتبط ارجاع داده می‌شود و مراجعه بی‌مورد به متخصص کاهش می‌یابد. پیگیری این سیستم چندین بار در کشور اتفاق افتاده ولی به نتیجه‌ای نرسیده است.

نظام سلامت ما اکنون به نحوی شکل گرفته که هر چه میزان بیمار بیشتر باشد، پزشکان درآمد بیشتری کسب می‌کنند. این در حالی است که سیستم پزشک خانواده به گونه‌ای تنظیم شده است که هر چه سلامت افراد بیشتر شود، پزشکان درآمد بیشتری کسب می‌کنند

و هر چه بیماران بیشتر شود درآمد آنان کمتر می‌شود. پیگیری عدالت سلامت در این سازوکار بیشتر خواهد بود و همچنین مراجعه بی‌مورد به پزشکان متخصص کمتر خواهد بود.

رفع مسدودپزشک و انحصار

تعداد پزشک در ایران به ازای هر هزار نفر حدود ۱,۵۹ نفر است و همین شاخص درباره پزشکان متخصص به کمتر از ۰,۶ نفر می‌رسد اما در کشورهای اروپایی این تعداد ۲ تا ۳ برابر بیشتر است. ظرفیت محدود پذیرش دانشجو در رشته‌های پزشکی به‌طور عام و پزشک متخصص به‌طور خاص، از مهم‌ترین دلایل کمبود پزشک در سطح کشور است. فقدان عدالت در توزیع پزشکان هم مسئله دیگری است و این نسبت‌ها در مناطق کم برخوردار بسیار کم‌تر است، به‌طوری‌که در سیستان و بلوچستان سرانه پزشک کمتر از ۰,۵ به ازای هر هزار نفر است. سهولت فعالیت در کلان‌شهرها و سختی حضور در دیگر مناطق کشور، از جمله دلایل بروز این وضعیت هستند که سیاست‌گذاری کلان می‌تواند این عدم توازن را اصلاح کند.

این توزیع نامتوازن و شرایط نامناسب فعالیت در سایر نقاط کشور، موجب بیکاری و حتی مهاجرت بخشی از پزشکان در سال‌های اخیر شده است. کمبود پزشک، زمینه انحصار برخی تخصص‌ها توسط تعداد معدودی از پزشکان و بروز فسادهایی همچون زیرمیزی را نیز تشدید کرده است.

مطالعه بیشتر

- سیاست‌های کلی سلامت، ابلاغ شده توسط مقام معظم رهبری
- گزارش با عنوان «مروری بر برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع»
- مقاله با عنوان «ارزیابی حقوقی تعارض منافع در حقوق نظام سلامت ایران»

جهت مشاهده لیست کامل و لینک دسترسی منبع اسکن نمایید

کمیسیون

صنایع و معادن

حوزه‌های فعالیت کمیسیون

صنایع

پست و مخابرات

معادن

پتروشیمی

صنایع هوافضا

ارتباطات

با توجه به آمارها، بخش صنعت و معدن یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی و بزرگ‌ترین بخش مولد (در کنار بخش کشاورزی) کشور به شمار می‌رود، به طوری که این بخش، سهمی معادل ۱۷ درصد از تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص داده است. همچنین این بخش با توجه به گستردگی فعالیت‌ها و تعدد مراکز تولیدی توانسته است ۶۳ درصد از اشتغال بخش مولد و ۳۳ درصد از اشتغال کل کشور را تأمین کند که با این موضوع نقش مهمی را در تولید و اشتغال کشور ایفا می‌کند. از این رو، این بخش به دلیل اهمیت و نقشی که در اقتصاد دارد، اصلی‌ترین حوزه به‌منظور تحقق اهداف در نظر گرفته شده برای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی محسوب می‌شود، زیرا از کانال‌های متعددی زمینه‌های تحقق سیاست‌های یاد شده را فراهم می‌سازد.

رهبر انقلاب در بیانات خود در جمع خودروسازان می‌فرمایند: «معتقدیم که صنعت تأثیر بسیار اساسی‌ای دارد در پیشرفت کشور؛ یعنی در واقع عنصر اصلی پیشرفته محسوب شدن یک کشور و لوازمی که دارد، پیشرفت در صنعت است». بسیاری از صاحب‌نظران، توسعه صنعتی را لازمه توسعه و رشد اقتصادی پایدار می‌دانند، از این رو به دلیل آثار چشمگیر بخش صنعت بر متغیرهای کلان اقتصادی از جمله تولید، مصرف، سرمایه‌گذاری، اشتغال، صادرات و به‌طور کلی نقش کلیدی صنعت در فرآیند توسعه ملی، ضروری است حمایت مؤثر و مناسبی برای افزایش قدرت رقابتی و ارتقای بهره‌وری این بخش و دستیابی به اهداف رشد اقتصادی به عمل آید.

کمیسیون صنایع و معادن برای انجام وظایف محوله در محدوده صنایع، پست، مخابرات، معادن، پتروشیمی، صنایع هوافضا و ارتباطات مطابق ضوابط آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی تشکیل می‌شود. در این بخش بنا به اهمیت موضوعات موجود در صنایع و معادن، مباحث در دو بخش مجزای صنعت و معدن بیان خواهد شد.

مسائل اولویت‌دار حوزه صنعت

بسیاری از مسائل موجود در صنعت کشور ریشه در معضلات موجود در فضای کلان اقتصادی کشور دارد که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به وجود تحریم‌ها و محدود شدن دسترسی به بازار مواد اولیه و فروش، وجود تورم مزمن، قدرت خرید پایین مردم، سود بالای بانکی، قاچاق و

... کالا اشاره نمود؛ اما گذشته از موارد ذکرشده، نارسایی‌های دیگری نیز وجود دارند که به‌طور مختصر به برخی از آن‌ها که عمومیت بیشتری دارند، پرداخته می‌شود:

حیات از تولید با مانع از فعالیت‌های نامولد رقیب تولید

شاید بتوان مهم‌ترین مشکل موجود در کشور را که مانع از رونق گرفتن تولید صنعتی می‌شود، وجود بازارهای نامولدی^۱ دانست که مانع از هدایت منابع سرمایه‌ای به سمت بخش تولید می‌شود. در شرایطی که یک فعال اقتصادی می‌تواند با سرمایه‌گذاری در بخش‌های غیر مولد در مدت‌زمان اندک، با ریسک‌های بسیار پایین و حتی صفر، بدون دغدغه‌ی رقابت با بخش خصوصی و بدون درگیری با نهادهای مختلف دولتی، سودهای کلان نصیب خود کند، واضح است که فعالین اقتصادی زحمت پذیرش ریسک و درگیر شدن به فعالیت‌های سخت و پر ریسک تولید را به خود ندهند. از این جهت مهم‌ترین اقدام برای حرکت به سمت رونق تولید، تمرکز بر کنترل بازارهای نامولد کشور است و در صورت کنترل نشدن این بازارها، صحبت کردن از تولید صنعتی و مسائل مربوط به آن معنایی نخواهد داشت از مهم‌ترین مصادیق فعالیت‌های اقتصادی نامولد می‌توان به این موارد اشاره کرد:

- کسب سود از خریدوفروش سوداگرانه‌ی املاک (زمین، واحد مسکونی، تجاری و ...)
- کسب سود از معاملات ارز طلا و فلزات گران‌بها (سکه و شمش)
- کسب سود از سپرده‌گذاری بانکی
- بخشی از سود واسطه‌گری (دلالی) و توزیع کالا

مهم‌ترین دلیل ایجاد چنین بازارهای نامولدی، در مرحله‌ی اول نبود شفافیت اطلاعات و در مرحله‌ی دوم اعمال نکردن مالیات‌های تنظیمی است که چنین فضای پر سودی را برای سوداگران به وجود آورده است. شکل‌گیری چنین بازارهایی نه‌تنها از ورود سرمایه به بخش

^۱ هر فعالیتی که در سطح خرد برای اشخاصی سود یا منفی ایجاد کند، اما در سطح کلان، ارزش‌افزوده ایجاد نکند و تولید ملی را افزایش ندهد، نامولد است.

تولید جلوگیری می‌کند؛ بلکه با گردش نقدینگی هنگفت در این بازارها و ایجاد تورم‌های سرسام‌آور، هزینه‌ی قیمت تمام‌شده‌ی کالاها افزایش می‌یابد، این مسئله در کنار کاهش قدرت خرید مردم که در اثر سقوط ارزش پول ملی رخ می‌دهد^۱، باعث کاهش شدید تقاضا و محدود شدن بازار و درنهایت ورشکستگی صنایع می‌شود. باوجود چنین شرایطی انتظار شکل‌گیری صنایع جدید و رشد آن‌ها، تصویری خوش‌بینانه است. از این جهت لازم است تا نسبت به ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت تجمیع و شفاف‌سازی اطلاعات و وضع مالیات‌های تنظیمی جهت کنترل این فعالیت‌ها اقدام شود.^۲

✽ اجرای قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار ✽

شاخص سهولت کسب و کار، یکی از شاخص‌های بین‌المللی است که بر اساس آن، بانک جهانی سالانه ۱۹۰ کشور جهان را با شاخص‌های «شروع کسب و کار»، «اخذ مجوز ساخت‌وساز»، «ثبات مالکیت»، «اخذ مالیات»، «تجارت فرامرزی»، «دسترسی به برق»، «اخذ اعتبار»، «ورشکستگی و پرداخت دیون»، «حمایت از سهامداران خرد» و «اجرای قراردادهای مورد ارزیابی قرار داده و بر اساس آن کشورها را رتبه‌بندی می‌کند که در سال ۲۰۱۹ رتبه ایران ۱۲۹ بوده است^۳ و از این منظر، فضای کسب و کار کشور برای رونق واحدهای صنعتی در وضعیت نامناسبی قرار دارد.

• چالش در صدور مجوزهای کسب و کار

سختی و پیچیدگی در دریافت مجوزهای شروع و فعالیت کسب و کار، یکی از چالش‌های بخش صنعت در کشور است. صدور مجوزها عمدتاً با صرف زمان طولانی، هزینه‌های زیاد و گاهی مستلزم طی فرآیندهای پیچیده است. این مشکلات نیز

^۱ که آن هم به دلیل وجود تقاضاهای سوداگرانه در بخش نامولد رخ می‌دهد

^۲ برای اطلاعات بیشتر رک به الگوی راهبردی حمایت از تولید، فعالیت‌های نامولد رقیب تولید مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

^۳ گزارش‌های سالانه بانک جهانی

عمدتاً به دلیل عدم وجود نهادی واحد برای مدیریت و پایش عملکرد مراجع صدور مجوز است.

• بی‌ثباتی سیاست‌ها و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر به

کسب‌وکار

به دلیل نبود برنامه‌های بلندمدت (و در مواردی که برنامه‌ی بلندمدت وجود دارد به دلیل عدم پایداری به آن)، تغییرات ناگهانی و غافلگیرکننده‌ی در قوانین و مقررات رخ می‌دهد مثل وضع تعرفه‌های واردات و ممنوعیت‌های ناگهانی صادرات یا واردات، ابلاغ آیین‌نامه‌های متعدد و ... که این امر باعث از بین رفتن پیش‌بینی پذیری در وضعیت صنایع شده است. در چنین شرایطی حفظ ساختار تولیدی برای تولیدکنندگان بسیار دشوار می‌شود و سرمایه‌گذاران نیز از سرمایه‌گذاری در این بخش اجتناب می‌کنند.

• تأمین امنیت سرمایه‌گذاری و حقوق مالکیت و قراردادها

اگر دولت، نرم‌افزارهای توسعه را فراهم آورد و حقوق مالکیت را تضمین کند، بخش خصوصی وارد میدان کسب‌وکار می‌شود و نه تنها سخت‌افزارهای توسعه جاده، نیروگاه و ... را با هزینه خود خواهد ساخت و عده بیشتری را استخدام خواهد کرد، بلکه مالیات بیشتری را نیز به دولت خواهد پرداخت. از نظر فعالان اقتصادی سراسر کشور، بدترین مؤلفه‌های امنیت سرمایه‌گذاری در ایران عبارت‌اند از اعمال نفوذ و تبانی در معاملات ادارات حکومتی، عمل نکردن مسئولان ملی و استانی به وعده‌های داده شده، عدم تعهد به اجرای قراردادهای کتبی یا شفاهی توسط دستگاه‌های اجرایی و بخش خصوصی، فرایند بسیار طولانی، پیچیده، وقت‌گیر و پرهزینه دادرسی و پیگیری حقوق مورد تعدی و درنهایت قابل تفسیر بودن قوانین و مقررات و دقیق نبودن حقوق فعالان اقتصادی و نحوه استیفای آن‌ها است که مطالبه‌ی جدی اجرای قانون «بهبود مستمر محیط کسب‌وکار» می‌تواند در کم کردن مشکلات مؤثر باشد.

تدوین راهبرد مشخص برای توسعه صنعتی

• مشخص نبودن نقش دولت در مسیر توسعه صنعتی

در حال حاضر، جایگاه دولت در توسعه صنعتی کشور به طور دقیق مشخص نیست. عده‌ای نقش دولت را در حد فراهم کردن محیط بانیات اقتصاد کلان و بهبود فضای کسب و کار می‌دانند و عده‌ای دیگر علاوه بر موارد مذکور، به اولویت‌گذاری و انتخاب صنایع برتر، سازوکار هدایت و تقویت صنایع و در یک کلمه حمایت و هدایت (نه تصدی) معتقدند و غیره. عدم انسجام نگاه حاکمیت به این مسئله باعث چند پارگی سیاست‌ها و کم اثر شدن آن‌ها می‌شود.

• مشخص نبودن صنایع پیشرو

بسیاری از کشورهای دنیا به صنعت و یا صنایع معدودی در جهان شناخته می‌شوند و با برندهای معتبر خود، سهم بزرگی از بازارها را در اختیار گرفته‌اند. مشخص نبودن صنایع پیشرو در کشور باعث می‌شود تا تمرکز سرمایه‌گذاری اتفاق نیفتاده و توسعه صنعتی شکل نگیرد.

• ناکارآمدی ابزارها در جهت‌دهی صنایع

اعطای تسهیلات، تعیین تعرفه، وضع مالیات، صدور مجوز، تعیین استاندارد و ... ابزارهایی هستند که دولت برای هدایت صنعت در اختیار دارد. فقدان راهبرد مشخص و جامع برای توسعه‌ی صنعتی باعث شده است تا این ابزارها به درستی و در جهت اهداف مدنظر به کار گرفته نشوند و در برخی موارد حتی کارکرد آن‌ها معکوس شود.

❁ جلوكيرى از رانت فراكبر و پديدار برخى صنایع ❁

فراگیر بودن و پایداری رانت‌های ارائه‌شده به برخی از صنایع (همچون تعرفه‌ی اعمال‌شده بر واردات کالاهای صنعتی اعم از خودرو، لوازم‌خانگی و ...)، باعث شده تا اهداف اولیه‌ی مدنظر برای ارائه این رانت‌ها (که حمایت از تولید داخلی و تشویق تولیدکنندگان برای افزایش رقابت‌پذیری تولیدات خود بوده است) به فراموشی سپرده شده و کارکرد این رانت‌ها تشویق به تلاش نکردن برای توسعه شود. به بیانی دیگر برخی از صنایع سود خود را نه از محل توسعه‌ی صنعت بلکه از محل تغییرات رانت کسب می‌کنند. سطح و مراحل فرآوری پایین در این صنایع نشان می‌دهد هدف، تولید محصولات متکی به نیروی کار و نوآوری نیست و بیشتر کسب رانت از ثروت‌های ملی مدنظر است. به‌عنوان مثال بیش از نیم‌قرن است که در مرحله تولید آهن و فولاد خام درجا می‌زنیم و هنوز زنجیره‌ی صنعت فولاد ایران موفق به تولید محصولات و کالاهای نهایی کاربر و نوآور با ارزش‌افزوده بالا نیست و فقط بر تولید آهن و فولاد خام تمرکز می‌شود.

❁ آمایش سرزمینی در روند توسعه صنایع ❁

مکان‌یابی نادرست صنایع در کشور موجب افزایش هزینه‌های تولید، آسیب به محیط‌زیست منطقه و حتی از بین بردن اشتغال بومی برخی مناطق شده است. دلیل شکل‌گیری این صنایع، عمدتاً تصمیماتی است که از پشتوانه‌ی کارشناسی کافی برخوردار نیستند و یا تحت تأثیر ملاحظات سیاسی گرفته شده‌اند؛ مانند احداث واحدهای پتروشیمی (که جزو صنایع آب بر محسوب می‌شوند) در مناطق کم آب کشور و یا احداث تعداد زیادی از فرودگاه‌ها در شهرهایی که از نظر جمعیتی کشتش لازم برای احداث یک فرودگاه را ندارند. به‌عنوان یک مثال واقعی، پتروشیمی بروجن که بیش از ۱۲ سال از آغاز عملیات اجرایی آن می‌گذرد، در حال حاضر به یکی از طرح‌های غیرفعال پتروشیمی کشور تبدیل شده است. تعریف این پتروشیمی در منطقه‌ای صعب‌العبور، غیرممکن بودن احداث خط لوله و دوری از منابع تأمین

پایدار آب، سبب شده است پیشرفت این طرح از ۵ درصد فراتر نرود. با وجود تأکید مدیران صنعت پتروشیمی بر توقف این طرح، برخی از مسئولین استانی مخالف توقف آن هستند و مدعی شده‌اند این طرح مصوب هیئت دولت است و کسی حق مخالفت با آن را ندارد. از این رو باید مقوله‌ی «آمایش سرزمینی» قبل از هرگونه تصمیم به اجرای یک طرح صنعتی در یک منطقه مورد بررسی دقیق قرار گیرد و با تدوین یک سند حاوی قوانین تنظیمی، از استقرار صناعی که با ظرفیت‌های یک منطقه تناسبی ندارند، جلوگیری شود. به‌عنوان مثال استقرار صنایع آب بر در مناطق خشک و نیمه کشور ممنوع شود.

مسائل اولویت‌دار حوزه معدن

معدن یکی از اصلی‌ترین منابع خدادادی کشور بوده و جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشور دارد. رهبر معظم انقلاب در بیانات خود در دیدار با اعضای هیئت دولت معدن را از ظرفیت‌های مهم کشور دانسته و آن را بهترین جایگزین نفت برشمردند و بر استفاده از بخش خصوصی در شکوفا کردن ظرفیت معدن و جلوگیری از خام‌فروشی نیز تأکید کردند. در ادامه به مهم‌ترین مسائل این حوزه پرداخته می‌شود.

اصلاح قانون و توجه ویژه به عملیات اکتشافی

با توجه به اینکه امور اکتشافی مهم‌ترین و درعین حال پرریسک‌ترین و هزینه‌برترین فعالیت معدنکاری به شمار می‌آید، قانون معادن مصوب ۱۳۷۷ در ماده‌ی ۵، دولت را رأساً مکلف بر شناسایی و اکتشاف ذخایر معدنی نموده بود؛ اما در ماده‌ی ۵ قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰ قانون‌گذار، دولت را فقط مکلف بر فراهم کردن بستر مناسب جهت اکتشاف افراد حقیقی یا حقوقی می‌داند که در واقع با این کار وظیفه‌ی اصلی حاکمیت را در بخش اکتشاف ساقط کرده است و تمام خطر و هزینه‌ی هنگفت این بخش را متوجه بخش خصوصی نموده است. علاوه بر این، به علت ذکر شدن بخش اکتشاف معادن در قسمت هزینه‌های لایحه‌ی بودجه سالانه، دولتمردان را بر آن داشته است که کم‌ترین بودجه ممکن را به این

بخش تخصیص دهند. برآیند این مسائل و چند مورد دیگر باعث شده است که درصد کار اکتشافی در کشور برای سطوح مختلف بسیار پایین باشد. از جمله نتایج این مورد، می‌توان به عدم رغبت سرمایه‌گذار جهت ورود به حوزه‌ی معدنکاری به علت بالا بودن درصد خطرپذیری در این بخش اشاره نمود.

ایجاد پنجره واحد حاکمیتی در حوزه‌ی معدنکاری

ماده‌ی ۲۴ قانون اصلاح قانون معادن وزارت صمت را مکلف به استعلام از نهادهای مختلف برای انجام فعالیت‌های معدنی در محدوده‌ی مورد نظر نموده است. همچنین این نهادها موظف شده‌اند که در مدت دو ماه پاسخ استعلام را اعلام کنند. ولی نگاه بخشی هر مسئول به حیثه‌ی مسئولیت‌های خود و همچنین دیدگاه سوء به فعالیت‌های معدنی در جهت تخریب محیط‌زیست، باعث شده است که این نهادها در پاسخ بسیاری از استعلام‌های صورت گرفته، در همان چند روز اول بدون بررسی‌های لازم پاسخ منفی به استعلام داده و مانع شکل‌گیری فعالیت‌های معدنی در محدوده شوند. درحالی‌که در بسیاری از کشورهای سبز دنیا، تعدادی از معادن در جنگل‌ها و مراتع سبز با حفظ اصول و قوانین زیست‌محیطی فعالیت می‌کنند. همچنین تعدد این دستگاه‌ها و نبود پنجره‌ی واحد برای استعلام، موجب شده است که فرآیند ثبت یک معدن برای متقاضی تبدیل به یک رویه‌ی فرسایشی شود. نتیجتاً آن‌که تجربه ثابت کرده است این سیستم برای حوزه‌ی معدن فسادزا است. چراکه معدن دار جهت کسب مجوز از این سازمان‌ها، دست به دامان رشوه و رانت‌های کلان شده است.

تضعیف حقوق دولتی و انتقال

طبق قانون معادن، حقوق دولتی بر اساس میزان ذخیره‌ی ثبت شده در گواهی کشف اخذ می‌شود؛ بنابراین بسیاری از معدن داران تمایل دارند میزان ذخیره معدن خود را به میزان کم‌تری اظهار نمایند تا در هنگام پرداخت حقوق دولتی متحمل هزینه‌ی کم‌تری بشوند. ابزار

دولت برای جلوگیری از این کار، مسئولین فنی اکتشاف هستند که به‌عنوان نماینده وزارت صمت از طرف سازمان نظام‌مهندسی بر فعالیت‌های اکتشافی نظارت دارند؛ اما به علت تعارض منافع، در بسیاری از مواقع تأیید این مسئولین مطابق واقعیت نیست. چراکه پرداخت حق‌الزحمه وی بر عهده‌ی معدن دار است که همین امر موجب شکل‌گیری تعارض منافع می‌شود.

از دیگر مسائلی که باعث تضییع انفال می‌شود، صیانتی نبودن رفتار معدن دار با منابع معدنی است. چون منابع معدنی در سرتاسر ذخیره‌ی کشف‌شده دارای عیار و کیفیت برابر نیست، معدن دار جهت افزایش سود خود فقط به بهره‌برداری از باارزش‌ترین قسمت‌های معدن نموده و باقی را یا به‌صورت باطله درمی‌آورد و یا بدون بهره‌برداری رها می‌کند. از جمله دلایل این رفتار معدن دار می‌توان به تخصیص حقوق دولتی فقط به مواد معدنی خارج‌شده از معدن اشاره نمود. به این معنا که اگر بسیاری از منابع معدنی به‌صورت باطله در معدن باقی باشد، دولت از این مواد حقوق دولتی اخذ نمی‌کند.

مورد دیگر که در تضییع انفال قابل اشاره است، احتکار معادن توسط اشخاص سودجو است. این افراد تلاش می‌کنند در بازه‌های زمانی که قیمت مواد معدنی افت کرده است، معادن را خریداری نموده و چند سال بدون بهره‌برداری کردن از معدن آن را متوقف نموده و در زمان افزایش قیمت مواد معدنی آن را بفروشد. سازوکارهای ضعیف نظارتی از دلایل این مسئله می‌باشند.

مشکل تأمین مالی در حوزه معدنکاری

با توجه به نیاز فعالیت‌های معدنکاری به سرمایه‌ی اولیه، تأمین مالی از جمله معضلات معدن کاران است. قانون معادن برای رفع این مشکل، به بانک‌ها دستور داده است که پروانه‌ی بهره‌برداری را به‌عنوان وثیقه پذیرفته و با اعطای وام‌های کم‌بهره به فعالین این حوزه کمک نمایند؛ اما بسیاری از بانک‌ها پروانه‌ی بهره‌برداری را به‌عنوان وثیقه معتبر قبول نکرده و از دادن وام به معدن دار خودداری می‌کنند. از دیگر مسائل موجود جهت تأمین مالی معادن،

عدم آشنایی فعالین معدنکاری با سازوکارهای بورس است. سازگار نبودن فعالیت‌های معدن کاران با سازوکار بورس این فرصت را از آن‌ها برای بهره بردن از سرمایه‌ی در انتظار بورس گرفته است. مورد دیگر، عدم وجود یک مدل صحیح مالی جهت تعامل سرمایه‌دار بخش خصوصی با فعالین معدنی است. به علت یکسری تجربه‌های تلخ در گذشته فضای اعتماد در این حوزه معدنکاری از بین رفته است و نیازمند ایجاد یک مدل همکاری قابل‌اعتماد در این بخش است.

❁ تأمین امنیت جانی کارگران ❁

در طی سالیان متمادی، حوزه‌ی معدن شاهد اتفاقات و حوادث تلخ زیادی در معادن بخصوص ذغال‌سنگ بوده که منجر به داغ‌دار شدن خانواده‌های معدنی شده است. کارفرمای معدن جهت حداکثر نمودن حاشیه‌ی سود خود، چون توان نقش‌آفرینی در افزایش درآمدها را تا حد خیلی زیادی ندارد (به علت پایین بودن کیفیت ذغال‌سنگ اکثر معادن و انحصار در خریداران و سازوکار فعلی قیمت‌گذاری محصولات این معادن که به قیمت شمش فولاد خوزستان وابسته است)، بالاچار سعی در حداقل نمودن هزینه‌های سرمایه‌ای و جاری معدن خود دارد. به همین دلیل، بهترین محل برای تحقق این امر را، عدم هزینه برای خرید تجهیزات مدرن و وسائل ایمنی خواهد یافت. چرا که سیستم نظارتی معادن نیز همان طور که گذشت، توانایی اعمال حاکمیت برای اجبار کارفرما در خرید تجهیزات را نداشته و در صورت اعتراض، حکم اخراج وی توسط کارفرما صادر خواهد شد. همچنین اصرار دولت بر ادامه فعالیت این معادن برای حفظ اشتغال افراد ساکن در مناطق محروم، انگیزه را از معدن‌دار برای تجهیز معدن خود گرفته است. نهایتاً مجموع این دست از مسائل، باعث عدم تامین امنیت کافی برای کارگران شده است که در بسیاری مواقع به خاطر محروم بودن صنف کارگران معدنی از رسانه‌ی قوی، این موضوع از نظر حکمرانان مغفول می‌ماند.

مطالعه بیشتر

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «اولویت‌ها و راهبردهای مجلس شورای اسلامی در دوره دهم»

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «الگوی راهبردی حمایت از رونق تولید، فعالیت‌های نامولد رقیب تولید»

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «چالش‌ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸، برنامه‌های راهبردی و عملیاتی در حوزه‌های فرابخشی اقتصاد»

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان "چالش‌ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸ بخش معدن و صنایع معدنی"

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با عنوان "ضرورت اصلاح نظام حقوق دولتی معادن در ایران"

کتاب «از سیاست اقتصادی تا سیاست صنعتی» / مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف

گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی

ترازنامه هیدروکربوری کشور، موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، سال ۱۳۹۵

قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰

جهت مشاهده لیست کامل ولینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیسیون

عمران

حوزه‌های فعالیت کمیسیون

راه و ترابری

مسکن

عمران شهری

عمران روستایی

امور عمرانی شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

شبکه مسائل حوزه عمرانی کشور شامل تمامی امور مربوط به ایجاد زیرساخت‌های عمومی کشور و توسعه شهری و روستایی است. توسعه زیرساخت‌های مختلف شهری، منطقه‌ای و کشوری از محل بودجه‌های عمرانی و سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی تامین می‌شود و تاثیر مستقیمی بر رضایتمندی مردم دارد. از طرفی توسعه عمرانی از حیث ایجاد اشتغال نیز دارای اهمیت بوده و یکی از مهم‌ترین پیشران‌های اقتصاد برای اشتغال‌زایی پایدار است که این امر را به وسیله پیوندهای پیشین و پسین با سایر بخش‌های اقتصادی کشور شکل می‌دهد. به‌عنوان مثال طبق بررسی‌های صورت گرفته به ازای هر ۱۰۰ مترمربع مسکن، ۱،۴۴ شغل مستقیم و ۱ شغل غیر مستقیم ایجاد می‌شود. متأسفانه در سال‌های اخیر و در اثر کسری بودجه فعلی اکثر بودجه به بخش جاری اختصاص یافته و شتاب توسعه عمرانی به شدت کاهش یافته است؛ از طرفی نیز به دلایل مختلف عدم اطمینان در حوزه سرمایه‌گذاری در کشور، تامین سرمایه از بخش خصوصی نیز دچار مشکل است.

در این بخش به دو مسئله عمده حوزه عمران یعنی مسکن و حمل‌ونقل پرداخته شده است.

مسائل اولویت‌دار حوزه مسکن

بر اساس اصول ۳، ۳۱ و ۴۳ قانون اساسی، تأمین مسکن متناسب با نیاز برای اقشار مختلف و محرومین از مسکن، حق هر خانواده ایرانی است و دولت موظف است برای تحقق آن و رفع محرومیت در این زمینه با اولویت‌بخشی به آن‌هایی که نیازمندترند، تمام امکانات خود را به کار گیرد. حضرت امام خمینی (ره) در نخستین پیام اقتصادی خود پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران که در سال ۵۸ منتشر شد، با اشاره به فرارسیدن دوران چشیدن شکوه «عدل اسلامی» و ریشه‌کن کردن «فقر و استضعاف»، حل مسئله مسکن را برای رسیدن به این منظور عنوان می‌کنند. حل موضوع مسکن تأثیر بسزایی در حل مسئله فقر اقتصادی خانواده‌ها در کشور دارد.

موضوع مسکن امروزه به یک موضوع استراتژیک در زندگی خانوارهای ایرانی تبدیل شده که سهم عمده‌ای در رفاه خانوار و بیشترین سهم را در سید هزینه آن دارد. به‌صورت متوسط ۳۵،۵ درصد سبد هزینه خانوارها در کشور به مسکن تعلق دارد. در کلان‌شهرهایی مثل تهران

این عدد به ۴۷ درصد نیز رسیده و در بعضی خانواده‌ها در دهک‌های پایین درآمدی تا ۷۸ درصد از هزینه سبد خانوار را به خود اختصاص می‌دهد. از طرفی افزایش اجاره‌نشینی به ۳۶ درصد و تبدیل تقاضای مسکن به یک تقاضای سرمایه‌ای و غیر مصرفی و افزایش سوداگری در بازار مسکن از دیگر مشکلات عمده مسکن در وضعیت موجود است.

بر این اساس دو راهبرد اساسی «افزایش تولید و عرضه متناسب با نیاز» و «کنترل و کاهش تقاضاهای سرمایه‌ای و سوداگرانه در بازار مسکن» می‌بایست پیگیری شود. در کنار این دو راهبرد اساسی نوسازی و بازسازی بافت‌های فرسوده نیز از مسائل جدی قابل پیگیری در حوزه مسکن است.

افزایش تولید و عرضه متناسب با نیاز

بر اساس آخرین آمار موجود از سرشماری در سال ۱۳۹۵ به ازای ۲۴,۱ میلیون خانوار در سال ۹۵ فقط ۲۲,۸ میلیون واحد مسکونی در کشور وجود دارد؛ بنابراین شاخص تراکم خانوار که نسبت خانوار موجود به واحد مسکونی را ارزیابی می‌کند، ۱,۰۶ بوده که با حد مطلوب جهانی یعنی ۰,۹۳ فاصله دارد. البته نسبت بالای اجاره‌نشینی در کشور نشان می‌دهد که درصد بالایی از واحدهای مسکونی در اختیار مالکانی است که صاحب بیش از یک واحد مسکونی هستند. از طرفی با افزایش تعداد خانوار در سال‌های آتی و نوسازی و بازسازی بافت‌های فرسوده نیاز به مسکن در سال‌های آتی افزایش یافته و با در نظر گرفتن کمبود فعلی، با بررسی‌های به‌عمل‌آمده توسط کارشناسان کشور به ۲۰ میلیون مسکن تا سال ۱۴۰۵ نیاز خواهد داشت. البته می‌بایست با اجرای سیاست‌های صحیح در عین تولید مسکن، آن را به جامعه هدف و نیازمند آن واگذار نمود و از ایجاد تقاضای سرمایه‌ای جلوگیری کرد. سیاست‌هایی از قبیل حذف قیمت زمین توسط دولت در مسکن‌های جدید، تبدیل واسطه مالکیتی به واسطه مدیریتی (در این مدل سازنده حق الزحمه کار خود را دریافت کرده و برخلاف روش‌هایی مانند روش مشارکتی، در انتهای کار مالکیت ملک را نخواهد داشت) و کمک‌های بلاعوض به دهک‌های پایین از جمله سیاست‌های مطلوب برای افزایش عرضه

مسکن هستند. متأسفانه در سال‌های اخیر در این زمینه کوتاهی شده و اجرای سیاست‌های غلطی همچون تولید مسکن به شیوه مشارکتی و اعطای وام خرید مسکن منجر به عدم خانه‌دار شدن خانوارها به‌خصوص در دهک‌های پایین و همچنین افزایش قیمت مسکن و رکود در بازار مسکن در سال‌های آتی شده است.

کنترل و کاهش تقاضای سرمایه‌ای و سوداگرانه در بازار

برای دستیابی به این راهبرد سیاست‌هایی وجود دارد که می‌بایست مجلس با ابزار تقنینی و نظارتی به اجرای آن کمک نماید.

• راه‌اندازی سامانه ملی املاک و اسکان کشور

ابزار اصلی دولت برای شناخت وضعیت موجود و برنامه‌ریزی، شناسایی خانه‌های خالی، اخذ مالیات‌های تنظیمی و اجرای هرگونه سیاستی بر املاک و اسکان کشور، راه‌اندازی سامانه جامع ملی املاک و اسکان کشور است. در تیرماه سال ۱۳۹۴ مجلس شورای اسلامی در جریان اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم دولت را مکلف به اجرای این سامانه در ۶ ماه کرد. ولی به دلیل عدم اراده کافی اجرای این قانون تاکنون معطل مانده و می‌بایست پیگیری آن با ابزار نظارتی مجلس محقق شود.

• اجرای مالیات‌ها تنظیمی

مالیات‌های تنظیمی اصولاً برای اصلاح رفتار اجرا می‌شوند و نه برای اخذ درآمد. مالیات در اقتصاد مسکن با دو هدف بازتوزیع ثروتی که در فرآیند سوداگری در اختیار عده محدودی قرار گرفته است و همچنین هدایت مالکان زمین و مسکن به تخصیص بهینه منابع خود، وضع می‌شود. البته باید به این نکته توجه کرد که در صورت عدم تولید و عرضه مناسب مسکن، اجرای مالیات‌های تنظیمی می‌تواند نتیجه نامطلوبی داشته و گاهی موجب افزایش قیمت شود.

• مالیات بر عایدی سرمایه (CGT)

مالیات بر عایدی سرمایه در سال ۶۶ از قانون مالیات‌های مستقیم حذف شده و در سال ۹۳ نیز از لایحه اصلاح این قانون در مجلس شورای اسلامی برداشته شد و تلاش‌ها برای تصویب آن در سال‌های اخیر نیز بی‌نتیجه مانده است. این مالیات که درصدی از مابه‌التفاوت قیمت خرید و فروش مسکن در هنگام نقل و انتقال است؛ در واقع از سود ناشی از فروش مایملک اخذ شده و از اصلی‌ترین عوامل جلوگیری از سفته‌بازی و سوداگری در بازار مسکن است زیرا هزینه این کارها را افزایش می‌دهد.

• مالیات بر خانه‌ها خالی

بر طبق آمارهای موجود، در حال حاضر ۲,۵۸ میلیون خانه خالی در کشور وجود دارد که اخذ مالیات از آن‌ها می‌تواند منجر به افزایش عرضه آن‌ها و کاهش قیمت اجاره و بهای مسکن شود. آمار حاکی از آن است که ۹۲ درصد از افرادی که در تهران اقدام به خرید خانه می‌کنند خانه‌دار هستند و خانه دیگر آن‌ها صرفاً جهت حفظ سرمایه است. رکود بازار مسکن و عدم توانایی خرید منزل نیز مزید بر علت شده است. قانون مربوط به این مالیات در سال ۶۶ به تصویب رسیده و در سال ۸۰ به دلیل هزینه اجرایی لغو شد که این هزینه نیز به دلیل ماهیت تنظیم‌گری (نه درآمدی) این قانون است. این قانون مجدداً در سال ۹۴ تصویب شده ولی فقدان سامانه ملی املاک و اسکان منجر به عدم اجرای آن شده است.

• مالیات بر ارزش زمین (LVT)

این مالیات مبتنی بر درصدی از ارزش زمین (در این مالیات ارزش خود واحد مسکونی لحاظ نشده و ارزش زمین مبنای اخذ مالیات است) به صورت سالیانه اخذ شده و منابع موجود را به سمت استفاده و کاربری بهینه هدایت می‌کند زیرا بین اینکه زمین بیهوده رها شده یا از آن استفاده بهینه شود تفاوتی وجود ندارد. البته در نرخ‌گذاری آن نیز می‌توان سیاست‌های فرهنگی و اجتماعی (از جمله تعداد طبقات) را نیز اعمال کرد. این مالیات می‌تواند به جای عوارض فروش تراکم که توسط شهرداری‌ها گرفته می‌شود؛ اخذ شده و هزینه تولید مسکن را به دلیل کاهش هزینه عوارض و افزایش عرضه زمین کاهش دهد.

• مالیات بر خانه‌های گران‌قیمت (SDLT)

این مالیات به صورت درصدی از کل ارزش املاک گران‌قیمت در هنگام نقل و انتقال از خریدار اخذ می‌شود. این مالیات بیشتر جنبه درآمدی برای دولت داشته و به کنترل قیمت کمک خواهد کرد.

❁ احیای بافت فرسوده و بازآفرینی شهری ❁

یکی از مشکلات موجود در حوزه مسکن وجود بافت‌های فرسوده با ویژگی عدم برخورداری مناسب از دسترسی به امکانات، داشتن ارزش نازل مکانی، محیطی و اقتصادی و ریزدانی (املاک، قطعات و پلاک‌هایی که ابعاد و مساحتی کوچک دارند و از طرفی دارای تراکم جمعیت بالا هستند) است. بر اساس بعضی از آمارهای ارائه شده توسط کارشناسان حوزه مسکن، حدود ۲۱ میلیون نفر از جمعیت کشور در حال زندگی در بافت فرسوده هستند. احیای بافت فرسوده از چند منظر ضرورت دارد. استفاده از مصالح غیر استاندارد و عدم مقاومت در برابر زلزله از منظر عمرانی؛ نامناسب بودن وضعیت دسترسی‌ها و سرانه‌های خدماتی (خدمات درمانی، آتش‌نشانی، فضای سبز و ...)، عدم شرایط زیست‌محیطی مطلوب و نمای نامناسب شهری از منظر شهرسازی و معماری؛ وجود فعالیت‌های ناسازگار اقتصادی و عدم توانایی اقتصادی مالکان برای احیای بافت فرسوده از منظر اقتصادی و وجود ناهنجاری‌های اجتماعی و فقدان عدالت در دسترسی به امکانات از منظر اجتماعی تنها گوشه‌ای از دلایل ضرورت احیای بافت فرسوده توسط حاکمیت است. البته در بازسازی و نوسازی بافت فرسوده حفظ هویت اجتماعی بافت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است که در صورت عدم توجه به آن می‌تواند نتایج نامطلوبی در منطقه برای ساکنان جدید و قدیم داشته باشد. در حال حاضر عدم همکاری مالکین، وجود مشکلات حقوقی و مالکیتی و ضعف قوانین موجود از جمله قانون "سامان‌دهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن" و قانون "حمایت از بهسازی و نوسازی بافت فرسوده و ناکارآمد شهری" از جمله موانع پیشرفت در این حوزه هستند و لازم است که مجلس به صورت جدی در این حوزه برای رفع مشکلات قانونی و

کمک به ایجاد طرح‌های مناسب بازآفرینی شهری با استفاده از طرح‌های پیشنهادی کارشناسان، ورود نماید. روش‌هایی مانند بازتنظیم زمین از جمله روش‌هایی هستند که در مورد حل این مسئله توسط کارشناسان پیشنهاد شده‌اند.

مسائل اولویت‌دار حوزه حمل و نقل

سالانه حدود ۱۵۰۰۰ نفر در جاده‌های کشور کشته می‌شوند که حدوداً معادل روزانه ۵۰ نفر است. مسائلی نظیر نبود جاده‌های مناسب، فرسودگی ناوگان حمل بار، نبود یا یک خط بودن بخش حمل‌ونقل ریلی، فرسودگی ناوگان حمل‌ونقل هوایی و عدم استفاده از پتانسیل‌های موجود در این حوزه مشکلاتی هستند که در حوزه حمل‌ونقل اهمیت دارند. ترانزیت و حمل‌ونقل از گذشته تاکنون و نیز در آینده نقش بسیار مهمی در کشور ما ایفا خواهند کرد. کشور ایران به علت موقعیت جغرافیایی بسیار عالی خود به لحاظ ترانزیت منطقه‌ای می‌تواند از جایگاه بسیار بالایی برخوردار باشد که متأسفانه به دلایل مختلفی از این فرصت استفاده‌ی درست به عمل نیامده است.

شبهه مسائل حوزه حمل‌ونقل به صورت کلی در دسته‌بندی زیر قرار می‌گیرد.

- ۱- حمل‌ونقل ریلی
- ۲- حمل‌ونقل جاده‌ای
- ۳- حمل‌ونقل هوایی
- ۴- حمل‌ونقل دریایی
- ۵- حمل‌ونقل درون‌شهری

به علت قابلیت جریان سازی و به نتیجه رساندن بعضی مسائل، در ادامه به اختصار به چند مورد مهم و حیاتی اشاره خواهیم کرد اما مسائل پراهمیت و مهم دیگری نیز در حوزه‌ی حمل‌ونقل وجود دارند که در قسمت منابع و مراجع برای مطالعه‌ی بیشتر به آن‌ها اشاره شده است.

تکمیل شبکه ریلی

در بخش حمل‌ونقل ریلی پتانسیل‌های بسیاری وجود دارد که از آن‌ها غفلت شده است. کشورهای آسیای میانه و روسیه که به آب‌های گرم دسترسی ندارند یا چین و هند که برای صادرات خود نیاز به ترانزیت از کشور ایران دارند فرصتی بسیار عالی برای کشور فراهم کرده است که می‌تواند باعث کسب درآمد از راه ترانزیت منطقه‌ای در حوزه ریلی شود.

به‌طور خاص احداث و تکمیل خطوط زیر در رسیدن به اهداف ذکر شده بسیار موثرند:

- راه آهن چابهار-زاهدان-سرخس

- راه آهن رشت-آستارا

- راه آهن کرمانشاه-خسروی

- راه آهن شلمچه-بصره

دو خط سازی خطوط یک طرفه

در بسیاری از خطوط موجود راه آهن خطوط یک‌طرفه بوده و بهره‌برداری درستی از آن‌ها نمی‌شود. میانگین سرعت قطارهای باری در کشور ما (با احتساب توقف) ۵ کیلومتر بر ساعت است. یک‌طرفه بودن خطوط راه آهن در این مسئله نقش بسیار زیادی دارد و باعث شده است که افراد حقیقی و حقوقی ترانزیت باری خود را بر روی حمل‌ونقل جاده‌ای متمرکز کنند که مصرف بیشتر سوخت، استهلاک بیشتر جاده‌ها و افزایش ترافیک از تبعات آن است.

برقی سازی خطوط

خطوط پراستفاده در کشور ما که بار یا مسافر حمل می کنند با برقی شدن قابلیت استفاده با راندمانی بسیار بیشتر از راندمان فعلی را دارند. با برقی کردن قطارها می توان زمان سفرها را بسیار کاهش داد که طبعاً موجب روی آوردن مسافرین به استفاده از حمل و نقل ریلی خواهد شد. حتی کم شدن زمان سفرها تا ۲ ساعت می تواند تمرکز جمعیتی از شهرهای بزرگ را کم و به شهرهای حومه ای انتقال دهد.

از جمله خطوطی که برقی کردن آن ها در رسیدن به راندمان بالا و کاهش هزینه ها بسیار مؤثر است:

- برقی سازی تهران مشهد

- برقی سازی محور جنوب

- برقی سازی و سریع السیر تهران اصفهان

قطارهای حومه ای - حمل و نقل شهری

قطارهای حومه ای نقش بسیار زیادی در تمرکززدایی و حمل و نقل مسافران در درون شهر دارند. اهمیت این موضوع در گران شدن بنزین و بررسی نقاط پراالتهاب کاملاً قابل مشاهده است. همچنین افراد اگر توانایی خرید خانه در شهرهای بزرگ را نداشته باشند یا به هر علتی مجبور باشند روزانه به شهر بروند و برگردند، این موضوع در حل مشکل آن ها بسیار مؤثر است. از جمله خطوط قطارهای شهری که احداث آن ها می تواند به موضوعات مذکور رسیدگی کند به شرح زیر است:

- تهران اسلامشهر

- تهران شهریار ملارد

- تهران پردیس

- مشهد گلپهار

- شیراز صدرا

تکمیل شبکه آزادراهی - گل و نقل جاده‌ای

در کشور محورهای جاده‌ای بسیار کمی به صورت آزادراه ساخته شده‌اند. این مسئله در موارد بحرانی و حساس یا در اوقات مسافرت‌های بین شهری خود را نشان می‌دهد. تکمیل شبکه آزادراهی فواید بسیار زیادی همچون کم شدن کشته‌های جاده‌ای، کم شدن فرسودگی خودروها و کمتر شدن زمان سفرها دارد. از جمله محورهایی که اضافه شدن آن‌ها به شبکه‌ی آزادراهی کشور بسیار اهمیت دارند به شرح زیر است:

- اصفهان-شیراز-بوشهر

- حرم تا حرم

- نطنز-سیرجان-بندرعباس

- همدان-کرمانشاه-خسروی

مطالعه بیشتر

- مقاله با عنوان «مالیات بر عایدی سرمایه چیست؟»
- گزارش مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه علم و صنعت با عنوان «وضع ۴ مالیات بازار مسکن را وارد رونق غیر تورمی می‌کند»
- مقاله با عنوان «تحولات مسکن در ۴ دهه انقلاب اسلامی»
- فرمان تاریخی افتتاح حساب ۱۰۰ امام (ره)
- سند بالادستی طرح جامع حمل‌ونقل

جهت مشاهده لیست کامل ولینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیسیون

فرهنگی

حوزه‌های فعالیت کمیسیون

فرهنگ و هنر

ارشاد و تسلیات

صدا و سیما و ارتباطات جمعی

تربیت بدنی و جوانان

زنان و خانواده

اهمیت مسائل فرهنگی از دیدگاه کسی پوشیده نیست و در کنار اقتصاد از اصلی‌ترین مسائل کشور به شمار می‌آیند. در دیدگاه مقام معظم رهبری نیز فرهنگ جایگاه ویژه‌ای دارد. ایشان می‌فرمایند: «فرهنگ، به معنای هوایی است که ما تنفس می‌کنیم؛ شما ناچار هوا را تنفس می‌کنید، چه بخواهید، چه نخواهید؛ اگر این هوا تمیز باشد، آثاری دارد در بدن شما؛ اگر این هوا کثیف باشد، آثار دیگری دارد. فرهنگ یک کشور مثل هوا است؛ اگر درست باشد، آثاری دارد. فرهنگ یعنی باورهای مردم، ایمان مردم، عادات مردم، آن چیزهایی که مردم در زندگی روزمره با آن سروکار دائمی دارند و الهام‌بخش مردم در حرکات و اعمال آن‌ها است؛ فرهنگ این است.»

فرهنگ پاشنه آشیل جنگ نرم بوده و تبعات ناشی از غفلت آن روز به روز بیشتر به چشم می‌خورد. در شرایط اقتصادی فعلی نیز غفلت از مسائل فرهنگی تشدید شده و می‌بایست نهادهای متولی توجه ویژه‌ای به آن نمایند. البته مسئله فرهنگ از آن دست مسائلی نیست که سامان آن صرفاً متوجه حاکمیت باشد. بلکه مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد نقش ویژه‌ای در ساخت فرهنگ جامعه و جهت‌دهی آن دارند. نکته جالب‌توجه این است که کمیسیون فرهنگی در مجلس جز کمیسیون‌هایی هست که نمایندگان اقبال بسیار کمی برای حضور در آن دارند. این موضوع شاید به جهت عدم وجود رانت کافی و امتیازات و لابی‌های گسترده مالی در حوزه فرهنگ است.

نهادسازی؛ عامل رشد فرهنگ

یکی از چیزهایی که در هر حرکت عمومی و در هر نهضت لازم است، این است که بر اساس تفکرات و مبانی پایه‌ای این نهضت و این جریان، هم بایستی «واژه‌سازی» بشود، هم بایستی «نهادسازی» بشود. (بیانات آیت‌الله خامنه‌ای دیدار بسیجیان کرمانشاه - ۹۰/۷/۲۲)

در زمان کنونی نظام فرهنگی کشور به بحث نهادسازی توجه نداشته است و عموماً به افراد تکیه می‌زند. برای مثال در حوزه‌ی سینما برای ساخت فیلم غالباً تهیه‌کننده جایگاه دارد و

به معنای کلی آن کمپانی و شرکت فیلم‌سازی جایگاهی ندارد، یا در مورد ورزش باشگاه جایگاهی ندارد و آنچه اهمیت دارد مدیرعامل است که فعالیت‌ها را مدیریت می‌کند. این موضوع قابل تعمیم به قسمت‌های دیگر در حوزه‌ی فرهنگ نیز هست.

سیاست‌گذاری عموماً در قالب یک نهاد معنا پیدا می‌کند. در این صورت است که با توجه به استراتژی سیاست‌گذاری می‌توان حمایت یا عدم‌حمایت را در مورد یک نهاد بررسی کرد و برای آن سیاست صحیح را اتخاذ نمود؛ موضوع اخذ مالیات یا عدم اخذ مالیات از هنرمندان مثالی واقعی از سیاست‌گذاری معیوب در قبال مسئله فرهنگ و هنر است که به هدف خود که حمایت از فرهنگ عمومی بوده منجر نشده است.

در صورتی که در کشور نهاد رسمی وجود نداشته باشد، فعالیت‌های فرهنگی به افراد وابسته شده و از طرفی افراد نیز در مورد فعالیتشان پاسخگو نخواهند بود. در نظامی که بر اساس نهادسازی شکل گرفته است امکان شفافیت و پیگیری آن بیشتر خواهد بود و همه متصدیان نهاد در هر بخش منتفع یا متضرر می‌گردند نه عده‌ای خاص. پس قابلیت اصلاح بیشتر خواهد بود.

ایجاد پیشره واحد حاکمیتی در حوزه سیاست‌گذاری رسانه

در حوزه رسانه به صورت کلی دسته‌بندی‌های مختلفی صورت می‌گیرد ولی یکی از دسته‌بندی‌های مورد نظر کارشناسان، رسانه را به سه دسته رسانه‌های سنتی و چاپی، رادیو-تلویزیون و رسانه‌های اینترنتی و رسانه‌های اجتماعی تقسیم‌بندی می‌کند. نحوه سیاست‌گذاری کشور چه در لایه کلان و چه در لایه‌های پایین‌تر بالاخص در حوزه رادیو-تلویزیون و رسانه‌های اینترنتی و اجتماعی معیوب است و عدم وجود سیاست‌های کلان و راهبردی یکی از مشکلات این حوزه است. به‌عنوان مثال صداوسیما جمهوری اسلامی از ابتدای انقلاب هنوز دارای یک قانون مشخص و راهبرد کلان نبوده و همچنان به مسیر خود ادامه می‌دهد؛ اما مشکل اصلی و ریشه‌ای این حوزه وجود چند نهاد متولی در حوزه رسانه

است. نهادهایی که در هنگام صدور مجوز و ایجاد مانع برای رسانه‌ها و کسب‌وکارهای این حوزه همگی به میدان می‌آیند؛ لیکن در هنگام ایجاد مشکلات هیچ‌گونه مسئولیتی را متوجه خود نمی‌دانند. نهادهایی مانند وزارت ارتباطات، معاونت فضای مجازی صداوسیما، معاونت رسانه‌های دیجیتال وزارت فرهنگ، ارشاد و شورای عالی فضای مجازی و بعضی از نهادهای امنیتی از متولیان و سیاستگذاران حوزه رسانه در کشور هستند که چارچوب وظایف و اختیارات آن‌ها در حوزه رسانه مشخص نبوده و فعالین این عرصه را دچار مشکل می‌نماید. در این میان حتی تصویب قوانین مناسب در حوزه‌های مختلف مانند حفاظت از اطلاعات (در حوزه بزرگ داده‌ها)^۱ و مسائل مربوط به مجوزدهی و رقابت و انحصار در حوزه کسب‌وکارهای رسانه‌ای نیز کارآمد نخواهد بود زیرا اجرای آن با توجه به ساختار نامناسب موجود دچار مشکل خواهد بود.

بسترسازی برای شفافیت مالی در حوزه فرهنگ

در حوزه‌ی فرهنگ یکی دیگر از مباحث بسیار مهم، اقتصاد سیاسی است. به این نحو که اگر سرمایه‌ای در بخشی از هنر و فرهنگ ما ورود پیدا می‌کند توسط چه جریان‌های فکری و سیاسی و یا مذهبی است. این شفافیت اولاً سبب می‌شود که امکان مالیات گرفتن به نحو مطلوبی فراهم شود و از سوی دیگر توزیع ثروت در این حوزه عادلانه‌تر صورت گیرد و همچنین مقاصد برنامه‌ها در این حوزه واضح شود.

در کشور ما پول‌شویی در قالب سازمان‌های فرهنگی بسیار ریشه دوانده است. به نحوی که بعضی از افرادی که اموالی را از طرق نامشروع تحصیل کرده‌اند پول‌های خود را در پروژه‌های سینمایی و سریال‌های نمایش خانگی سرمایه‌گذاری می‌کنند. ارتباط افراد محکوم در پرونده بانک سرمایه با بسیاری از فیلم‌های پرفروش سینما در سال‌های اخیر مشهود است.

^۱ Big Data

نقش مجلس در این حوزه می‌تواند قانون‌گذاری و نظارت بر سرمایه‌های واردشده در فرهنگ باشد تا کنترل بهتری بر جریانات مالی موجود در عرصه فرهنگ شکل بگیرد.

❁ جلوكيری از عملكرد بزره‌ای و ارزیابی مبتنی بر عملكرد ❁

قالب سازمان‌های فرهنگی حوزه به خصوصی را برای تأثیرگذاری انتخاب نمی‌کنند لذا در بسیاری از موارد همپوشانی به وجود می‌آید. این موضوع باعث شده است که بودجه‌های فرهنگی به بخش‌هایی اختصاص یابند که اثرگذاری موردنظر را نداشته و برعکس در بخش‌های رسانه‌های صوتی، تصویری و مجازی که بخش عمده‌ای از اثربخشی فرهنگی را شامل می‌شوند، سرمایه‌گذاری انجام نشود. باید کشور به سمتی پیش برود که گزارش عملکرد جای خودش را به ارزیابی عملکرد بدهد و اثربخشی برنامه‌های فرهنگی و کیفیت آن‌ها از اهمیت بیشتری برخوردار باشد. از طرفی ارزیابی نهادهای فرهنگی و عملکرد آن‌ها مبنای اعطای بودجه و تسهیلات باشد.

❁ سیاست‌گذاری در حوزه زنان و خانواده ❁

موضوع زنان و خانواده علی‌رغم اهمیت فراوان آن دچار چالش‌های جدی شده است که باید اقدامات مقتضی به سرعت شکل گیرد.

• عدم اقدام مناسب در راستای مدیریت پدیده طلاق:

طبق آمارهای سازمان ثبت‌احوال و مرکز آمار کشور، نرخ خاص طلاق طی ۱۰ سال گذشته حدود ۵۰ درصد رشد داشته و شمار طلاق در سال ۹۶ به بیش از ۱۷۰ هزار مورد رسیده است. بر پایه سرشماری سال ۹۵ مرکز آمار نیز، بیش از

۶۵۰ هزار زن مطلقه در کشور وجود داشت که این آمار با طلاق‌های سال ۱۳۹۶ به حدود ۸۰۰ هزار نفر رسیده است.

• عدم حمایت از فرزند آوری:

حمایت از فرزند آوری یکی از تأکیدات اسناد حوزه خانواده در کشور به شمار می‌رود. به طوری که بند شانزدهم سیاست‌های کلی خانواده بر ایجاد سازوکارهای لازم برای ارتقای سلامت همه‌جانبه خانواده‌ها به‌ویژه سلامت باروری و افزایش فرزند آوری در جهت برخورداری از جامعه جوان، سالم، پویا و بالنده تأکید دارد. باین حال طبق آمار بانک جهانی نرخ باروری در ایران طی چند سال گذشته هیچ‌گاه سیر صعودی نداشته است.

ضمن اینکه طبق پیش‌بینی‌های صندوق جمعیت سازمان ملل، ایران تنها در صورتی به باروری بالای سطح جانشینی، مورد تأکید در سیاست‌های کلی جمعیت، می‌رسد که نرخ باروری را بر اساس سناریوی رشد بالا تجربه کند. بر اساس این پیش‌بینی‌ها با ادامه‌ی روند فعلی، رسیدن به باروری بالای سطح جانشینی مقدور نیست. علی‌رغم تأکیدات رهبری به فرزند آوری نه‌تنها سیاست‌های تشویقی مشخصی در این حوزه وجود ندارد؛ بلکه به‌عنوان مثال نحوه تخصیص یارانه معیشتی در سیاست بنزینی دولت کاملاً مخالف سیاست‌های فرزند آوری است زیرا با افزایش فرزند، نرخ سهم هر فرد در خانوار کم شده و خانوار بالای ۵ نفر نیز رسمیت ندارد.

﴿ برطرف کردن خلأهای قانونی در مورد نهادهای فرهنگی ﴾

از نظر کارشناسان در حوزه‌های زیر خلأهای قانونی جدی وجود دارد که مجلس می‌بایست در این حوزه‌ها ورود پیدا کند و این خلأهای قانونی را اصلاح کند.

• نهادهای زیر نظر رهبری

سازمان اوقاف، سازمان تبلیغات اسلامی و کمیته امداد امام خمینی و سایرین از قوانین و محدوده‌ی فعالیت‌های دقیق برخوردار نیستند و نیازمند شفاف شدن محدوده‌ی اختیارات می‌باشند. از جمله دیگر نهادهای بسیار تأثیرگذار زیر نظر رهبری در حوزه‌ی فرهنگی، صداوسیما است که با بیش از ۵۰ هزار نفر کارمند یکی از پرجمعیت‌ترین سازمان‌های خدماتی جهان است. با توجه به اینکه این سازمان بودجه‌ی خود را از دولت دریافت می‌کند عمده مسئله‌ای که با آن دست‌وپنجه نرم می‌کند عدم استقلال این سازمان است. در حوزه‌ی قانونی نیز این سازمان نیاز به اصلاح جدی دارد؛ از این جهت که باید این قانون‌ها هم استقلال این سازمان را در برگیرد، هم سبب اصلاح ساختاری در بخش‌های مختلف سازمان شود.

• ایجاد ظرفیت قانونی نظارت بر بودجه مؤسسات وابسته به

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

متأسفانه این مؤسسات در که زیرمجموعه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی هستند، قابل نظارت توسط سازمان بازرسی و دیوان محاسبات نیستند و شفافیت مالی در این مؤسسات وجود ندارد.

• اصلاح نظام اداره و تأمین مالی صندوق‌های حمایتی از جمله

صندوق حمایت از هنرمندان:

صندوق حمایت از هنرمندان یکی از زیرمجموعه‌های وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است که در دولت نهم برای ارائه تسهیلات و نیز بیمه تأمین اجتماعی هنرمندان راه‌اندازی شد و هنوز به شکل هیئت‌امنایی به فعالیت خود ادامه می‌دهد. این طرح در دوره‌ی کنونی بسیار مغفول واقع شده است.

مطالعه بیشتر

کتاب «با نمایندگان»، مرکز پژوهش‌های مجلس

کتاب: «اقتصاد فرهنگی» انتشارات دانژه

مقاله با عنوان: «جامعه‌شناسی مخاطب در حوزه فرهنگی و هنری» چاپ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مقاله با عنوان «تولید و مصرف محصولات فرهنگی و هنری نگاهی به اقتصاد فرهنگ» چاپ در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

گزارش با عنوان «پولشویی فرهنگی یا فرهنگ پولشویی» منتشر شده در سایت سراج

جهت مشاهده لیست کامل و لینک دسترسی منابع اسکن نمایید

بیت ماہنامہ

کسیوں

قضائی و حقوقی

کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس شورای اسلامی یکی از کمیسیون‌های تخصصی و اثرگذار مجلس به‌خصوص در تصویب لوایح و طرح‌های مربوط به نظام قضایی کشور و اصلاح، به‌روزرسانی و بازنگری در قوانین مجازات کیفری و قوانین جامعی مانند قانون تجارت و دیگر قوانین است. همچنین از آنجاکه مباحث حقوقی و قضایی، بسیار تخصصی است و سایر نمایندگان در دیگر کمیسیون‌ها، توان اظهارنظر در این حوزه را ندارند، نظری که توسط کمیسیون حقوقی و قضایی مطرح می‌شود عموماً در صحن مجلس نیز تصویب می‌شود.

امروزه در کشور مردم به علل مختلفی با قوه قضائیه و دادگاه سر و کار دارند. بسیاری از افراد از مشکلات فراوانی که در حوزه حقوقی و قضایی برایشان دردساز شده است، گله می‌کنند. قوه قضائیه نیز از مشکلاتی که در انجام وظایف و رسالت خود دارد، خبر می‌دهد. مجلس شورای اسلامی باید در حل مشکلات ریشه‌ای که در این حوزه وجود دارند ایفای نقش کند و با نصب قوانین صحیح و اصلاح ساختارهای قانون‌گذاری، مراجعه مردم به قانون و احقاق حق آن‌ها را تسهیل نماید.

نظم و شفافیت در ساختار قوانین و قانون‌گذاری - نتیجه قوانین

یکی از مشکلات پایه در حوزه حقوقی و قضایی کشور عدم وجود نظم و شفافیت در ساختار قوانین و قانون‌گذاری کشور است. قوانین مربوط به هر بخش به‌صورت مناسب دسته‌بندی و کدگذاری نشده‌اند و به جوانب یک موضوع در قوانین متفاوتی پرداخته شده است. بسیاری از قوانینی که نصب می‌شوند؛ قوانین گذشته را نقض کرده یا کلاف سردرگمی را ایجاد می‌کنند. یکی از معضلاتی که در نتیجه این عدم انضباط به وجود می‌آید همین است که مجلس برای پرداختن به هر موضوعی مجدداً تصویب قانونی را در دستور کار قرار می‌دهد در حالی که قوانین گذشته را نسخ نکرده و ایجاد انبوهی از قوانین منجر به سوءاستفاده بعضی افراد در داخل یا بیرون دستگاه‌های اجرایی می‌شود. تنقیح قوانین یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های مقام معظم رهبری نیز بوده است. ایشان می‌فرمایند: «منطق بعضی از قوانین تمام شده است؛ که همین مسئله‌ی تنقیح قوانین است که من قبلاً هم مکرراً عرض کرده‌ام. بله چند سال قبل، قانونی در خود جمهوری اسلامی یا قبل از جمهوری اسلامی تصویب

شده؛ قانون است لکن الآن این قانون منطقی ندارد، این قانون را حذف کنید؛ یعنی مجلس شورای اسلامی می‌تواند این کار را انجام بدهد، هیچ دستگاه دیگری نمی‌تواند.» از طرفی بعضی شوراهای عالی در کشور نیز دارای تداخل وظایف با دستگاه‌های اجرایی بوده و گاهی بعضی دستگاه‌های اجرایی نیز با یکدیگر تداخل وظیفه دارند که لازم است شرح وظایف و اختیارات دستگاه‌ها نیز واضح و شفاف شود. البته اقدامات مثبتی در حوزه تنقیح قوانین در دستگاه قضایی کشور در حال صورت گرفتن است که از آن جمله می‌توان به دستورالعمل تنقیح قوانین و مقررات قضایی در مهرماه ۹۸ اشاره کرد.

شاخص‌های نگران‌کننده پرونده‌ها در دستگاه قضایی

پرونده‌هایی که در قوه قضاییه وجود دارند از ویژگی‌هایی برخوردار هستند که باعث نگرانی و چراغ زرد دستگاه‌های نظارتی می‌شوند. سه شاخص نگران‌کننده در رابطه با پرونده‌ها مدنظر است. اول اینکه پرونده‌ها تعداد بسیار زیادی دارند و حجم بسیار زیاد پرونده کیفیت رسیدگی به آن را می‌کاهد به‌عنوان مثال در سال ۹۶ حدود ۱۶ میلیون پرونده تکراری و ۶ میلیون پرونده یکتا وارد دستگاه قضا شده است. مشکل دوم زمان رسیدگی به پرونده یا تطول پرونده‌ها است که نسبت به استانداردهای جهانی بسیار بالاتر است و بعضی از افراد از ترس زمان بالای رسیدگی به پرونده‌ها ترجیح می‌دهند وارد فرآیند قضایی نشوند. مورد آخر در رابطه با موضوعاتی است که پرونده‌های مربوط به آن‌ها سالانه افزایش می‌یابد. در بعضی مسائل پرونده‌هایی وجود دارند که سالانه از تعداد آن‌ها کاسته می‌شود و سیر نزولی دارند، در مقابل بعضی کانون‌ها وجود دارند که مسائل آن‌ها سال به سال در حال افزایش است.

جمع کل پرونده‌های حقیقی در ۵ سال اخیر ۹ درصد افزایش داشته است. در این میان پرونده‌های مربوط به ناتوانی مالی از پرداخت بدهی با ۲۴ درصد رشد، اجرای احکام مربوط به هیئت حل اختلاف کارفرما و کارگر، مطالبه وجه چک و الزام به تنظیم سند رسمی ملک بیشترین افزایش را تجربه کرده‌اند که می‌بایست اقدامات لازم چه به صورت پیشگیرانه و چه به وسیله اصلاح قوانین، برای کاهش این پرونده‌ها صورت پذیرد.

رفع مضللات مربوط به پرونده‌های حوزه سندی در صورت

در ماده ۱۲۹۱ قانون مدنی شرایطی پیش بینی شده است که یک سند عادی در صورت اثبات امضای طرفین در حکم سند رسمی باشد و اعتبار سند رسمی را داشته باشد. طبق اظهارات غیر رسانه‌ای بعضی مقامات قضایی، درصد بالایی از مالکیت‌های اموال غیرمنقول در کشور، غیررسمی یا به اصطلاح عادی است. انتقال این نوع مالکیت نیز معمولاً به صورت عادی و بدون نظارت حکومت انجام می‌گیرد. فقدان نظارت حاکمیت بر این نقل و انتقالات علاوه بر بروز آسیب‌هایی چون معاملات معارض، زمین‌خواری و افزایش دعاوی قوه قضاییه، موجب راکدتر شدن فضای کسب‌وکار به دلیل تزلزل حقوق مالکیت شده است. رئیس سازمان ثبت اسناد کشور در دی ماه سال ۹۸ ادعا کرده است که ۲۵ درصد پرونده‌های قضایی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم با اسناد عادی ارتباط دارند.

وجود این مسئله در حالی است که در چند سال اخیر اجماع نخبگانی بر روی ضرورت تغییر رویکرد در این مسئله شکل گرفته اما تلاش‌های مکرر مجلس برای تغییر قانون و مشروط کردن انتقال مالکیت به ثبت رسمی با مخالفت شورای نگهبان به دلیل چالش فقهی مواجه شده است. ماده ۶۲ احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور و همچنین ابطالیه شورای نگهبان بر مواد ۲۲ و ۴۸ قانون ثبت (هر دو در سال ۱۳۹۵) نمونه‌ای از این چالش فقهی است.

تسهیل صدور حکم برای تصادفات جرحی

آمار تصادفات جرحی بسیار بالاست. از طرفی به علت نقص عضو یا فوت و بالا بودن دیه، این پرونده‌ها برای طرفین بسیار مهم هستند. در چند سال گذشته این پرونده‌ها آمار افزایشی بسیار زیادی داشته‌اند. پیگیری و به نتیجه رساندن این مسائل نیز شاید به چند سال وقت نیاز داشته باشد. درحالی‌که می‌توان بسیاری از این مسائل را در بدو تشکیل با کارشناسی بیمه و اصلاح بعضی قوانین حل کرد. در تعداد بسیار زیادی از این پرونده‌ها نقص عضو صورت

نمی‌گیرد و مشکل به وجود آمده حاد نیست. لذا در بین طرفین مشکلی در رسیدگی به پرونده وجود ندارد و فقط باید حکم دادگاه صادر شود که بیمه خسارت وارده به شخص را پرداخت کند. در بسیاری دیگر از مسائل نیز می‌بایست فرآیند صدور حکم تسهیل شده و صدور حکم به ریش سفیدان محلی یا ساختارهای حل اختلاف منطقه‌ای سپرده شود.

مبارزه قانونی با فساد در حاکمیت

طبق شاخص ادراک فساد که نشان‌دهنده میزان فساد است که مردم در جامعه احساس می‌کنند، ایران در بین ۱۸۰ کشور جهان، رتبه ۱۳۰ را در اختیار دارد. این یعنی وضعیت کشور از ۱۲۹ کشور دیگر دنیا از این نظر بدتر است، یعنی جایگاهی هم‌تراز کشورهای میانمار و گامبیا و پایین‌تر از کشورهای مالی، لیبیا، جیبوتی، گابون و مالدیو.

• تعارض منافع

تعارض منافع یکی از اصلی‌ترین ریشه‌های فساد در حاکمیت است و به شرایطی اطلاق می‌شود که در آن، یک فرد یا سازمان با منافع مختلف و متعارضی مواجه است (مالی، احساسی، خانوادگی، حزبی، ملی، ...). در وضعیتی که هر یک از آن منافع می‌توانند تصمیم صحیح آن فرد یا سازمان را فاسد نمایند؛ بنابراین ضرورت دارد در مقام بررسی قوانین به منشأ بالقوه بروز تعارض منافع به‌عنوان یکی از مهم‌ترین محمل‌های فساد قانونی توجه شده و ریشه ایجاد فساد در دستگاه‌ها و نهادهای مختلف را خشکاند. همانطور که در این نوشتار نیز مشخص است، تعارض منافع یکی از مسائل ریشه‌ای است که در تمامی بخش‌های کشور از حوزه سلامت گرفته تا صنعت و فرهنگ و اقتصاد مشکلاتی را ایجاد کرده است. لذا یک برنامه جامع مبتنی بر اصول مبارزه با تعارض منافع نیاز فوری کشور است.

• گزارشگری فساد

یکی دیگر از نیازهای کشور توسعه راه‌های مبارزه با فساد در قانون است. یکی از اصلی‌ترین راه‌هایی که در کشورهای پیشرفته حدود ۴۰ درصد مفاسد به‌واسطه آن شناسایی می‌شود؛

مبارزه مردمی با فساد یا سوت زنی است. جالب اینجاست که در این کشورها نهادهای نظارتی حاکمیت (مانند سازمان بازرسی، نیروی انتظامی و...) تنها در افشای ۴ درصد از مفاسد نقش داشتند. در این روش حاکمیت علاوه بر حمایت از فرد افشا کننده، در صورت به نتیجه رسیدن پرونده، بخشی از عائدۀ مالی آن را نیز در اختیار افشا کننده قرار می‌دهد. به این ترتیب هیچ فردی در هیچ نهادی برای انجام هرگونه اشتباهی احساس امنیت نخواهد کرد.

• شفافیت

ایجاد زیرساخت‌های لازم نرم‌افزاری، سخت‌افزاری و نهادی برای افزایش شفافیت معاملات و فعالیت‌های اقتصادی، منجر به این می‌شود که همگان خود را در برابر نظارت افکار عمومی ببینند. این موضوع بازدارندگی بسیار زیادی داشته و تقریباً هیچ مفسد اقتصادی نمی‌تواند در برابر چشم عموم مردم، فساد کند. با ایجاد چنین سازوکارهایی، تمامی اطلاعات اقتصادی ثبت و ضبط شده و با رصد، مقایسه و تحلیل اطلاعات به روش تقاطع، می‌توان به بسیاری از مفاسد پی برد و فضا را برای مجرمین ناامن کرد. از طرفی با ایجاد شفافیت و در دسترس بودن اطلاعات اقتصادی، امکان فرار مالیاتی تا حد قابل توجهی کاهش می‌یابد. البته شفافیت علاوه بر حوزه اقتصادی به کاهش فساد در حوزه‌های دیگر نیز کمک می‌کند.

• مبارزه با پول‌شویی

بسیاری از فعالیت‌های مفسدانه که در قالب فرآیندهای غیرقانونی انجام می‌شوند، در صورت وجود بسترها و سازوکارهای تشخیص و مبارزه با پول‌شویی قابل‌ردیابی هستند. ابزارهای مبارزه با پول‌شویی جهت تشخیص و ردگیری پول‌هایی که منشأ مشخصی ندارند طراحی شده است و عمده مفاسد مالی و اقتصادی نیز با جابجایی چنین مبالغی همراه است. لذا یکی از راهکارهای مهم برخورد با فساد، اجرای قانون مبارزه با پول‌شویی است.

مطالعه بیشتر

گزارش اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر با عنوان "استفاده از ظرفیتهای مردمی برای مبارزه و پیشگیری از فساد"

گفتگو با رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «تعارض منافع/راه‌های پیشگیری و مدیریت»

گزارش اندیشکده شفافیت برای ایران با عنوان «تعارض منافع چیست و چگونه با آن مقابله می‌شود؟»

سایت سازمان شفافیت بین‌الملل

مقاله با عنوان "نقش عوامل حقوقی و قضایی در بهبود فضای کسب و کار"

جهت مشاهده لیست کامل و لینک دسترسی منابع اسکن نمایید

کمیون

کشاورزی، آب و منابع طبیعی

حوزه‌های فعالیت کمیون

کشاورزی

منابع آب

دام و طیور

شیلات

محوطه زیست

کمیسیون کشاورزی، آب، منابع طبیعی و محیط‌زیست یکی از کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی است که برای انجام وظایف محوله در محدوده کشاورزی، منابع آب، دام و طیور، شیلات و هواشناسی تشکیل می‌شود.

در این نوشتار به دو حوزه کشاورزی و آب و آب و محیط‌زیست که از اصلی‌ترین مسائل کشور هستند پرداخته می‌شود. مسائل این دو حوزه در نقاط مختلفی به یکدیگر گره می‌خورند و حل مسائل هر کدام از حوزه‌ها نیاز به حل مسائل در حوزه دیگر دارد و ممکن است. به‌عنوان مثال ممکن است راهکارهایی برای حل بحران آب پیشنهاد شود که موجب ایجاد بحران در بخش کشاورزی شود و می‌بایست در این موضوع دقت فراوانی شود. سهم ۱۰ درصدی کشاورزی از تولید ناخالص داخلی به واسطه مصرف ۹۰ درصد از منابع آب کشور در این بخش حاصل شده است.

مسائل اولویت‌دار حوزه کشاورزی

تحقق امنیت غذایی در هر کشوری و با هر سیاستی، در اولویت برنامه‌ریزی کلان دولت‌ها قرار دارد و اغلب کشورهای پیشرفته‌ی اقتصادی توانسته‌اند در اکثر یا همه محصولات اساسی به خودکفایی برسند. از همین روست که ضریب تولید غلات کشورهای ۱+۵ چندین برابر نیاز داخلی آنان است و سنای آمریکا هم در سال ۲۰۱۳ بودجه یارانه کشاورزی را برای یک دوره ۱۰ ساله نزدیک به هزار میلیارد دلار تصویب کرد. امنیت غذایی از طریق خودکفایی پایدار در تولید و تأمین نهاده‌ها و محصولات اساسی حاصل می‌شود. ایران در اغلب محصولات اساسی خود مانند گندم، برنج، شکر و دانه‌های روغنی نتوانسته به خودکفایی پایدار برسد و در سال‌های اخیر نهاده‌های تولید مانند بذر، کود، نژادهای دام و طیور، تخم ماهی و ... نیز به همان سرنوشت دچار شده‌اند که حتی در برخی از آنان وابستگی شدیدی به کشورهای خارجی نیز وجود دارد. این وابستگی، پاشنه آشیل جمهوری اسلامی بوده و هست که سایه تحریم و تهدید غذایی را بر سر ایران نگه می‌دارد. وجه دیگر اهمیت بخش کشاورزی، مربوط به سهم اشتغال و نقش پیشرانی آن در اقتصاد است. طبق گزارش مرکز آمار، ۱۸ درصد اشتغال کشور مستقیماً با بخش کشاورزی مرتبط است که با احتساب بخش‌های وابسته و غیرمستقیم به ۳۰ درصد می‌رسد. از طرفی از آنجا که بخش کشاورزی به سلامت جامعه گره خورده است؛ اهمیت این بخش مضاعف می‌شود.

الزام اجرای طرح کاداستر و انجام دقیق آمایش

از ملزومات طرح اصلاح الگوی کشت ملی اجرای طرح کاداستر^۱ است. هر ساله برای حدنگاری فرآیند پرهزینه و طولانی کاداستر طی می‌شود حال آنکه به کمک تکنولوژی‌های جدید ماهواره‌ای و پهباد می‌توان این فرآیند را به‌سادگی انجام داد در ضمن با این کار لیست و جزئیات تمام اراضی کشاورزی، میزان تولید و نوع تولید هر زمین، نقاط آفت‌زدگی یا نیازمند به کود و سایر اطلاعات مفید تمامی اراضی کشاورزی کشور را می‌توان به‌صورت آنلاین به دست آورد. به کمک این کار هرگونه زمین‌خواری و آسیب به اراضی ملی قابل‌شناسایی است؛ اما اگر این طرح اجرا نشود، از آنجاکه اطلاعات زمین‌های کشاورزی را به‌صورت دقیق نداریم نمی‌توانیم برنامه‌ریزی صحیحی برای سال آیند داشته باشیم و مصرف کود، سموم نسبت به حالت قبل بیشتر می‌شود و در صورت آسیب رسیدن به جنگل‌ها و اراضی ملی از آن با خبر نمی‌شویم.

وجود حلقه‌های متعدد واسطه و دلالتان

یکی از مشکلات اصلی که در حوزه کشاورزی وجود دارد این است که تعداد زیادی از حلقه‌های واسطه و دلالتان بین کشاورز و مصرف‌کننده وجود دارند که این امر باعث می‌شود که قیمت تمام‌شده محصولات برای مصرف‌کننده زیاد باشد و از طرفی حداقل سود به کشاورزان برسد. در این راستا باید نظامات کشت قراردادی توسعه یابند و اصلاحاتی در قانون خرید تضمینی گندم صورت پذیرد. از مشکلاتی که این قانون دارد این است که قیمت خرید تضمینی بسیار دیر اعلام می‌گردد.

^۱ کاداستر یا حدنگاری آن نوع نقشه‌برداری است که ارزش حقوقی داشته باشد و بتوان بر اساس مرزهای آن سند مالکیت صادر کرد. کاداستر منبع اصلی داده‌ها در اختلافات و دعاوی بین مالکان زمین است.

استفاده از پتانسیل زمین‌ها و مراتع ملی

بسیاری از زمین‌ها و اراضی ملی پتانسیل این را دارند که از ظرفیت آن‌ها برای کشت دیم استفاده شود بدون آنکه کوچک‌ترین ضرری به آن‌ها برسد؛ اما با توجه به سیاست‌های سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری این امکان مهیا نیست. اراضی حاصل‌خیز و بزرگ‌مقیاس کنونی اغلب متعلق به خود دولت و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری است و باید نمایندگان با تدوین سازوکارهایی که مالکیت دولت بر اراضی را حفظ کند و از تغییر کاربری زمین و افت سطح سفره‌های زیرزمینی جلوگیری نماید؛ حق بهره‌برداری از زمین را به بخش خصوصی برای ایجاد کشت و صنعت‌ها واگذار کند

البته از طرفی در سیستم اداری کشور نیز مانند بقیه حوزه‌ها روند دست و پاگیری برای اخذ مجوزها وجود دارد که می‌بایست این مشکل نیز از سر راه استفاده از پتانسیل زمین‌ها و مراتع ملی برداشته شود.

ساختار مدیریت آب

وزارت نیرو که متولی اصلی آب در ایران است برنامه‌ریزی خود را بر اساس تأمین آب شرب و ساخت سازه‌های بزرگ انجام می‌دهد و هیچ‌گونه مسئولیتی در قبال تولیدات کشاورزی ندارد و کشاورزان با اقدامات سلبی همچون پلمپ شدن چاه و قطع آب روبه‌رو هستند. از دیگر مشکلاتی که در کشور وجود دارد این است که ۷۰٪ از آب ورودی حاصل از باران تبخیر می‌شود که با انجام طرح‌های آبخیزداری می‌توان این میزان را کم کرد ولی ۹۰٪ اعتبارات فصل منابع آب به وزارت نیرو تخصیص داده می‌شود و رقم ناچیزی صرف آبخیزداری می‌شود حال آنکه کشورهایی مانند آمریکا و چین بودجه کلانی را به آبخیزداری تخصیص می‌دهند. ریشه این مشکلات در منفک بودن مدیریت آب از بخش تولید و منابع طبیعی است. اگر بخش آب وزارت نیرو به وزارت جهاد کشاورزی داده شود بسیاری از مشکلات کشاورزی مرتفع می‌گردد. این‌گونه از اصلاحات در کشور استرالیا نیز صورت پذیرفته است. به این ترتیب می‌توان مدیریت جامع چرخه آب را در وزارت جهاد کشاورزی متمرکز کرد.

امنیت غذایی از طریق خودکفایی پایدار^۱

واردات ۹۸ درصدی مرغ اجداد^۱، واردات ۹۰ درصدی بذر مصرفی، وابستگی کامل به تخم ماهی قزل‌آلای فرانسوی واردات اسپرم گاو از آمریکا، بهره‌وری پایین نژادهای بومی دام سبک و واردات نژادهای غیربومی و ده‌ها نمونه دیگر که ریشه در ضعف علمی و فناوری کشاورزی دارد، نتیجه ناکارآمدی و ضعف نظام تحقیقات است که منجر به عدم خودکفایی پایدار و آسیب‌پذیری امنیت غذایی کشور می‌شود. گام اول خودکفایی، خودکفایی در تولید نهاده‌های پایه و نهاده‌های ژنتیکی است. در شرایطی که تولید گوجه فرنگی از طریق واردات بذر صورت می‌پذیرد یا برای تولیدمثل مجدد و افزایش شیردهی گاو نیاز به واردات اسپرم گاو نر از آمریکا وجود دارد، تولید انبوه گوجه فرنگی یا شیر و عدم واردات آن‌ها خودکفایی محسوب نشده و کشور نیز در وضعیت آسیب‌پذیری قرار می‌گیرد. زیرا اراده دشمنان در خارج کشور نیز بر خودکفایی موجود تاثیرگذار خواهد بود. با این شرایط قیمت‌گذاری به موقع و مناسب محصولات مشمول خرید تضمینی، توسعه گلخانه‌ها، افزایش بهره‌وری کشاورزی، سیستم‌های آبیاری نوین و ... همگی نسبت به این مسئله در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. با وجود بیش از ۴۵۰ هزار فارغ‌التحصیل، بیش از ۱۰ دانشکده و ده‌ها مرکز تحقیقاتی و سازمان‌های عریض و طویل دیگر در وزارتخانه‌ها علوم و جهاد کشاورزی، هنوز در بخش تحقیقات و فناوری کشاورزی وضعیت نامطلوبی داریم. هم‌اکنون سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با ۱۲ هزار پرسنل، ۲ هزار هیئت‌علمی (بیشتر از بزرگ‌ترین دانشگاه ایران) و ۹۰ مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان تحقیقاتی کشور است؛ با بودجه سالانه بیش از ۴۰۰ میلیارد تومان که فقط صرف حقوق کارکنان این سازمان می‌شود. ریشه این مشکل نیز در دولتی بودن نظام تحقیقات کشاورزی است.

^۱ نتایج مرغ‌های اجداد (از نظر علمی نسل اول یا F1)، مرغ‌های مادر بوده و نتایج آن‌ها (از نظر علمی نسل دوم یا F2) همان پرندگانی هستند که ما محصولاتشان (همان گوشت مرغ یا تخم‌مرغ) را در بازار می‌بینیم. مرغ اجداد خود نیز نتیجه مرغ لاین است. در اهمیت لاین همین بس که در کل دنیا تعداد کشورهای صاحب تکنولوژی لاین کمتر از تعداد انگشتان دست بوده و کشورهای آمریکا، انگلیس، هلند، آلمان، فرانسه و ایران در زمره دارندگان این توانایی و علم و فناوری موسوم به لاین هستند. در سالیان اخیر دشمنان از هیچ‌گونه تحریمی علیه کشور فروگذار نکرده‌اند بطوریکه حتی از داروهای انسانی و حیاتی نیز نگذشتند ولی جوجه‌های اجداد را بدون هیچ‌گونه وقفه‌ای و حتی ارزان‌تر به ما فروختند و می‌فروشند. یکی از اهداف این کار ایجاد وابستگی در کشور و جلوگیری از ارتقای لاین و اجداد در درون کشور است.

مسائل اولویت‌دار حوزه آب و محیط زیست

طی سی سال اخیر توسعه نامتوازن و ناپایدار در کشور در زمینه‌های مختلف صورت گرفته است. عدم توجه به محیط‌زیست و پایداری توسعه، باعث اختلال جدی در ابعاد وسیع بهره‌برداری از منابع آب شده است. ضمن اینکه اشکالات اساسی موجود در قوانین وضع شده در بخش آب در ایجاد بحران کنونی این بخش نقش اساسی دارند. بر اساس پژوهش «گروه تحقیقاتی آینده‌بان» ۱۰۰ مشکل و مسئله اساسی جامعه ایران در سال ۱۳۹۶ فهرست شده‌اند و در میان این صد چالش چهار چالش مربوط به حوزه آب است که دومین چالش مهم در گزارش ذکر شده بحران تأمین آب است. بر اساس شاخص سازمان ملل برای بیان تنش آب، هر کشوری که بیش از ۴۰٪ منابع آب تجدید پذیرش را در سال مصرف کند با بحران شدید آب روبه‌رو است این در حالی است که ایران با مصرف ۸۰٪ آب تجدید پذیر خود در رتبه چهارم قرار می‌گیرد. در حوزه محیط زیست نیز کشور معضلات عمده‌ای را تجربه می‌کند؛ ویرانی ۱۲۵ هزار هکتار از جنگل‌ها، خشک شدن نزدیک به ۷۰ درصد مساحت تالاب‌ها و بحران دائمی آلودگی هوا از جمله مسائل اصلی محیط زیست هستند. ایران از لحاظ شاخص عملکرد زیست محیطی در رتبه ۱۰۵ در بین ۱۸۰ کشور دنیا قرار دارد. برای مقابله با این چالش‌ها، کشور نیازمند بازنگری جدی در مباحث برنامه‌ریزی و مدیریتی آب کشور بر اساس اصول توسعه پایدار با حفظ مؤلفه‌های محیط‌زیست است.

مدیریت تأمین محور آب

همان‌طور که در مقدمه اشاره شد؛ بر اساس داده‌های بانک جهانی کشور سالانه ۸۰٪ از آب تجدید پذیر خود را مصرف می‌کند. وزارت نیرو که متولی آب در ایران است رویکرد تأمین محور دارد یعنی همواره در پی آن است که یا منابعی از آب پیدا کند و یا با انتقال آب، نیاز به آب را برطرف کند در صورتی که می‌شود بخش بزرگی از نیازمندی به آب را با مدیریت تقاضا مرتفع نمود و به بیانی دیگر مصرف آب را کمتر کرد. کاری که کمتر دیده شده انجام شود یا برای آن برنامه‌ریزی شود.

برنامه ریزی جهت توسعه صنایع با جانمایی صحیح

با توجه به عدم انجام صحیح آمایش آب محور سرزمین، بسیاری از صنایع در نقاطی احداث شده‌اند که یا از لحاظ تأمین آب با مشکل روبه‌رو هستند یا از لحاظ زیست‌محیطی مشکل ساز شده‌اند. با توجه به نبود سندی جامع از آمایش آب محور کشور، صناعی مانند فولاد و کاشی که از جهتی بسیار آب‌بر نیز هستند در فلات مرکزی که بسیار خشک است احداث شده‌اند. در حوزه سیاست‌گذاری نیز نه تنها جلوی این رویه گرفته نمی‌شود بلکه هر روز به گوش می‌رسد که در گوشه‌ای دیگر از این سرزمین خشک (فلات مرکزی ایران) صنعت آب‌بر دیگری احداث شده است. به‌عنوان نمونه‌ای از صنایع پرمصرف می‌توان به صنعت کاشی در یزد و صنعت ذوب‌آهن و فولاد در اصفهان اشاره کرد. بسیاری از تصمیماتی که منجر به احداث این صنایع شده‌اند، تصمیماتی سیاسی بوده‌اند. در واقع احداث صنعت یک امتیاز سیاسی به یک منطقه، جناح یا حتی یک فرد بوده است.

فعال کردن دیپلماسی فعال آب در منطقه

منطقه غرب آسیا به دلیل کمبود منابع آب هم‌زمان با افزایش روزافزون جمعیت همواره در آستانه تنش و حتی بحران آب قرار داشته است. کمبود آب بر روابط سیاسی بین کشورهای منطقه نیز سایه افکنده و برخی اختلافات و حتی درگیری‌هایی را هم سبب شده است. کشور ایران نیز که شاهد کاهش منابع آبی در اثر مصرف فزاینده آب است نیاز به مدیریت تعاملات خود با همسایگان از منظر آبی دارد. عراق، ترکمنستان، پاکستان، افغانستان، جمهوری آذربایجان، ترکیه و ارمنستان کشورهایی هستند که دیپلماسی آب در قبال آن‌ها باید به صورت جدی پیگیری شود. در این میان احداث سدهای خارجی، در سال‌های اخیر باعث شده است میزان آب ورودی ایران از کشورهای همسایه کاهش یابد و این یکی از مسائل اساسی است. به‌عنوان مثال یکی از مشکلاتی که سدسازی در ترکیه بر روی رود دجله و فرات برای کشور ایجاد می‌کند؛ حاد کردن مشکل ریزگرد و همچنین مشکلات امنیتی ناشی از مهاجرت جمعیت جنوب غرب ایران است. علاوه بر این امنیت کشورهای عراق و سوریه به‌عنوان متحد ایران تحت‌الشعاع قرار می‌گیرد زیرا به غیر از خشک شدن آب رودخانه دجله و فرات تا حد زیادی، امکان زیر آب رفتن این دو کشور در اثر باز شدن این سدها نیز وجود دارد. مشکلات ایران با افغانستان بر سر استفاده از آب‌های مشترک (هیرمند)، آلودگی آب رودخانه ارس

به واسطه فعالیت‌های صنعتی و معدنی ارمنستان در حاشیه رودخانه و مشکلات ناشی از سدسازی ترکیه موضوعاتی هستند که در اسرع وقت می‌بایست با استفاده از دیپلماسی آب به سراغ حل آن‌ها رفت. ایران می‌تواند با ابزار دیپلماسی آب که در معاونت حقوقی و بین‌المللی وزارت خارجه وجود دارد با این مشکلات روبه‌رو شود.

کنترل و کاهش عوامل آلاینده و تهدیدکننده محیط زیست

برای جبران آلودگی‌های هوا، آب و خاک به میلیون‌ها سال زمان نیاز است. گازهای خارج شده از منابع متحرک و غیر متحرک یعنی صنایع پالایشی، نیروگاه‌ها و وسایل نقلیه به واسطه عدم توسعه تکنولوژی و جانمایی ناصحیح در ایجاد آلودگی نقش بسزایی دارند. آلودگی آب ناشی از نشت نفت، باران اسیدی و کانال و جوب‌های شهری است؛ در حالی که آلودگی هوا ناشی از گازها و سموم مختلفی است که توسط صنایع و کارخانجات و از ترکیب سوخت‌های فسیلی منتشر می‌شود و در کنار پدیده ریزگردها به یک بحران همیشگی در کشور تبدیل شده است. در شهرهای بزرگ آلودگی هوا بر حدود ۳۵ تا ۴۰ میلیون نفر تاثیر می‌گذارد. گرد و غبار هم همین‌طور است و جمعیت بسیار زیادی از کشورمان به خصوص در استان‌های جنوبی و غربی را تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ از طرفی آلودگی خاک نیز عمدتاً ناشی از ضایعات صنعتی بوده که خاک را از مواد مغذی و ضروری محروم می‌سازد؛ عدم دفن مناسب زباله‌ها یا بازیافت صحیح آن‌ها منجر به دفن غیر اصولی یا سوزاندن آن می‌شود که این موضوع نیز در آلودگی خاک و هوا موثر است. گنجاندن ملاحظات و رویکرد زیست‌محیطی در نظامات برنامه‌های توسعه و بودجه‌ریزی سالیانه، اصلاح ضعف‌های قانونی در فرآیند ارزیابی محیط زیستی برای دستیابی به توسعه پایدار و پیگیری اصولی چالش‌های این حوزه از سازمان‌ها ذی‌ربط از اقداماتی است که مجلس شورای اسلامی قادر به انجام آن خواهد بود تا از تداوم این بحران جلوگیری نماید.

ساختار وزارت نیرو برای مدیریت آب

مدیریت به هم پیوسته و یکپارچه چرخه آب

توضیحات این دو مورد در بخش کشاورزی آورده شده است.

مطالعه بیشتر

■ گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس با عنوان «عمده‌ترین مسائل کشور/ اولویت‌ها و راهبردهای مجلس شورای اسلامی در دوره دهم»

■ گزارش با عنوان "بررسی تاثیرات برنامه های تنظیم آب کشورهای همسایه در حوضه های مشترک مرزی بر ایران" منتشر شده در سایت سازمان برنامه و بودجه کشور

■ مقاله با عنوان "چالش های مدیریت منابع آب ایران در برنامه ششم توسعه کشور" منتشر شده در سایت سیویلیکا

■ مقاله با عنوان "تحلیل موانع و مشکلات مدیریت آب کشاورزی در دستیابی به توسعه پایدار" منتشر شده در فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی

■ مقاله با عنوان "دیپلماسی آب ایران در قبال همسایگان" منتشر شده در فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان

جهت مشاهده لیست کامل ولینک دسترسی منابع آسکن نمایید

منابع و مراجع

استفاده از کارشناسان، آثار و پژوهش های ...

- اندیشکده تدبیر آب ایران
- اندیشکده حاکمیت شریف
- اندیشکده راهبردی تبیین
- اندیشکده سیاست گذاری اقتصادی تهران
- اندیشکده سیاست گذاری امیرکبیر
- اندیشکده شفافیت برای ایران
- اندیشکده محتّا (مطالعات حکمرانی نرم ایران)
- پژوهشکده تحقیقات راهبردی مجمع تشخیص مصلحت نظام
- پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت
- پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- شبکه تحلیلگران اقتصاد مقاومتی
- شبکه کانون های تفکر ایران
- گروه تحقیقاتی آینده بان
- مجموعه توسعه تفکر روش آفرین
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- مرکز راهبری ورثه الانبیاء
- مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف
- مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه علم و صنعت
- مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب
- مرکز همکاری های تحول و پیشرفت ریاست جمهوری
- موسسه مطالعات راهبردی تعلیم و تربیت برهان

مصاحبه با...

- جناب آقای ابوالفضل ظهره‌وند سفیر سابق ایران در ایتالیا
- جناب آقای بادپا کارشناس آموزش شبکه کانون‌های تفکر ایران
- جناب آقای پورحیدر کارشناس اجتماعی مجموعه توسعه تفکر روش آفرین
- جناب آقای جناب آقای مهندس افشین پروین پور عضو سابق شورای عالی مسکن
- جناب آقای حاجی زده کارشناس حقوقی شبکه کانون‌های تفکر ایران
- جناب آقای حمید سینی ساز کارشناس مرکز همکاری های تحول و پیشرفت
- جناب آقای دکتر احسان پرنیان مسئول گروه مبارزه با فساد اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر
- جناب آقای دکتر حبیب ظفریان مسئول گروه انرژی اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر
- جناب آقای دکتر حسین درویدان کارشناس اقتصادی
- جناب آقای دکتر حسین شمالی کارشناس حوزه سلامت
- جناب آقای دکتر دادجوی توکلی کارشناس اقتصادی
- جناب آقای دکتر رضایتی کارشناس اجتماعی پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت
- جناب آقای دکتر عبدالله پور کارشناس حوزه حمل‌ونقل
- جناب آقای دکتر علی سرزعیم کارشناس اقتصادی
- جناب آقای دکتر علی سعدوندی کارشناس اقتصادی
- جناب آقای دکتر محمدرضا عربی مزرعه شاهی مدیر سابق صندوق بیمه سرمایه گذاری فعالیتهای معدنی
- جناب آقای دکتر مقداد همتی مشاور وزیر مسکن و شهرسازی در دولت نهم و دهم
- جناب آقای دکتر میثم پیله فروش کارشناس مرکز پژوهش های مجلس
- جناب آقای دکتر هادی عباسی مشاور وزیر مسکن و شهرسازی در دولت دهم
- جناب آقای دکتر هجری فرهنگی-اجتماعی کارشناس پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت
- جناب آقای دکتر هجری کارشناس فرهنگی-اجتماعی پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت
- جناب آقای روح‌الله فرازی کارشناس حکمرانی نرم مرکز همکاری‌های ریاست جمهوری
- جناب آقای علیرضا بلیغ کارشناس فرهنگی
- جناب آقای غلامی مدیر کارگروه مسکن شبکه کانون‌های تفکر ایران
- جناب آقای فراهانی کارشناس فرهنگی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

- جناب آقای قمی کارشناس شبکه کانون‌های تفکر ایران
- جناب آقای محمد آزین مسئول موسسه مطالعات راهبردی تعلیم و تربیت برهان
- جناب آقای مهندس حیدری کارشناس انرژی مجمع تشخیص مصلحت نظام
- جناب آقای مهندس رضا محتشمی‌پور، معاون عملیات و نظارت بر بازار بورس کالا و رییس سابق دفتر توسعه صنایع پایین دستی شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران
- جناب آقای مهندس علی بابایی کارشناس انرژی اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر
- جناب آقای مهندس علی حسن‌زاده کارشناس سابق مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت نهاد ریاست‌جمهوری
- جناب آقای مهندس میلاد بیگی مدیر گروه صنعت اندیشکده‌ی سیاست‌گذاری امیرکبیر
- جناب آقای نظری کارشناس فرهنگی پژوهشکده سیاست پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت
- حجه‌الاسلام سیفایی کارشناس امور بین‌الملل

منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی

- ابوالقاسم مهدوی، آثار متغیرهای حقیقی و پولی - مالی بر نرخ سود سپرده‌ی بانکی ایران، نشریه دانشگاه آزاد اسلامی
- احسان پرنیان، استفاده از ظرفیتهای مردمی برای مبارزه و پیشگیری از فساد، اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر
- احسان پرنیان، الگوی راهبردی حمایت از رونق تولید، فعالیت‌های نامولد رقیب تولید، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- احسان پرنیان، نقش عوامل حقوقی و قضایی در بهبود فضای کسب و کار، اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر
- احمد مظفری، مالیات بر عایدی سرمایه چیست؟
- اصول سیاست‌خارجی در قانون اساسی
- اعسار پنهان در نظام بانکی ایران، چیستی، ابعاد و ریشه‌ها، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- امور اقتصاد کلان، بررسی تحلیلی روند تحولات تلاق در کشور؛ عوامل و پیامدها، سازمان برنامه‌وبودجه کشور
- امیرحسین تبیانین، تزریق گاز به میادین نفتی لازمه تحقق تولید صیانتی، مرکز پژوهش‌های مجلس
- آمار بانک جهانی
- بررسی آیین‌نامه ایجاد پتروپالایشگاه‌ها با سرمایه‌گذاری مردمی در دولت، گزارش خبرگزاری فارس
- بررسی زمینه‌های فرار مالیاتی در ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- برنامه اداره کشور بدون نفت، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع
- بهنام رضا قلی‌زاده، نقش رسانه‌ها در پیشگیری از سوء‌مصرف مواد مخدر، پایگاه مجلات تخصصی نور
- بیانات مقام معظم رهبری در حوزه‌های مختلف
- پولشویی فرهنگی یا فرهنگ پولشویی، سایت سراج
- تحولات مسکن در ۴ دهه انقلاب اسلامی، اقتصادنیوز
- ترازنامه هیدروکربوری کشور، موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، سال ۱۳۹۵
- تعارض منافع چیست و چگونه با آن مقابله می‌شود؟، اندیشکده شفافیت برای ایران
- تولید و مصرف محصولات فرهنگی و هنری نگاهی به اقتصاد فرهنگ، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- جامعه‌شناسی مخاطب در حوزه فرهنگی و هنری، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

- چارچوب اصلاح ساختاری بودجه با رویکرد قطع وابستگی مستقیم بودجه به نفت، سازمان برنامه و بودجه کشور
- چالش ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸ بخش معدن و صنایع معدنی، گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- چالش ها و راهکارهای رونق تولید در سال ۱۳۹۸، برنامه های راهبردی و عملیاتی در حوزه های فرابخشی اقتصاد، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- حسین پوراحمدی، دیپلماسی انرژی و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران، نشریه دانش سیاسی
- حسین درودیان، چرا تجویزهای ضدخلق پول گمراه کننده است؟ سخنی با مروجان پیشنهادات ضد خلق پول، موسسه مطالعات و تحقیقات مبین
- درسنامه اعتیاد و راههای پیشگیری از آن، دانشگاه ایلام
- روح الله فرازی، حضور استادان در نظام تصمیم گیری، روزنامه دنیای اقتصاد
- سایت سازمان شفافیت بین الملل
- سایت گروه تحقیقاتی آینده بان
- سایت موسسه مطالعات بین المللی انرژی
- سند بالادستی طرح جامع حمل و نقل
- سیاست های کلی ایجاد تحول نظام آموزش
- سیاست های کلی سلامت، ابلاغ شده توسط مقام معظم رهبری
- سیدعباس پرهیزکاری، بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور- نکات مهم و محورهای تصمیم گیری (ویرایش اول)، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- صحیفه امام خمینی (ره)
- ضرورت اصلاح نظام حقوق دولتی معادن در ایران، گزارش مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- علیرضا میلانی فر، ارزیابی حقوقی تعارض منافع در حقوق نظام سلامت ایران، اخلاق و تاریخ پزشکی
- عنوان رقم واقعی فرارهای مالیاتی چقدر است؟، گزارش خبرگزاری تسنیم
- فائزه طاهرآبادی، تحلیل موانع و مشکلات مدیریت آب کشاورزی در دستیابی به توسعه پایدار، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی
- فرحناز حسام، بررسی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
- فرزاد پوراصغر، چالش های مدیریت منابع آب ایران در برنامه ششم توسعه کشور، سیزدهمین همایش ملی ارزیابی اثرات محیط زیستی ایران
- فرمان تاریخی افتتاح حساب ۱۰۰ امام (ره)
- قانون اصلاح قانون معادن مصوب ۱۳۹۰
- کتاب از سیاست اقتصادی تا سیاست صنعتی، مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف
- کتاب اقتصاد فرهنگی، انتشارات دانژه

- کتاب با نمایندگان، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- کتاب تحریم نفت، عبور در کوتاه مدت، بی‌اثر کردن در بلندمدت، اندیشکده سیاستگذاری امیرکبیر
- کتاب سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، دکتر سید جلال دهقانی فیروزآبادی
- گزارش‌های حوزه فرآورده و منطقه سایت مرجع دیپلماسی انرژی ایران
- گزارش‌های عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، شرکت ملی صنایع پتروشیمی
- مجید شاکری، سیاستگذاری هدایت اعتبار، MMT، و اقتصاد حرکت‌کننده با سرمایه‌گذاری، پایگاه خبری-تحلیلی اقتصادآنلاین
- محسن یزدان پناه، درس‌های دوران طلایی سرمایه‌داری برای تالطم‌های اجتماعی امروز ما؛ نظام اعتباری، هم‌ریشه بحران و هم ابزار حل آن، موسسه مطالعات و تحقیقات مبین
- محمد زاهدی اصل، مسائل و مشکلات فقر در ایران، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی
- محمدجعفر مجرد، رقابت‌پذیری مبتنی بر نرخ ارز موثر واقعی در ایران، پژوهشنامه اقتصادی
- محمدرضا دهشیری، دیپلماسی آب ایران در قبال همسایگان، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان
- مرتضی نیکخواه، بررسی ساختار نفت و گاز کشورهای نروژ و روسیه، اندیشکده سیاست‌گذاری امیرکبیر
- مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگاری، بررسی تاثیرات برنامه‌های تنظیم آب کشورهای همسایه در حوضه‌های مشترک مرزی بر ایران، سازمان برنامه‌وبودجه کشور
- مصطفی سمیعی نسب، دیپلماسی اقتصادی، راهبرد مقابله با تحریم‌های اقتصادی در منظومه اقتصاد مقاومتی، فصلنامه علمی-پژوهشی آفاق امنیت
- معاونت پژوهش‌های اقتصادی، تعارض منافع/راه‌های پیشگیری و مدیریت، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- معاونت پژوهشی گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، عمده‌ترین مسائل کشور؛ «اولویت‌ها و راهبردهای مجلس شورای اسلامی در دوره دهم»، گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس
- مهدی ادیب‌پور، تاثیر نااطمینانی نرخ ارز بر تقاضای پول در ایران، نشریه اقتصاد پولی و مالی
- نسرین پرستش، پدیده فقر و نابرابری اجتماعی، مجله اقتصادی وزارت امور اقتصاد و دارایی
- هادی ترابی‌فر، بررسی تجارب کشورها در زمینه معافیت‌های مالیاتی ۲. درباره معافیت مالیات بر درآمد
- فعالیت‌های هنری، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- وضع ۴ مالیات بازار مسکن را وارد رونق غیر تورمی می‌کند، مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه علم و صنعت

از نظر من هیچ کس مصونیت آهنین ندارد
همه در مقابل قانون و مسئولیت‌های
خودشان پاسخگو هستند و باید جواب
دهند. همیشه این ملت نیاز دارد به اینکه
مسئولان او پاسخگوی مسئولیت‌های بزرگ
خودشان در مقابل ملت باشند و روح پرستش
و مطالبه‌گری در مردم وجود داشته باشد.

مقام معظم رهبری (دام‌قله‌العالی)

دانشگاه صنعتی امیرکبیر

۱۳۷۹ / ۱۲ / ۲۲

سازمان
پسند
دانشجویی

معاونت پژوهش و فناوری